

W numerze:

XXIV Zimowe Igrzyska Olimpijskie Pekin 2022. Wątpliwości i zachwyty	2
Marketing sportowy w służbie biznesu. Dlaczego marki tak chętnie sięgają po sportowe emocje w komunikacji?	6
Charakterystyka profili koszykarek na podstawie oceny ich działania w grze na przykładzie zespołu Embutidos Pajariel Bembibre (cz. II) ¹	10
Wydolność tlenowa i beztlenowa piłkarzy ręcznych a wymogi energetyczne gry na poziomie profesjonalnym	19
Szkoła „Materynka” jako szczególna forma aktywności edukacyjnej – badanie wstępne	23
Charakterystyka Nordic Walking jako uniwersalna forma aktywności fizycznej oraz metodyka nauczania poprawnej techniki marszu	31
Ochotnicza Straż Pożarna w Szeligach. Jednostka Ratownictwa Wodnego	35
Sprawność fizyczna żołnierzy zawodowych	44
Polscy piłkarze w lidze niemieckiej – zarys historii, dylematy i statystyka	51
Z życia nauki	66

Zaczynamy od refleksji w kilka miesięcy po zakończeniu XXIV Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Pekinie. Przy czym nie będzie o sportowych wynikach i wielkich gwiazdach tych Igrzysk, ale bardziej o dylematach związanych z odmiennością zimy i lata olimpijskiego. Na przykład odmienności przyjętego od zarania igrzysk letnich i zimowych, rytmu rozgrywania zawodów. Powszechności uprawiania dyscyplin sportu w skali globalnej jako warunku ich obecności w programie igrzysk; wszak dyscypliny sportów zimowych znane i uprawiane są tylko w części – i to mniejszej – współczesnego świata. Maciej Słowak prowadzi swoją myśl wokół różnych aspektów, a wręcz niuansów, marketingu sportowego. Wszechobecność różnych działań marketingowych narasta, zarówno jako potrzeba czy wręcz konieczność współczesnego sportu; który z jednej strony wymaga coraz większych nakładów choćby na infrastrukturę i zapewnienie nowoczesnych warunków i metod treningu, z drugiej natomiast przestrzeń sportowa okazuje się najbardziej atrakcyjną dla prezentacji marki, sprzedaży reklam i w ogóle generowania wielkich pieniędzy przez sport.

Już sami autorzy kolejnego tekstu w tym numerze (Monika Naczek i Jacek Dembiński) zapowiadają interesujący wywód i wnioski. Z jednej strony zawodowa koszykarka grająca w silnej ekstraklasie Hiszpanii, z drugiej strony doświadczony trener koszykówki i badacz tej dyscypliny sportu. Zbadana została drużyna hiszpańska z Moniką Naczek w składzie pod kątem efektywności gry poszczególnych piątek.

Henryk Norkowski przedstawia natomiast efekty badań zespołu piłkarzy ręcznych polskiej superligi. Celem jest analiza wskaźników poziomu wydolności tlenowej i beztlenowej 15 zawodników w kontekście wymogów energetycznych gry na poziomie profesjonalnym. Wydolność tlenową określano na podstawie progresywnej próby wysiłkowej do odmowy na bieżni mechanicznej. Wydolność beztlenową oceniano na podstawie próby polegającej na wykonaniu 6 maksymalnych 10 sekundowych wysiłków na cykloergometrze rowerowym. Wyniki testu wydolności tlenowej wykazały niski poziom prędkości biegu na progu przemian anaerobowych.

Kolejne doniesienie tego numeru dotyczy badań nad organizacją i efektami współpracy WSEWS z Ukraińską Szkołą „Materynka” w Warszawie. Oksana i Jerzy Telak na tle współczesnej sytuacji Unii Europejskiej i Ukrainy, procesów migracyjnych i fali uchodźców wywołanego wojną Federacji Rosyjskiej z Ukrainą przedstawili aktywności edukacyjną środowiska ukraińskiego w Warszawie w okresie 2016-2022, ze szczególnym wykazaniem działań podjętych od 24 lutego do 30 kwietnia 2022 r. W trakcie badań podjęto też ocenę i wnioskowanie wynikające z zaangażowania w pomoc dzieciom z „Materynki” w zajęciach WF prowadzonych przez WSEWS.

Jarosław Płusa przybliży nam Nordic Walking jako formę aktywności fizycznej od momentu jej powstania do zagospodarowania i popularyzacji w Polsce. Ukazuje marsz z kijami jako uniwersalną formę aktywności oraz jej prozdrowotne efekty pod warunkiem oparcia na technice marszu oraz regularnego podejmowania. Przedstawia też prawidłową technikę marszu oraz metodykę nauczania według kanonu „10 kroków”.

Jerzy Telak i Jakub Tomaszewski przedstawiają natomiast swoisty fenomen OSP w Szeligach z jej Jednostką Ratownictwa Wodnego. Prezentacja ratowników w Szeligach i ich historii pokazuje, że zapisali oni na swoich kartach wiele sukcesów, świadcząc rzetelne usługi ratownicze na obszarach wodnych, w szczególności na Jeziorze Selment. Dbali o swoje zasoby osobowe i sprzętowe i ich rozwój, pokonując szereg przeszkód w tym formalnoprawnych. Kolejny autor tego numeru podejmuje rozważania o przygotowaniu fizycznym żołnierzy zawodowych. Grzegorz Przybysz mówi o metodach kształtowania sprawności fizycznej – zdolności do efektywnego wykonania pracy mięśniowej – również w kontekście przygotowania do walki, co jest szczególnie ważne z perspektywy i charakteru służby wojskowej. Ważne dodatkowo ze względu na ograniczenia w szkoleniu żołnierzy w czasie epidemii COVID-19 w Polsce.

Na koniec prezentujemy fragmenty bardzo interesującej pracy magisterskiej Tymoteusza Neüffa o polskich piłkarzach w niemieckiej Bundeslidze. Jest to oczywiście duży skrót obszernej pracy, która – o czym z satysfakcją informujemy zainteresowanych – będzie wydana przez WSEWS w formie książkowej. Szczególnie ciekawe jest porównanie biografii dwóch bodaj najwybitniejszych polskich piłkarzy – Ernesta Wilimowskiego i Roberta Lewandowskiego. Obaj wybitni piłkarze, ale realizujący swoje marzenia i pasję w jakże różnych czasach...

Redaktor naczelny Sławomir Wilk

XXIV ZIMOWE IGRZYSKA OLIMPIJSKIE PEKIN 2022

Wątpliwości i zachwyty

SŁAWOMIR WILK WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

W lutym bieżącego roku świat śledził pekińskie igrzyska, a ściślej XXIV Zimowe Igrzyska Olimpijskie. O kłopotach i politycznych konotacjach tych igrzysk, w porównaniu do letnich igrzysk w tymże samym Pekinie – traktuje poniższy tekst. Zawiera też garść refleksji wynikających z różnic między zimowymi i letnimi igrzyskami.

Słowa kluczowe: zimowe igrzyska, Pekin, olimpizm.

SUMMARY

In February this year, the world followed the Beijing Games, or more precisely the XXIV Winter Olympics. The following text deals with the problems and political connotations of these games, compared to the Summer Games in the same Beijing. It also contains a handful of reflections on the differences between the Winter and Summer Olympics.

Keywords: winter games, Beijing, Olympism.

WSTĘP

Igrzyska w Pekinie, zgodnie z planem przyjętym przez MKOl i chińskiego organizatora, trwały 16 dni, od 14 do 20 lutego 2022 roku. Zgodnie z tradycją sięgającą greckiego antyku, na początek mieliśmy uroczyste otwarcie Igrzysk, a na koniec uroczyste ich zakończenie. Ze względów proceduralnych, ale pewnie nie tylko..., główne role w obu uroczystościach pełnili prezydent MKOl Thomas Bach oraz prezydent Chin Xi Jinping. Zawsze obecny w tych uroczystościach jest ceremoniał olimpijski (przemarsz uczestników na początku i wielkie świętowanie na zakończenie, uroczyste nagradzanie zwycięzców, przysięga olimpijska i celebrowanie ognia olimpijskiego i flagi olimpijskiej), niezmienny – wyłaczając flagę, która jest pomysłem Coubertina – w czasach nowożytnych od 126 lat; dodajmy jednak, że w czasach starożytnych taki sam ceremoniał przetrwał 1169 lat!

1 www.olimpijski.pl

Od czasów igrzysk telewizyjnych (pierwsza transmisja bezpośrednia z igrzysk – Rzym 1960) uroczystości otwarcia i zakończenia zaczęły stawać się coraz bardziej miejscem do prezentacji artystycznych, mających oddać istotę olimpijskiej filozofii, a także specyfikę: historii, kultury i obyczaju organizatora igrzysk. Stały się też okazją do pokazania niezwykłych (choćby ze względu na największą w dziejach świata widowieństwo, o czym niżej) widowisk, często o najwyższych walorach artystycznych.

PTASIE GNIAZDO WIRTUALNE

Jak oceniono prezentację pekińską? Wszyscy komentatorzy byli zgodni, podkreślając, że po raz pierwszy w historii igrzyska organizowało to samo miasto latem i zimą, co więcej na tym samym stadionie odbyły się uroczystości otwarcia i zakończenia obu olimpijskich zawodów. A wszystko działo się w słynnym „Ptasim Gnieździe” zaprojektowanym przede wszystkim z myślą o Igrzyskach Letnich 2008. To była niezwykłość, zapisana na plus – niemal

z urzędu – chińskim organizatorom. Wielu obserwatorów obu uroczystości (w tym niżej podpisany) wyrażała też słowa podziwu dla jakości przekazu części wirtualnej, tego jak Chińczykom powiodło się owo perfekcyjne połączenie świata realnego ze światem wirtualnym. Podziwu też dla skali tego przedsięwzięcia, wcześniej nie spotykanej; cały stadion jakby zamieniony w jeden wielki ekran komputera.

Co do reszty opinie były bardzo zróżnicowane. Z telewizora olimpijskiego wylewał się nadmiar polityki, nawet kiedy Chińczycy mieli zapewne przekonanie, że robią coś otwartego na inne światy i inne wartości – nie wychodziło im to zbyt dobrze i przede wszystkim nie sprawiało wrażenia autentyczności i wiarygodności. Na przykład brawa od chińskiej widowni i ponadwymiarowa ekspozycja w telewizyjnym przekazie maleńkich ekip sportowych z Hongkongu i Tajwanu – przecież politycznie przez Pekin od dawna skreślonych; Hongkong już zawłaszczony, a Tajwan wciąż w złowrogim oczekiwaniu, co zrobią wielkie Chiny z krnąbrną (bo bliżej jej do świata demokratycznego) Wyspą. Ale czego się nie robi dla politycznej propagandy... Jako znakomity uznano w komentarzach po uroczystości otwarcia igrzysk, pomysł przekazywania już na stadionie ognia olimpijskiego sportowcom z kolejnych pokoleń. Ale już przyznanie zaszczytu zapalenia znicza olimpijskiego 20-letniej biegaczce narciarskiej z Sinciang, rodowitej Ujgurce – spotkało się z krytyką ze strony demokratycznego świata, jako przykład hipokryzji i zakłamej propagandy; wszak również Ujgur, jej kolega z czasów Pekinu 2008, który wówczas dostąpił tego samego zaszczytu, w czasie Igrzysk 2022 odsiadywał w więzieniu 14-letni wyrok za tak zwane przestępstwa polityczne. Dostępna wiedza o dzisiejszym świecie mówi też o wieloletnim krzywdzeniu, na różne okrutne sposoby, 10-milionowej społeczności muzułmańskich Ujgurów z regionu Sinciang. W opracowaniach politologicznych i w prasie pojawiły się dość liczne opinie, o tym, że działania chińskich władz wobec Ujgurów mają wręcz charakter demograficznego i kulturowego ludobójstwa².

DEMOKRACJA MADE IN CHINA – A KORZENIE OLIMPIJSKIE

Chińczycy nie dają sobie rady również w Tybecie, a także z kilkoma innymi mniej-

szościami, spośród 55 żyjących dzisiaj w Państwie Środka. Demokracja made in China nie podoba się – bo nie może! – w Europie i w całej strefie cywilizacji euroatlantyckiej (a wszak to tej cywilizacji świat zawdzięcza nowożytny sport i olimpijskie igrzyska...). Podobać się nie może, bo korzenie cywilizacji euroatlantyckiej – ujmując to w wielkim skrócie – wywodzą się ze świata starożytnych Greków i Rzymian oraz wartości chrześcijańskich, również wielkich rewolucji europejskich, renesansowej i oświeceniowej, także złych doświadczeń płynących z czasów kolonializmu i niewolnictwa, a wszystko w imię zagwarantowania szeroko rozumianej, wolności, równości i poszanowania dla własności prywatnej. Czy taki właśnie świat wartości jest do zaakceptowania we współczesnych Chinach? W jakiejś części pewnie tak. Ale na pewno nie w formule en bloc. Bo jak połączyć wizję świata opartego na demokracji i liberalizmie z tradycją filozofii-religii Konfucjusza i pamięci o kilku tysiącach lat niezależnej od reszty świata państwowości chińskiej?

Pamiętam uroczyste otwarcie Igrzysk w 2008 roku. Włodzimierz Szaranowicz, prowadząc relację dla TVP odniósł się jednym krótkim stwierdzeniem do bardzo licznych krytyk tych pierwszych chińskich igrzysk. „Chiny to nie kraj, to cywilizacja” – powiedział wówczas, niejako w obronie igrzysk. Inny znany komentator imprez sportowych, Marek Rudziński odnosząc się, jak zrozumieliśmy, do tej samej sprawy, choć w odniesieniu do Igrzysk 2022, użył nieco innych słów i argumentów, ale też w obronie Igrzysk. Na wizji Eurosportu, podczas transmisji otwarcia Zimowych Igrzysk usłyszeliśmy: „Chiny jako jedyne w historii świata, przez ponad 4,5 tysiąca lat utrzymywały swoją suwerenność. Można więc zrozumieć, że dzisiaj są przekonani, przy takim doświadczeniu (!!!), o swojej racji w różnych sprawach”³.

Na marginesie można zauważyć, że w odniesieniu do obu Igrzysk, w 2008 i 2022, zaistniała pewna prawidłowość – podobieństwo w komentarzach (nie tylko zresztą medialnych) przed i po Igrzyskach; „przed”

przeważał ton bardzo krytyczny, „po” było nawet sporo pochwał⁴.

OLIMPIADA NIE ZIMA

Zimowe igrzyska były zawsze krok za letnimi, z wielu względów. Konkurencje zimowe z trudem przebijają się do programu olimpijskiego, dodajmy, początkowo do programu... letnich igrzysk olimpijskich. Tak było w 1908 roku w Londynie i w 1920 w Antwerpii. O medale walczone w tyżwiarstwie figurowym, a w Antwerpii również w hokeju. Dopiero w 1924 roku pod patronatem MKOl zorganizowano Tydzień Sportów Zimowych we francuskim Chamonix⁵; kilka miesięcy później imprezę uznano za I Zimowe Igrzyska Olimpijskie. Warto zauważyć, że w odróżnieniu od »

4 Jako ilustrację i przykład polecam lekturę dużych tekstów w bardzo opiniotwórczej „Gazecie Wyborczej” – poprzedzającego Igrzyska i równie obszernego w poniedziałek po zakończeniu Igrzysk; pierwszy, zapowiedź wielkiego zła, czającego się w Pekinie i okolicach; drugi wyważony, również z krytyką, ale daleko bardziej umiarkowaną.

5 Chamonix jako miejscowość, która dała początek Zimowym Igrzyskom Olimpijskim nie daje oczekiwanej satysfakcji osobom poszukującym śladów tych pierwszych igrzysk. Przed kilkoma laty odwiedziłem Chamonix szukając właśnie owych śladów. Nie wierzyłem sam sobie – ale nie znalazłem nic! Miejsc rozgrywania poszczególnych konkurencji olimpijskich musiałem poszukiwać na podstawie starych zdjęć. W Muzeum Alpejskim w Chamonix nie ma ani słowa na temat Igrzysk, przecież rozegranych tutaj, w 1924 roku. Dyrektor Muzeum, którą zagadnąłem w sprawie niepamięci o tamtych, pierwszych Igrzyskach – odesłała mnie do pobliskiego Albertville (Igrzyska 1992), gdzie znajduje się Muzeum Olimpijskie. Wydaje się, że to zadziwiające doświadczenie jak na Kraj tak mocno zanurzony w historii, kraj Karola Wielkiego, Ludwika XIV, Joanny d'Arce i Moliera, wielkich rewolucji – w imię równości i wolności oraz Napoleona Bonaparte i Jana Jakuba Rousseau, w malarstwie impresjonistów, a w nauce Louisa Pasteura, wielkich pisarzy jak: Balzac, Dumas, Hugo, Verne, Zola, Camus, jednego z największych polityków XX wieku Charles de Gaulle'a i Edith Piaf – najbardziej niezwykłego głosu tego stulecia, wielkiego w świecie piłkarza i trenera Zinedine Zidana. A przede wszystkim Francja to ojczyzna Piere'a de Coubertina, który dał początek odrodzeniu idei olimpijskiej w czasach nowożytnych; w Chamonix nic o tym dowiedzieć się nie da!

2 Dobrze udokumentowany tekst w polskiej Wikipedii: Wiki/Sinciang (dostęp 22.02.2022).

3 Oba cytaty, Szaranowicza i Rudzińskiego, przywołuje z pamięci, toteż za ewentualne drobne odstępstwa od oryginału przepraszam, a przy okazji obu Kolegów serdecznie pozdrawiam.

» letnich igrzysk, zimowe nie były przypisane do kolejnej olimpiady, a więc nie były rozgrywane w niezależnym, stałym cyklu czterolecia olimpijskiego (olimpiady). Każde zimowe igrzyska mają natomiast przypisany kolejny numer porządkowy (pierwsze, drugie, itd.); w odróżnieniu od igrzysk letnich, które numerowane są kolejnymi czteroleciami – olimpiadami⁶. Zatem licząc wszystkie zimowe igrzyska otrzymamy wynik 24, dokładnie taki sam jak liczba porządkowa poprzedzająca zakończone właśnie igrzyska w Pekinie. Licząc igrzyska latem nie będzie już tak prosto. Zliczymy wszystkie, wydajnie, że odbyło się 29 igrzysk; tymczasem numeracja ostatnich zawodów olimpijskich w Tokio oznajmiała, że były to Igrzyska 32! A dokładnie 32. Olimpiady Nowożytnej! W wypadku letnich igrzysk liczone są bowiem nie same zawody sportowe, ale czterolecia-olimpiady, którym przypisane są porządkowe, kolejne numery; każda olimpiada zwieńczona jest natomiast igrzyskami⁷. W historii aż trzykrotnie igrzyska olimpijskie nie mogły się jednak odbyć,

6 Zob. szerzej: G. Młodzikowski, Olimpiady ery nowożytnej. Warszawa 1984.

7 Przywołuje wiedzę podręcznikową, można bowiem zaobserwować wciąż rosnącą niewiedzę w tej drobnej, acz ważnej sprawie. Pojęcie igrzysk i olimpiady zlewa się w jedno w tekstach

świat bowiem zajęty był... zabijaniem, a nie sportowaniem! Tak było w czasie I wojny światowej w 1916 roku (i VI Olimpiada nie została zwieńczona igrzyskami) oraz dwukrotnie w czasie II wojny, w 1940 i 1944 roku (Olimpiady XII i XIII minęły bez igrzysk). Inaczej jest z olimpijską zimą, choć zimowe igrzyska również nie odbyły się w latach 1940 i 1944 – to w 1936 zorganizowano IV Zimowe Igrzyska (Garmisch-Partenkirchen), a w 1948 odbyły się „kolejne”, V Zimowe Igrzyska (Sankt Moritz). Inna filozofia obowiązuje zatem zimą, a inna latem. Z pozoru wydaje się, że to

pisanych i mówionych dziennikarzy, a nawet uczonych humanistów.

Od czasów igrzysk telewizyjnych (pierwsza transmisja bezpośrednia z igrzysk – Rzym 1960) uroczystości otwarcia i zakończenia zaczęły stawać się coraz bardziej miejscem do prezentacji artystycznych, mających oddać istotę olimpijskiej filozofii, a także specyfikę: historii, kultury i obyczaju organizatora igrzysk. Stały się też okazją do pokazania niezwykle widowisk, często o najwyższych walorach artystycznych.

wszystko drobiazgi. Ale chyba tylko z pozoru. Wszak zasady ustanowione u zarania nowożytnego olimpizmu, na paryskim Kongresie w 1894 roku, do dzisiaj stanowią niezmienną i niezwykle trwałą podstawę, gwarantującą wskrzeszonym igrzyskom akceptację, zrozumienie i pomyślność we współczesnym świecie. Spośród przyjętych wówczas ideowych założeń nowożytnego olimpizmu nie przetrwało próby czasu jedynie amatorstwo. Powiązanie igrzysk ze stałym, niezależnym rytmem czteroletnich olimpiad jest nie tylko nawiązaniem do tradycji greckiego antyku, gdzie zasada ta sprawdzała się przez ponad 1100 lat, ale także wydaje się silnym gwarantem niezależności i ciągłości we współczesnym, jakże bardziej skomplikowanym świecie. Jak bardzo skomplikowany i tragiczny, po-

kazała nam wojna, którą Rosja zgotowała Ukrainie tuż po zakończeniu Igrzysk. A na marginesie, przypomnijmy, że świat nasz nie radząc sobie z pandemią COVID-19, przeniósł Igrzyska 32. Olimpiady w Tokio na kolejny rok, z 2020 na 2021, co oznaczało przeniesienie Igrzysk 32. Olimpiady w pierwszy rok... 33. Olimpiady. Zdaje się, że to bez znaczenia, ale warto dodać, że my współcześni nie zrobiliśmy czegoś takiego przez ponad 120 lat, a starożytni przez ponad tysiąc lat! Po odnotowaniu tego faktu trudno uznać nasze majstrowanie przy Olimpiadach za coś drobnego i nieważnego.

O zimowych igrzyskach warto też przypomnieć, że w latach dziewięćdziesiątych XX wieku MKOl zmienił rytm rozgrywania zawodów olimpijskich zimą. W tym samym roku igrzyska zimą i latem zorganizowano po raz ostatni w 1992 w Albertville (latem w Barcelonie). Kolejne odbyły się już w 1994 w Lillehammer (latem, zgodnie z rytmem olimpiad, igrzyska odbyły się w 1996 roku w Atlancie); i od tego czasu igrzyska zimą organizowane są w drugim roku każdej olimpiady. Skąd ta decyzja o rozstaniu olimpijskiej zimy i lata? Odpowiedź jest dość oczywista: kalendarz światowych imprez sportowych był na tyle przepiętny, że nie było w nim miejsca na dwie tak ogromne imprezy, jak letnie i zimowe igrzyska olimpijskie w tym samym roku. Wciąż rosnący, i to bardzo szybko, kalendarz imprez sportowych rangi światowej i kontynentalnej – pozostaje nadal problem, bez dobrego rozwiązania.

A wracając do wstępnej tezy o olimpijskiej zimie, która była zawsze krok za olimpij-

skim latem; była i jest nadal, a z pewnością będzie i w przyszłości. Po pierwsze z powodów dość oczywistych – klimatu, który części mieszkańcom naszej planety utrudnia, czy wręcz uniemożliwia uprawianie sportów zimowych. Starczy powiedzieć, że w letnich igrzyskach w Tokio startowało 205 ekip narodowych i 11326 olimpijczyków; zimą w Pekinie pojawiło się na starcie 90 ekip i 2878 olimpijczyków. Latem rywalizowano w 339 konkurencjach, zimą w 109. Ta w historii nowożytnego sportu zachowuje bardzo podobne proporcje i nie wydaje się aby w najbliższej przyszłości w tym względzie coś mogło się zmienić. Z tych samych powodów popularność sportów zimowych jest dużo mniejsza, co za tym idzie mniejsza jest też oglądalność igrzysk zimą niż latem. Porównajmy to samo miejsce rozgrywania igrzysk latem i zimą, czyli Pekin 2008 i Pekin 2022. Igrzyska 29. Olimpiady, latem 2008 roku, śledziło dzięki przekazom telewizyjnym ponad 4,7 miliarda ludzi, a więc ok. 70 proc. populacji mieszkańców Ziemi!⁸ Podobny poziom oglądalności odnotowano podczas Letnich Igrzysk w Londynie 2012 i w Rio de Janeiro 2016, nieco niższy (COVID-19) w Tokio 2020/2021. Zmagania sportowców-olimpijczyków na XXIV Zimowych Igrzyskach Olimpijskich, w tym samym Pekinie, 14 lat później, śledziło niespełna miliard ludzi. Dodajmy, mimo upływu lat, wydосконаleniu transmisji i przekazu telewizyjnego,

8 Zob.: www.medialifemagazine.com (dostęp 21.02.2022)

dołączenia Internetu. Popularność – a co za tym idzie również oglądalność – zimowych igrzysk jest więc kilka razy niższa od igrzysk letnich.

PODSUMOWANIE

Refleksja nad zakończonymi w lutym 2022 Zimowymi Igrzyskami Olimpijskimi w Pekinie zmierza zatem w różnych kierunkach, często wytycza wręcz przyszłe ścieżki rozwoju sportu w ogóle. Między latem a zimą olimpijską różnica nie polega wyłącznie na kwestiach klimatu, że w pierwszym przypadku rywalizują w sporcie wszyscy, w drugim tylko ci obdarowani przez naturę śniegiem i lodem. A więc zimą przede wszystkim kraje półkuli północnej (nieliczne wyjątki z półkuli południowej to m.in. Argentyna, Australia, Nowa Zelandia), latem bez ograniczeń reprezentanci obu półkul. Ale też można założyć, że ten podział przestanie być tak sztywny, wszak już dzisiaj w zamożnym świecie te różnice się zacierają – rozwija się turystyka związana z rozwojem sportów zimowych, a najbogatsi (vide: Półwysep Arabski) potrafią tworzyć infrastrukturę dla sportów zimowych tam gdzie zimy w ogóle nie ma! Zimowe igrzyska są też chyba bardziej podatne na zmiany polityczne, społeczne i cywilizacyjne. Decyduje o tym klimat, ale także i to, że zimowe sportowanie trudno jest wywodzić z tradycji Greckiego Antyku. Stąd na przykład odejście zimą od przywiązania do stałego, niezależnego cyklu olimpiad. Ale również większe niż latem adoptowanie sportowej mody do programu olimpijskiego.

Piśmiennictwo:

1. J. Chełmecki, S. Wilk. Zarys historii sportu, Warszawa 2013.
2. G. Młodzikowski, Olimpiady ery nowożytnej, Warszawa 1984.
3. „Gazeta Wyborcza”, styczeń-luty 2022
4. www.medialifemagazine.com
5. www.Wiki/Sinciang
6. www.olimpijski.pl

Marketing sportowy w służbie biznesu. Dlaczego marki tak chętnie sięgają po sportowe emocje w komunikacji?

MACIEJ SŁOWAK WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

Komunikacyjne związki biznesu ze sportem sięgają końca XIX wieku, kiedy to przedsiębiorcy zaczęli wykorzystywać go do promocji swoich firm. Dziś marketing sportowy jest obecny w strategii działań wielu marek z różnych sektorów. Celem artykułu było spojrzenie na marketing sportowy od momentu jego powstania do chwili obecnej. Aby przedstawić szerszy kontekst, odwołano się do procesów, które ukształtowały sport w ciągu ostatnich 150 lat: jego profesjonalizacji, komercjalizacji oraz globalizacji. Zwrócono także uwagę na benefity komunikacji z wykorzystaniem sportu – tak na poziomie transferu wizerunku i pozytywnych emocji, jak i konkretnych liczb, świadczących o skali zainteresowania wydarzeniami sportowymi przez konsumentów. Podkreślono też niebagatelną rolę kibiców sportowych, którzy pełnią szczególną rolę prosumenów na rynku sportu. Kalendarium rozwoju marketingu sportowego uzupełniono wreszcie o obecne trendy, związane m.in. ze sponsoringiem sportu, reklamą w mediach sportowych czy influencer marketingiem w tym obszarze. **Słowa kluczowe:** sport, marketing sportowy, marketing sportu, sponsoring sportu, kibic sportowy, prosumer.

SUMMARY

The beginning of using sports communications in business dates back to the end of the 19th century, when entrepreneurs started practicing it to promote their companies. Nowadays, sports marketing is included in the strategy of many brands from various sectors. The aim of the article was to look at sports marketing from its beginning to the present day. To provide a broader context, reference is made to

the processes that have shaped sports over the last 150 years: its professionalization, commercialization, and globalization. Attention was also paid to the benefits of sports communications – both at the level of image and positive emotions transfer, as well as specific numbers, proving the scale of consumers' interest. The crucial role of sports fans, who play a special role of prosumers of the sports market, was also emphasized. Finally, some current trends in sports sponsorship, advertising in sports media and influencer marketing in this area, were highlighted. **Keywords:** sports, sports marketing, sports sponsorship, sports fan, prosumer.

WSTĘP

Sport może być nośnikiem pomagającym markom osiągnąć marketingowe, a co za tym idzie również biznesowe mistrzostwo. Za jego uwzględnieniem w strategii komunikacji przemawiają nie tylko uniwersalne wartości i silne emocje, ale też liczby. Planując działania z wykorzystaniem marketingu sportowego należy jednak pamiętać o specyfice grupy odbiorców, jaką są kibice. Na pytanie o to, czym jest marketing sportowy, każdy kibic mógłby udzielić własnej (i nawet jeśli intuicyjnej, to najczęściej prawidłowej) odpowiedzi. W uproszczeniu, o czym więcej już za chwilę, marketing sportowy to taka dziedzina marketingu, której przedmiotem (lub podmiotem), tematem, nośnikiem czy głównym narzędziem są: sport, sportowcy, wydarzenia sportowe i wszystko to, co z nimi związane. Jak przeprowadzić mistrzowską kampanię z wykorzystaniem sportu? Aby uniknąć falstartu, nie wolno pominąć szczególnej roli fanów jako odbiorców na rynku sportu. Warto też zidentyfikować siłę mar-

ketingu sportowego, zarówno na poziomie oddziaływania poprzez emocje, jak i konkretne liczby, stanowiące dowód na skuteczność tego narzędzia. A żeby w pełni zrozumieć i opisać zjawisko, należy cofnąć się w czasie o około 150 lat, kiedy to procesy profesjonalizacji, komercjalizacji i globalizacji zaczynały wpływać na sport, by z czasem ukształtować go takim, jakim widzimy go dziś.

MARKETING SPORTOWY A MARKETING PRZEZ SPORT

Zagłębując do literatury zauważymy, że akademicy rozgraniczają pojęcia marketingu sportowego oraz marketingu przez sport. Przez to pierwsze, nazywane też marketingiem sportu, rozumieją działania

dążące do promocji samego sportu, czyli najczęściej organizacji sportowych (klubów, rozgrywek czy federacji) i wydarzeń przez nie organizowanych. Marketing przez sport charakteryzuje się z kolei wykorzystaniem sportu jako narzędzia do promocji produktów i usług przedsiębiorstw, najczęściej komercyjnych, niebędących organizacjami sportowymi¹. Tyle teorii. W praktyce pojęcie marketingu sportowego jest szersze, łączy obie powyższe definicje i tak też będzie wykorzystywane na potrzeby tego artykułu. Tematycznie tekst będzie natomiast bliższy relacjom sportu z biznesem, najczęściej zawiązywanym poprzez sponsoring bądź działania marketingowe.

ZARYS HISTORII MARKETINGU SPORTOWEGO

Aktywność fizyczna nie tylko towarzyszy nam od zarania dziejów, ale przez wieki była warunkiem naszego przetrwania. Rozwój cywilizacyjny sprawił, że sport najpierw zyskał charakter rekreacyjny, a mniej więcej w czasach rewolucji przemysłowej (XIX wiek) zaczął się instytucjonalizować. Proste stowarzyszenia z czasem przerodziły się w federacje, a gdy powstały ligi i turnieje, kwestią czasu było wprowadzenie (początkowo potajemnych) wynagrodzeń dla sportowców.

1 A. Sznajder, Marketing sportu, Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne 2015, s. 25-26.

Przełom XIX i XX wieku to początek globalizacji sportu, narodzin sponsoringu sportu i czas jego postępującej komercjalizacji. Symbolem tych procesów były pierwsze nowożytnie Letnie Igrzyska Olimpijskie 1896. W Atenach rywalizowali przedstawiciele kilkunastu (najprawdopodobniej 14.) narodowości, w walce o złoto we florecie zmierzyło się dwóch profesjonalnych zawodników, a cała impreza nie odbyłaby się bez wsparcia prywatnych przedsiębiorców, którzy sfinansowali budowę i renowację obiektów sportowych. To właśnie wtedy symbolicznie narodziło się również pierwsze komercyjne partnerstwo komitetu olimpijskiego. George Eastman, założyciel marki Kodak, wykupił przy okazji pierwszych nowożytnych igrzysk reklamę². Dalej poszło już z górki. Choć jeszcze w 1905 r. angielscy politycy oburzali się na wart tysiąc funtów transfer piłkarza Alfa Commona, porównując transakcję do niewolnictwa³, to wraz z upływem lat pękały kolejne bariery, a wypetniony po brzegi

2 Kodak Wins Award for Athens Olympic Advertising, <https://www.olympic.org/news/kodak-wins-award-for-athens-olympic-advertising> [dostęp 14.04.2022].

3 R. Callaghan, When Sunderland And Middlesbrough Changed The World, <http://rokerreport.sbnation.com/2016/8/19/12480924/when-sunderland-and-middlesbrough-changed-the-world> [dostęp 14.04.2022].

złotem „ekspres” pieniędzy pompowanych w rynek sportu nie zatrzymał się do dziś. Dostrzegając komunikacyjną nośność sportu i jego rosnącą rolę w życiu XX-wiecznego społeczeństwa, kolejne marki szybko poszły drogą Kodaka. Coca-Cola partneruje igrzyskom od 1928 roku. 8 lat później Adidas wyposażył w obuwie Jessego Owensa, bohatera berlińskich igrzysk, które miały być świadectwem potęgi III Rzeszy, a zostały zapamiętane jako narodziny legendy znakomitego amerykańskiego sprintera, 4-krotnego złotego medalisty tamtej imprezy. Przekazanie sportowcowi darmowych butów możemy uznać za pierwszy kontrakt ambasadorski, czy też symboliczny moment narodzin influencer marketingu w sporcie. Rok 1954 to z kolei pierwsza umowa dotycząca naming rights, w ramach której browar Anheuser-Busch został sponsorem tytularnym stadionu baseballowego, od tamtej chwili nazywanego „Busch Park”⁴.

EMOCJE, CZYLI DLACZEGO MARKI KOMUNIKUJĄ SIĘ PRZEZ SPORT?

O tym, że przez sport „sprzedaje się” doskonale wiedzą politycy, którzy regularnie próbują wykorzystywać sukcesy zawodniczek i zawodników, by móc ogrzać się w blasku ich chwały. Znakiem czasu są gratulacje w mediach społecznościowych, które dołączyły do zapraszania na tradycyjne wizyty i przyznawania orderów czy odznaczeń.

Dlaczego natomiast marki tak chętnie sięgają po sport w swojej komunikacji? Odpowiedź na to pytanie może być złożona, ale może też być bardzo prosta. Chodzi o emocje. Prawdziwe, niepowtarzalne emocje. Nie zawsze jednoznacznie pozytywne, bo dotyczące tak radości z wygranej, jak i złości po porażce, ale każdorazowo silne i autentyczne. Każda marka chce być „jakaś”, by opowiedzieć swoją, ułożoną w głowach właścicieli lub wypracowaną przez dział marketingu historię. Nie ma dla niej lepszego nośnika niż sport, który tradycyjnie łączy się z tak atrakcyjnymi cechami, jak szybkość, siła, waleczność, dynamika czy zaangażowanie. Chęć powiązania ich z produktem jest dla marketerów szczególnie istotna w czasach, gdy podchodząc do sklepowej półki mamy do wyboru nie kilka, »

4 The History of Sports and Advertising, <https://openmedia.uk.com/the-history-of-sports-and-advertising-sports-marketing-then-and-now/> [dostęp 14.04.2022].

» a kilkadziesiąt, dajmy na to różnych past do zębów, czy czekoladowych batonów. Kolejna przewaga, jaką daje markom sport, to możliwość dotarcia do dość precyzyjnie określonej, bardzo zaangażowanej i szerokiej grupy docelowej. Sponsorzy sportu wspierają sportowców czy drużyny, chcąc przenieść na siebie ich wizerunek (tzw. image transfer). Wreszcie robią to także z pobudek społecznych, chcąc odwzajemnić się lokalnej społeczności czy wesprzeć rozwój sportu młodzieżowego (charakter CSR).

MARKETING SPORTOWY – LICZBY

Wartości i emocje, które można „przetrasferować” na swój biznes to solidna podstawa do zainteresowania się marketingiem sportowym, ale każdy dyrektor finansowy poprosi o konkretne dane, przemawiające za realizacją takiej, a nie innej strategii marketingowej.

Warto zacząć od oglądalności najważniejszych wydarzeń sportowych. Według danych Nielsen Audience Measurement, 18 z 20 programów o najwyższej oglądalności w polskiej telewizji w latach 2012-17 było transmisjami z wydarzeń sportowych. W samym 2018 roku było to 8 z 10 najchętniej oglądanych programów⁵. Rekord? 16-milionowa widownia ćwierćfinałowego meczu mistrzostw Europy 2016, w którym Polska zmierzyła się z Portugalią.

Globalnie? Mistrzostwa Świata w piłce nożnej w Brazylii 2014 obejrzało 3,2 mld ludzi. Ogółem udział sektora sportowego w PKB krajów rozwiniętych wynosi już 1-2% i stale rośnie⁶. Zgodnie z raportem „The Business Research Company”, światowy rynek sportu w 2020 r. osiągnął wartość prawie 388,3 miliarda dolarów, co było spadkiem w stosunku do 458,8 mld rok wcześniej. Tendencja spadkowa to ewenement spowodowany pandemią i kolejnymi lockdownami, bo sektor od lat rośnie regularnie i w szybkim tempie, a według autorów wspomnianego raportu ma jeszcze przyspieszyć i osiągnąć 599,9 mld USD w 2025 i 826 mld USD w 2030 roku⁷.

5 Krótszy czas oglądania telewizji w 2018 roku. Liderem Polsat, TVP1 i TVP 2 na plusie (raport), <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/ogladalnosc-telewizji-2018-rok-atv-top-kanaly-programy-reklama> [dostęp 15.04.2022].

6 A. Sznajder, Marketing..., dz. cyt., s. 10.

7 Sports Market 2021, <https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/sports-market> [dostęp 15.04.2022].

Dlaczego natomiast marki tak chętnie sięgają po sport w swojej komunikacji? Odpowiedź na to pytanie może być złożona, ale może też być bardzo prosta. Chodzi o emocje. Prawdziwe, niepowtarzalne emocje. Nie zawsze jednoznacznie pozytywne, bo dotyczące tak radości z wygranej, jak i złości po porażce, ale każdorazowo silne i autentyczne. Każda marka chce być „jakaś”, by opowiedzieć swoją, ułożoną w głowach właścicieli lub wypracowaną przez działy marketingu historię. (...)

Najwyższy stopień komercjalizacji sportu dotyczy oczywiście Stanów Zjednoczonych i organizacji zarządzanych przez tzw. „Wielką Czwórkę” (zawodowe ligi MLB, NBA, NFL i NHL), z prawdziwym świętem biznesu sportowego, jakim jest coroczny finał ligi futbolu amerykańskiego, Super Bowl. Ale sport jest również stale obecny w życiu Polaków, a w czasach pandemii stał się dla nich nawet jeszcze bardziej istotny. Potwierdzają to wyniki raportu „Sponsoring Monitor ARC Rynek i Opinia”, zgodnie z którym w roku 2020 odsetek Polaków interesujących się sportem wzrósł o 8 punktów procentowych i wyniósł aż 90%. Coraz więcej mamy też kobiet, których udział

w grupie fanów sportu wynosi już niemal 30%, a część dyscyplin (np. koszykówka) jest przez nie zdominowana. Co istotne z perspektywy biznesu, 78% Polaków jest zdania, że sponsoring korzystnie wpływa na kondycję naszego sportu. Rośnie też odsetek respondentów przyznających, że chętniej sięgają po produkty sponsorów sportu (45% w 2020 r. do 39% rok wcześniej) oraz tych, którzy korzystniej oceniają sponsorów (55% w 2020 r. do 48% rok wcześniej) od firm konkurencyjnych. Jak wynika z badania, najwyższą znajomością spontaniczną wśród polskich sponsorów sportu mogą pochwalić się PKN Orlen, Adidas, Nike, Coca-Cola i Lotos⁸.

KIBIC, CZYLI PROSUMENT NA RYNKU SPORTU

Pisząc o marketingu sportowym, nie sposób nie zastanowić się nad specyfiką odbiorców tego procesu, czyli kibiców. Już na pierwszy rzut oka czujemy, że nie można postrzegać ich tylko w kategorii nabywców, bo ich rola jest zdecydowanie bardziej istotna.

Każdy brand, który chce zainwestować w sport, powinien pamiętać przynajmniej o kilku różnicach między kibicem a typowym odbiorcą jego produktów czy usług. Po pierwsze, fani odznaczają się emocjonalną, opartą na sferze uczuć więzią ze wspieraną przez siebie organizacją. Co więcej, cechuje ich niespotykany stopień lojalności konsumenckiej (nie zmieniają drużyny na inną nawet wtedy, gdy ta zacznie przegrywać). Jeszcze innym aspektem są przesadne oczekiwania co do wyników sportowych, najczęściej pozbawione racjonalnego uzasadnienia. Wreszcie – kibice wiedzą o ukochanym klubie czy sportowcu wszystko, aktywnie śledzą i współtworzą komunikację wokół nich.

To wszystko sprawia, że fanów należy nazywać nie konsumentami, a prosumentami na rynku sportu. Termin ten jest połączeniem angielskich określeń producenta i konsumenta, dzięki czemu oddaje faktyczną rolę kibiców jako współtwórców sportowego widowiska⁹. Fan, który przychodzi na stadion, jest nie tylko integralną częścią wydarzenia, ale stanowi

8 Polacy bardziej zainteresowani sportem, <https://arc.com.pl/polacy-bardziej-zainteresowani-sportem/> [dostęp 15.04.2022].

9 M. Brzeźniak, Kibic, czyli prosument na rynku sportu na przykładzie fanów Pogoni Szczecin, Quality in Sport 2 (4) 2018.

dla niego wartość dodaną. Te przez długi czas teoretyczne rozważania potwierdziła pandemia koronawirusa, w czasie której kibice zniknęli ze stadionów. Ich brak okazał się tak znaczącym ubytkiem dla produktu, że telewizje bardzo szybko zdecydowały się „nałożyć” sztuczne dźwięki trybun na transmisje z meczów, a puste krzeselka często były „zapełniane” przez ekrany z wizerunkami fanów lub przynajmniej ich kartonowe podobizny.

Kibic wyrecytuje z pamięci skład swojej drużyny z ważnego meczu sprzed lat, obrazi się na słowo „logo”, bo jego klub ma przecież herb czy nawet godło, ale też bez problemu wymieni sponsorów wspieranej organizacji i – co najistotniejsze – sięgnie po ich produkty zamiast konkurencyjnych. Komunikacja z tak zaangażowaną grupą to dla biznesu z jednej strony wielki kapitał do spożytkowania, ale z drugiej ważna lekcja do odrobienia, aby rozbroić ewentualne miny w warstwie wzajemnego zrozumienia.

Oczywiście kibice nie są grupą jednorodną. Można rozróżniać ich przez pryzmat wielu czynników, ale z perspektywy marek szczególnie ciekawa będzie segmentacja ze względu na stopień zainteresowania sportem. Szacunki wskazują, że nawet połowa z nas to kibice okazjonalni, którzy aktywizują się wokół dużych imprez sportowych (mistrzostwa Europy i świata w piłce nożnej, igrzyska olimpijskie). Również analiza częstotliwości wyszukiwań sportowych fraz w wyszukiwarce Google, czy obserwacja trendów w mediach głównego nurtu (celebryci komentujący w telewizji wydarzenia sportowe) stanowią dowód na to, że co dwa lata wszyscy stajemy się kibicami, a sport koncentruje wokół siebie nie tylko zagorzałych fanatyków, ale wszystkie grupy społeczne. To kolejna zachęta dla marek, aby umieścić go w swoich planach komunikacyjnych, ale też budżetach mediowych.

NARZĘDZIA I TRENDY W MARKETINGU SPORTOWYM

Najczęstszym przejawem zaangażowania marek w sport jest sponsoring. Popularność tego narzędzia jest zresztą charakterystyczna dla branży – według danych Europejskiego Stowarzyszenia Sponsoringu z 2012 r., aż 91% wszystkich przypadków sponsoringu dotyczyło właśnie sportu¹⁰. Myśląc o wsparciu organizacji sportowej czy indywidualnego sportowca warto pamiętać o jednej rzeczy, o której marki często zapominają. Aby w pełni wykorzystać taką umowę, trzeba zaplanować strategię jej aktywizacji. Sama możliwość wykorzystania identyfikacji wizualnej klubu czy wizerunku sportowca to dopiero połowa sukcesu – przyjmuje się, że chcąc przeprowadzić skuteczną kampanię, na działania komunikacyjne (promocję w mediach, konkursy dla kibiców, aktywacje w digitalu, eventy, działania niestandardowe) powinno się zabezpieczyć w budżecie co najmniej taką samą kwotę, jaką wydałoby się na zawarcie umowy sponsoringowej. Inwestycja w sport może także przyjąć formę działań w mediach sportowych lub tych ogólnotematycznych przy kontekstowym wykorzystaniu sportu. W dzisiejszych czasach warto spoglądać na nowoczesne kanały digitalowe – dobry mediaplan sprawi, że osiągniemy w nich „telewizyjne” wyniki, wydając nieporównywalnie mniej w stosunku do tradycyjnej kampanii TV. Kanały szczególnie atrakcyjne w sporcie to media społecznościowe oraz influencerzy. Te pierwsze skutecznie przyciągają uwagę młodszych użytkowników, którzy już niebawem będą stanowić główną siłę nabywczą. Pokolenia Z i kolejne rezygnują z mediów tradycyjnych na rzecz treści opakowanych w atrakcyjną, błyskawicznie przyswajal-

10 A. Sznajder, Marketing..., dz. cyt., s. 234-235.

ną formę. To dotyczy też sportu – młodszy oglądają tradycyjne transmisje z meczów krócej, chętniej sięgając po skróty i ekskluzywne treści, a śledzenie wydarzeń łączą z jednoczesnym przeglądaniem mediów społecznościowych na urządzeniach mobilnych (tzw. multiscreening). Aktualnie prym wiedzie tu YouTube, ale na pewno warto śledzić też to, co w kontekście sportowych treści dzieje się na TikToku. Wspomniani już influencerzy są atrakcyjni przede wszystkim dlatego, że często okazują się drogą do najszybszej i najtańszej konwersji. W ostatnim czasie w branży sportowej do tradycyjnie obecnych na Twitterze dziennikarzy dołączyli YouTuberzy, autorzy podcastów i uniwersalni twórcy, którzy potrafią odnaleźć się w wielu różnych kanałach jednocześnie.

SPORTOWE LATA 2021 I 2022

Pandemia COVID-19 wywróciła jednak świat sportu do góry nogami i wielkie imprezy roku 2020 trzeba było przesunąć o 12 miesięcy. W związku z tym – po raz pierwszy w historii – przeżywamy aż dwa sportowe lata z rzędu. Latem 2021 r. najpierw odbyły mistrzostwa Europy w piłce nożnej, a później igrzyska i paraigrzyska olimpijskie w Tokio. Już kilka miesięcy później, bo w lutym 2022 r., emocjonowaliśmy się zimowymi igrzyskami w Pekinie. Na koniec tego roku czekają nas z kolei nietypowe, bo pierwszy raz rozgrywane zimą (od 21 listopada do 18 grudnia) Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej 2022 w Katarze. Obserwując najważniejsze sportowe imprezy warto przyglądać się temu, jak sport w swoich strategiach marketingowych wykorzystują największe polskie i zagraniczne brandy.

Piśmiennictwo:

1. Brzeźniak M., Budowanie świadomości marki w klubie sportowym, Gdańsk: Wydawnictwo Naukowe Katedra 2017.
2. Brzeźniak M., Kibic, czyli prosument na rynku sportu na przykładzie fanów Pogoni Szczecin, Quality in Sport 2 (4) 2018.
3. Kodak Wins Award for Athens Olympic Advertising, <https://www.olympic.org/news/kodak-wins-award-for-athens-olympic-advertising> [dostęp 14.04.2022].
4. Krótszy czas oglądania telewizji w 2018 roku. Liderem Polsat, TVP1 i TVP 2 na plusie (raport), <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/ogladalnosc-telewizji-2018-rok-atv-top-kanaly-programy-reklama> [dostęp 15.04.2022].
5. Polacy bardziej zainteresowani sportem, <https://arc.com.pl/polacy-bardziej-zainteresowani-sportem/> [dostęp 15.04.2022].
6. R. Callaghan, When Sunderland And Middlesbrough Changed The World, <http://rokerreport.sbnation.com/2016/8/19/12480924/when-sunderland-and-middlesbrough-changed-the-world> [dostęp 14.04.2022].
7. Sports Market 2021, <https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/sports-market> [dostęp 15.04.2022].
8. Sznajder A., Marketing sportu, Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne 2015.
9. The History of Sports and Advertising, <https://openmedia.uk.com/the-history-of-sports-and-advertising-sports-marketing-then-and-now/> [dostęp 14.04.2022].

Charakterystyka profili koszykarek na podstawie oceny ich działania w grze na przykładzie zespołu Embutidos Pajariel Bembibre (cz. II)¹

JACEK DEMBIŃSKI², MONIKA NACZK³ WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

Tematem pracy jest „Charakterystyka profili koszykarek na podstawie oceny sprawności ich działania w grze na przykładzie zespołu Embutidos Pajariel Bembibre”. Innymi słowy gra wyżej wymienionej drużyny została szczegółowo przeanalizowana pod kątem efektywności gry na tle asygnowanych do gry piątek. Celem głównym pracy jest stworzenie profili koszykarek badanego zespołu, a także ocena ich sprawności działania w wybranych meczach sezonu 2020/2021. Cele szczegółowe, to stworzenie profili graczy i faktycznej sprawności działań indywidualnych oraz zespołowych. Ponadto sformułowanie praktycznych zaleceń oraz dyrektyw na podstawie przeprowadzonych badań. Do realizacji powyższych założeń została przeprowadzona analiza pięciu spotkań ligowych tej drużyny. W tym celu

zostały określone konkretne założenia, pozwalające na obiektywną ocenę przebiegu bezpośredniej walki sportowej, a następnie najważniejszy element pracy, czyli wyliczenie parametrów efektywności w ataku, obronie oraz efektywności sumarycznej wszystkich graczy oraz wydzielonych piątek. Kolejno wyodrębniono wszystkie możliwe konfiguracje graczy na boisku, a następnie oceniona została ich współpraca oraz indywidualne osiągnięcia podczas gry w różnych zestawieniach asygnowanych do gry piątek. Na tej podstawie zostały stworzone profile graczy oraz piątek na tle osiągnięć całego zespołu. Przeprowadzone badania pozwoliły na wystosowanie praktycznych zaleceń oraz dyrektyw dla sztabu szkoleniowego zespołu odnośnie tego, jak ze sobą funkcjonują gracze tego zespołu, a także kto w zespole więcej wnosi w obronę, a kto w ataku. Ponadto poniższa praca opisuje element, który ma ogromne znaczenie w drodze do mistrzostwa sportowego w grach zespołowych, mianowicie siłę jaką ma w sobie zespół, który funkcjonuje jako nierozdzielny kolektyw.

Słowa kluczowe: koszykówka, wskaźniki; ER (efficiency rating), OER (offensive efficiency rating), DER (defensive efficiency rating), ocena zespołu, ocena gracza, profile koszykarek, współpraca, zalecenia,

SUMMARY

The topic of the following work is: „Characteristics of the female basketball players' profiles based on the assessment of their performance in the game on the example of the Embutidos Pajariel Bembibre Team.”.

In the other words, the game of the above-mentioned team has been analyzed in terms of the effectiveness of their performance in the designated fives. The main aim of the work is to create basketball

players' profiles of the studied team, as well as to evaluate their performance in selected games in the 2020/2021 season. Detailed goals are to create profiles of the players and the actual efficiency of the individual and team performance. What is more, practical recommendations and directives based on the conducted research are also presented. In my research, an analysis of five league games of this team has been carried out. In order to aim my goal, specific assumptions have been defined, allowing for an objective evaluation of the sports fight, and then the most important element of my work – the calculation of the effectiveness parameters in offense, defense and the total effectiveness of all players and the allocated fives. All the possible configurations of the players on the court have been identified, and then their cooperation as well as individual achievements during the game have been assessed in various combinations of the assigned fives. On this basis, players' and fives' profiles have been created and shown against the background of the entire team. The conducted research has created practical recommendations and directives for the

team's staff regarding how the players of this team work with each other, as well as which player contributes more in defense and which player in offense. Moreover, the following work describes an element of the greatest importance striving for sports championship in team games – the strength of the team that works as an unbreakable collective.

Keywords: Basketball, indicators; ER (efficiency rating), OER (offensive efficiency rating), DER (defensive efficiency rating), team evaluation, player evaluation, basketball players' profiles, cooperation, recommendations,

WSTĘP

Niniejsze doniesienie powstało na podstawie pracy dyplomowej, magisterskiej, studentki WSEWS a obecnie pani mgr Naczka Moniki. W tym miejscu należy dodać, że pani Monika od kilku sezonów, jest zawodniczką opisywanego zespołu, który występuje w najwyższej klasie rozgrywkowej, koszykówki kobiecej w Hiszpanii. Inspiracją do przeprowadzenia specjalistycznych badań magistrantki były zainteresowania naukowe promotora – J. Dembińskiego

prof. WSEWS i dr nauk o kulturze fizycznej, który od wielu lat zajmuje się problemem kwantyfikacji sprawności działania w grach zespołowych, a w szczególności obiektywną, sprawnościową oceną tych działań na przykładzie gry w koszykówkę.

Arystoteles kiedyś powiedział, że „Całość jest czymś więcej niż sumą części” i jest to stwierdzenie, które doskonale opisuje funkcjonowanie zespołu. W pojedynkę nikt nie osiągnie tyle co można osiągnąć łącząc siły.

Sport bardzo dynamicznie się rozwija, a wraz z nim metody pracy oraz sposoby analizy gry i meczów. Jednak nikt jeszcze nie znalazł metody, która by perfekcyjnie obrazowała współpracę zespołu oraz zależności między zawodnikami. Trenerzy przed każdym meczem czy w trakcie meczu wybierają zestawienia graczy, które ich zdaniem w danym fragmencie gry najlepiej będą ze sobą współpracować, lecz w dużej mierze jest to ich subiektywna ocena. Przeprowadzone badania, opisują sprawnościowe modele działania koszykarek na tle asygnowanych do gry piątek. Mają one na celu zobrazowanie zależności zawodniczek na przykładzie zespołu Embutidos Pajariel Bembibre występującego w najwyższej klasie rozgrywkowej w Hiszpanii (hisp. Liga Feminino de Baloncesto). Niniejszy artykuł jest aplikacją praktyczną do założeń teoretycznych opublikowanych we wcześniejszym numerze Edukacja Wychowanie Sport.

CHARAKTERYSTYKA ANALIZY MECZÓW KOSZYKÓWKI

Koszykówka jest dyscypliną bardzo złożoną, lecz cel jest bardzo prosty. Każda drużyna ma na celu zdobycie większej liczby punktów niż przeciwnik. Jednak liczba czynników wpływających na ostateczny wynik jest bardzo duża. W grach zespołowych na najwyższym poziomie, liczba osób w sztabie szkoleniowym, który odpowiada za jak najlepsze funkcjonowanie zespołu, często przewyższa liczbę zawodników w zespole. Jednak nadal nie znaleziono idealnego sposobu na zbudowanie oraz kierowanie zespołem w drodze do osiągnięcia mistrzostwa sportowego. Od lat poszukuje się różnych metod pomagających trenerom w jak najlepszy sposób zarządzać i prowadzić zespół. Na przestrzeni lat, naukowcy i trenerzy z różnych państw zajmujący się grami sportowymi opracowali wiele różnych sposobów ilościowej oceny (rejestracji) działań startowych graczy (Najsmith 1996, Stonkus 2003; Dembiński 2001a, 2001b, 2002, 2003, 2005, 2006a, 2006b, »

1 Niniejszy artykuł jest kontynuacją doniesienia „Kwantyfikacja potencjału działania zespołowego a potencjał indywidualny, na przykładzie koszykówki, (cz. I. Założenia teoretyczne), które zostało opublikowane w czasopiśmie „Edukacja Wychowanie Sport” Wyd. WSEWS, 2021, nr 2, str. 13-16.

2 Prof. WSEWS, trener klasy Mistrzowskiej w koszykówce.

3 Absolwentka studiów mgr WSEWS Warszawa, profesjonalna koszykarka występująca w hiszpańskiej ekstraklasie, reprezentująca klub; „Embutitodos Pajariel Bembibre”.

» 2008, 2021; Dembiński i Kopociński 2003; Dembiński i Naglak 2003, Dembiński i wsp. 2006a, 2006b, Huciński i wsp. 1996,1998, 2001, 2001a, 2001b, Huciński 2004; Kuder i wsp., 2004, Kozłowski 2006, Remmert 2003, Sampaio 2015, Szwarz i wsp. 2012, 2013; Ljach 2005, 2007, Zajac i Chmura 2016, Nagano i wsp.2021). Podczas każdego oficjalnego spotkania prowadzone są obserwacje na żywo, które przedstawiają poszczególne wskaźniki. W Europie używa się FIBA LIVE STATISTICS, w których na

żywo jest przedstawiany przebieg spotkania, statystyki, liderzy, akcja po akcji, mapa rzutów, przebieg meczu, zapowiedź.

CHARAKTERYSTYKA SPRAWNOŚCI DZIAŁANIA W GRZE⁴

Ocenę sprawności działań graczy w grze oparto na wskaźnikach opracowanych

4 Szczegółowe założenia do badań opisano w części pierwszej artykułu.

przez Dembińskiego (2021 – patrz część pierwsza). Opracował on również wskaźnik określający sumaryczny potencjał zespołu; ER (Efficiency Rating): $ER = OER + DER$

Poniżej zaprezentowano sposób wyliczenia wartości dla poszczególnych wskaźników zespołowych; OER, DER oraz ER, jak również indywidualnych I(OER), I(DER) oraz I(ER), na których została oparta analiza wyników niniejszego doniesienia:

$OER = (\text{liczba zdobytych punktów})/(\text{liczba akcji w ataku})$

$DER = (- \text{liczba straconych punktów})/(\text{liczba akcji w obronie})$

$I(OER) = (\text{liczba zdobytych punktów})/(\text{liczba akcji w ataku})$

$I(DER) = (- \text{liczba straconych punktów})/(\text{liczba akcji w obronie})$

$I(ER) = I(OER) + I(DER)$

Zastosowane wskaźniki (w przekonaniu autorów) są pomocne w ocenie sprawności indywidualnej zawodników oraz zestawienia ich w piątki, w których gracze występują na boisku, a to w praktyce oznacza sprawne kierowanie zespołem zarówno na poziomie: operacyjnym, taktycznym jak i strategicznym.

CHARAKTERYSTYKA PROFILÓW SPRAWNOŚCI GRACZY

Celem gry współzawodniczących zespołów jest zwycięstwo nad przeciwnikiem. Każda drużyna składa się z zawodników, a każdy z nich ma swoją indywidualną (moc) wartość w ataku oraz w obronie. Zadaniem każdego trenera jest, aby jego zespół był jak najsilniejszy, a żeby tak było, musi mieć wiedzę o potencjale składowych swojego zespołu. W realizacji tego celu stworzenie profili sprawności graczy, które określają potencjał zawodnika będzie bardzo pomocne. W poniższym badaniu zostały stworzone profile działań indywidualnych, grupowych (dla poszczególnych piątek) i zespołowych (dla całego zespołu), które obrazują faktyczne działania graczy oraz wyodrębnionych piątek w ataku oraz w obronie. Wyodrębnione zostały najlepsze zestawienia graczy w ataku oraz w obronie, a także uśrednione wartości zespołu. Sprawności indywidualna zawodniczek została szczegółowo wyliczona i przedstawiona na tle średnich wartości zespołu w celu zobrazowania jakości poszczególnych graczy badanej drużyny.

CELE BADAŃ, HIPOTEZA I PYTANIA BADAWCZE

Celem głównym podjętej pracy jest stworzenie profili koszykarek zespołu Embu-

tidos Pajariel Bembibre oraz ocena sprawności ich działania w wybranych meczach sezonu 2020/2021. Ponadto zostały opracowane cele szczegółowe:

- Cel teoretyczny: stworzenie profilu działań indywidualnych, grupowych i zespołowych.
- Cel poznawczy: poznanie faktycznej sprawności działania w ataku i w obronie: indywidualnej, grupowej (wyodrębnionych piątek) i całego zespołu.
- Cel praktyczny: sformułowanie zaleceń i dyrektyw praktycznych co do optymalizacji działań grupowych i zespołowych.

W następstwie określenia celu badawczego oraz celów szczegółowych, powstały następujące pytania badawcze:

- 1 Jaka jest sprawność indywidualna i wyodrębnionych piątek w grze w zakresie OER, DER i ER?
- 2 Którzy gracze są najbardziej sprawni w grze w ataku I(OER), w obronie I(DER) i kompleksowo w grze I(ER)?
- 3 Które piątki graczy osiągają najwyższą sprawność w ataku (OER) obronie (DER) i kompleksowo w grze (ER)?
- 4 Jakie profile kompleksowe sprawności można uznać za najlepsze w odniesieniu do pojedynczych graczy i asygnowanych do gry piątek?
- 5 Jakie zalecenia i dyrektywy praktyczne można sformułować na podstawie uzyskanych wyników?

Sformułowano również hipotezę; „zespół będzie tym silniejszy, im silniejsze będą jego elementy składowe”.

MATERIAŁ BADAWCZY I METODY BADAWCZE

Badania zostały przeprowadzone na podstawie zapisu video 5 meczów rozegranych przez koszykarki drużyny Embutidos Pajariel Bembibre, która występuje w najwyższej klasie rozgrywkowej w Hiszpanii (hisp. Liga Feminino de Baloncesto) w sezonie 2020/2021. Na specjalnie przygotowanym arkuszu obserwacyjnym były rejestrowane zdarzenia występujące w grze, w interwale czasowym od zmiany do zmiany, tak aby można było wyróżnić fragmenty gry dla poszczególnych piątek. Rejestrowano liczbę akcji (w ataku i w obronie) i liczbę zdobytych i straconych punktów, w poszczególnych fragmentach gry. Metodą badawczą była analiza porównawcza zarejestrowanych danych w trzech aspektach; indywidualnym, grupowym (dla danej piątki graczy), zespołowym (jako wartości średnie dla całego zespołu w danym meczu).

CHARAKTERYSTYKA BADANYCH OSÓB

Embutidos Pajariel Bembibre to drużyna z hiszpańskiej ekstraklasy, której celem w sezonie 2020/2021 było utrzymanie się w najwyższej klasie rozgrywkowej na kolejny rok. Na koniec sezonu bilans zespołu wyniósł 8 zwycięstw oraz 22 porażki, dzięki czemu zajęł 14 miejsce w lidze na 16 możliwych i jednocześnie cel został zrealizowany. Zespół zbudowany był głównie z młodych zawodniczek, które rozgrywały swój pierwszy sezon w zawodowym sporcie. Tylko cztery zawodniczki w poprzednich latach miały doświadczenie w meczach na najwyższym szczeblu rozgrywkowym,

co w dużej mierze miało wpływ na wynik zespołu oraz jego grę, która była bardzo niestabilna. W składzie było jedenaście zawodniczek zajmujących następujące role w zespole:

- Rozgrywające – numer 5 i 9. Zawodniczka z numerem 5, to była podstawowa rozgrywająca, która w każdym meczu grała około trzydziestu minut. Była to również najstarsza zawodniczka z największym doświadczeniem na parkietach ligi hiszpańskiej. Statystycznie nie wносиła ona zbyt wiele do gry, ale jej osoba w tym zespole była niezastąpiona, to ona kierowała zespołem i na- »

Tabela nr 1. Analiza meczu EMBUTIDOS PAJARIEL Bembibre – LOINTEK Gernika

EMBUTIDOS PAJARIEL BEMBIBRE - LOINTEK GERNIKA 22.12.2020 BEMBIBRE									
WSKAŹNIKI ZESPOŁU									
FRAGMENT GRY	ZAWODNICY	CZAS GRY	PUNKTY		LICZBA AKCJI	OER	DER	ER	
KWARTA I			ZDOBYTE	STRACONE					
1.	5,7,10,50,13	00:06:00	8	6	11	0,73	-0,55	0,18	
2.	5,7,10,21,11	00:00:40	2	0	1	2,00	0,00	2,00	
3.	5,7,21,32,11	00:01:35	4	3	2	2,00	-1,50	0,50	
4.	9,11,12,21,32	00:01:45	3	1	3	1,00	-0,33	0,67	
KWARTA II		WYNIK 1 KWARTA:	17	10					
1.	9,11,12,21,32	00:02:05	1	2	2	0,50	-1,00	-0,50	
2.	9,10,11,21,32	00:00:35	2	0	2	1,00	0,00	1,00	
3.	5,10,21,32,11	00:03:30	4	3	5	0,80	-0,60	0,20	
4.	5,7,10,21,11	00:03:01	5	1	4	1,25	-0,25	1,00	
5.	9,7,10,32,11	00:01:48	2	2	3	0,67	-0,67	0,00	
KWARTA III		WYNIK 2 KWARTA:	14	8					
1.	5,7,10,50,13	00:05:17	11	3	9	1,22	-0,33	0,89	
2.	5,12,32,50,11	00:00:35	2	2	2	1,00	-1,00	0,00	
3.	9,12,32,50,11	00:00:37	2	0	1	2,00	0,00	2,00	
4.	9,12,32,21,11	00:03:13	2	8	7	0,29	-1,14	-0,86	
KWARTA IV		WYNIK 3 KWARTA:	17	13					
1.	5,10,32,21,11	00:02:05	2	0	4	0,50	0,00	0,50	
2.	5,10,32,50,13	00:03:13	4	7	5	0,80	-1,40	-0,60	
3.	5,7,10,50,13	00:03:51	6	11	9	0,67	-1,22	-0,56	
4.	5,7,10,32,13	00:00:51	2	0	1	2,00	0,00	2,00	
		WYNIK 4 KWARTA:	14	18					
		WYNIK KOŃCOWY:	62	49					

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 2. Analiza meczu SPAR Gran Canaria – EMBUTIDOS PAJARIEL Bembibre

SPAR GRAN CANARIA - EMBUTIDOS PAJARIEL BEMBIBRE 27.12.2020 GRAN CANARIA									
WSKAŹNIKI ZESPOŁU									
FRAGMENT GRY	ZAWODNICY	CZAS GRY	PUNKTY		LICZBA AKCJI	OER	DER	ER	
KWARTA I			ZDOBYTE	STRACONE					
1.	5,7,10,50,13	00:05:04	16	23	12	1,33	-1,92	-0,58	
2.	5,7,10,50,11	00:01:25	3	4	3	1,00	-1,33	-0,33	
3.	9,10,32,50,11	00:02:30	2	4	5	0,40	-0,80	-0,40	
4.	9,10,32,21,11	00:01:00	2	0	1	2,00	0,00	2,00	
KWARTA II		WYNIK 1 KWARTA:	23	31					
1.	9,10,32,21,11	00:00:50	2	0	1	2,00	0,00	2,00	
2.	5,9,32,21,11	00:00:53	2	0	2	1,00	0,00	1,00	
3.	5,12,32,21,11	00:03:36	2	9	7	0,29	-1,29	-1,00	
4.	5,12,32,50,13	00:01:46	2	5	3	0,67	-1,67	-1,00	
5.	5,10,32,50,13	00:02:55	0	7	6	0,00	-1,17	-1,17	
KWARTA III		WYNIK 2 KWARTA:	8	21					
1.	5,7,10,50,13	00:05:25	9	14	9	1,00	-1,56	-0,56	
2.	5,10,32,50,13	00:01:30	4	0	4	1,00	0,00	1,00	
3.	5,10,32,50,11	00:02:48	7	0	8	0,88	0,00	0,88	
4.	5,7,10,32,11	00:00:17	1	0	1	1,00	0,00	1,00	
KWARTA IV		WYNIK 3 KWARTA:	21	14					
1.	5,7,10,32,11	00:02:58	6	3	5	1,20	-0,60	0,60	
2.	5,7,10,50,11	00:01:30	0	2	3	0,00	-0,67	-0,67	
3.	5,10,32,50,11	00:03:29	8	10	7	1,14	-1,43	-0,29	
4.	5,7,10,32,50	00:02:03	7	8	6	1,17	-1,33	-0,17	
		WYNIK 4 KWARTA:	21	23					
		WYNIK KOŃCOWY:	73	89					

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 3. Analiza meczu EMBUTIDOS PAJARIEL Bembibre – CASADEMONT Zaragoza

EMBUTIDOS PAJARIEL BEMBIBRE - CASADEMONT ZARAGOZA 03.01.2021 BEMBIBRE									
WSKAŹNIKI ZESPOŁU									
FRAGMENT GRY	ZAWODNICY	CZAS GRY	PUNKTY		LICZBA AKCJI	OER	DER	ER	
KWARTA I			ZDOBYTE	STRACONE					
1.	5,7,10,50,11	00:05:54	10	10	14	0,71	-0,71	0,00	
2.	5,10,32,50,13	00:04:06	2	12	10	0,20	-1,20	-1,00	
KWARTA II		WYNIK 1 KWARTA:	12	22					
1.	5,10,32,50,13	00:00:32	3	0	1	3,00	0,00	3,00	
2.	5,7,10,32,13	00:01:42	0	0	3	0,00	0,00	0,00	
3.	5,7,12,32,13	00:01:42	2	5	3	0,67	-1,67	-1,00	
4.	9,7,12,32,11	00:01:52	0	0	4	0,00	0,00	0,00	
5.	5,10,32,50,11	00:02:37	5	4	6	0,83	-0,67	0,17	
6.	5,7,32,50,11	00:01:32	4	0	5	0,80	0,00	0,80	
KWARTA III		WYNIK 2 KWARTA:	14	9					
1.	5,7,10,50,11	00:06:17	11	13	14	0,79	-0,93	-0,14	
2.	5,7,10,50,13	00:01:27	2	2	3	0,67	-0,67	0,00	
3.	5,10,32,50,13	00:01:27	5	2	4	1,25	-0,50	0,75	
KWARTA IV		WYNIK 3 KWARTA:	18	17					
1.	5,10,32,50,13	00:03:14	5	7	5	1,00	-1,40	-0,40	
2.	5,7,32,50,13	00:04:15	13	7	9	1,44	-0,78	0,67	
3.	5,10,32,50,13	00:02:31	4	1	4	1,00	-0,25	0,75	
		WYNIK 4 KWARTA:	22	15					
		WYNIK KOŃCOWY:	66	63					

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 4. Analiza meczu Ciudad de La Laguna Tenerife – EMBUTIDOS PAJARIEL Bembibre

CIUDAD DE LA LAGUNA TENERIFE - EMBUTIDOS PAJARIEL BEMBIBRE 09.01.2021 SANTA CRUZ de TENERIFE									
WSKAŹNIKI ZESPOŁU									
FRAGMENT GRY	ZAWODNICY	CZAS GRY	PUNKTY		LICZBA AKCJI	OER	DER	ER	
KWARTA I			ZDOBYTE	STRACONE					
1.	5,7,10,50,13	00:06:04	16	14	11	1,45	-1,27	0,18	
2.	5,77,32,50,11	00:01:48	0	2	4	0,00	-0,50	-0,50	
3.	5,77,32,21,11	00:02:09	0	2	4	0,00	-0,50	-0,50	
KWARTA II		WYNIK 1 KWARTA:	16	18					
1.	9,10,32,21,11	00:04:49	11	10	9	1,22	-1,11	0,11	
2.	5,7,10,50,13	00:01:33	5	5	2	2,50	-2,50	0,00	
3.	5,7,32,50,13	00:01:13	4	4	2	2,00	-2,00	0,00	
4.	5,7,32,50,21	00:02:26	2	3	5	0,40	-0,60	-0,20	
KWARTA III		WYNIK 2 KWARTA:	22	22					
1.	5,7,10,50,13	00:05:03	5	6	8	0,63	-0,75	-0,13	
2.	5,10,32,50,11	00:03:24	4	1	7	0,57	-0,14	0,43	
3.	5,12,32,21,11	00:01:28	4	5	3	1,33	-1,67	-0,33	
4.	9,12,32,21,11	00:00:11	0	0	0	0,00	0,00	0,00	
KWARTA IV		WYNIK 3 KWARTA:	13	12					
1.	9,12,32,21,11	00:02:56	4	4	4	1,00	-1,00	0,00	
2.	5,10,32,50,11	00:01:23	5	2	3	1,67	-0,67	1,00	
3.	5,10,32,50,13	00:05:28	12	13	12	1,00	-1,08	-0,08	
4.	5,7,10,32,50	00:00:13	1	2	1	1,00	-2,00	-1,00	
DOGRYWKA		WYNIK 4 KWARTA:	22	21					
1.	5,10,32,50,13		7	10	10	0,7	-1	-0,3	
		WYNIK DOGRYWKI:	7	10					
		WYNIK KOŃCOWY:	80	83					

- » dawała rytm grze. Druga rozgrywającą była zawodniczka z numerem 9. Była to dziewiętnastoletnia, bardzo utalentowana zawodniczka, która niestety z braku doświadczenia grała bardzo agresywnie w obronie i często była pozytywnym impulsem dla gry zespołu.
- Rzucający obrońca – numer 10 i 77. Numer 10, to zdecydowany lider punktowy, jest ona bardzo często wspominana w tej pracy. Zawodniczka ta, zawsze zdobywała najwięcej punk-

- tów, kiedy gra się nie układała, piłka często trafiała właśnie do niej, by to ona grała 1x1. Ponadto była solidnym ogniwnem w obronie. Numer 77 to zawodniczka, która grała stosunkowo mało w analizowanych meczach. Jej rolą było wspomaganie rozgrywających i bardzo agresywna obrona.
- Niska skrzydłowa – numer 7, 12, 32. Zawodniczka z numerem 7 zawsze zaczynała mecz w pierwszej piątce. Była solidnym punktem tego zespołu, nigdy nie była jego „gwiazdą”, ale

Tabela nr 5. Analiza meczu SPAR Girona – EMBUTIDOS PAJARIEL Bemibire

SPAR GIRONA - EMBUTIDOS PAJARIEL BEMBIBRE 29.01.2021 GIRONA									
WSKAŹNIKI ZESPOŁU									
FRAGMENT GRY	ZAWODNICZY	CZAS GRY	PUNKTY		LICZBA AKCJI	OER	DER	ER	
KWARTA I			ZDOBYTE	STRACONE					
1.	5,7,10,50,13	00:04:40	6	10	10	0,60	-1,00	-0,40	
2.	5,10,32,50,13	00:00:57	3	0	1	3,00	0,00	3,00	
3.	5,77,32,50,13	00:01:15	2	3	3	0,67	-1,00	-0,33	
4.	5,77,32,50,11	00:01:58	2	11	4	0,50	-2,75	-2,25	
5.	9,77,32,21,11	00:01:10	4	2	2	2,00	-1,00	1,00	
KWARTA II		WYNIK 1 KWARTA:	17	26					
1.	9,77,32,21,11	00:04:13	2	10	8	0,25	-1,25	-1,00	
2.	9,77,32,21,13	00:01:28	4	2	4	1,00	-0,50	0,50	
3.	5,9,77,50,13	00:00:35	0	2	1	0,00	-2,00	-2,00	
4.	5,9,10,50,13	00:02:24	6	5	5	1,20	-1,00	0,20	
5.	5,10,12,50,13	00:00:06	3	0	1	3,00	0,00	3,00	
6.	5,10,12,32,50	00:01:14	4	0	3	1,33	0,00	1,33	
KWARTA III		WYNIK 2 KWARTA:	19	19					
1.	5,7,10,50,13	00:05:40	11	12	11	1,00	-1,09	-0,09	
2.	5,10,32,50,11	00:02:20	5	4	4	1,25	-1,00	0,25	
3.	5,77,32,21,11	00:01:45	2	2	0	0,00	0,00	0,00	
4.	9,77,32,21,11	00:00:15	0	0	0	0,00	0,00	0,00	
KWARTA IV		WYNIK 3 KWARTA:	18	18					
1.	9,77,32,21,11	00:03:09	5	12	6	0,83333	-2	-1,167	
2.	5,9,32,50,13	00:00:28	0	0	1	0	0	0	
3.	5,10,32,50,13	00:04:03	8	7	8	1	-0,875	0,125	
3.	5,10,12,32,50	00:02:20	2	5	4	0,5	-1,25	-0,75	
		WYNIK 4 KWARTA:	15	24					
		WYNIK KOŃCOWY:	69	87					

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 6. Zestawienie sumaryczne i średnie wskaźników I(OER), I(DER) i I(ER) ze wszystkich analizowanych meczów

	I(OER)		I(DER)		I(ER)	
ZAWODNICZKA	SUMA	ŚREDNIA	SUMA	ŚREDNIA	SUMA	ŚREDNIA
5	4,54	0,91	-4,65	-0,93	-0,11	-0,02
7	4,79	0,96	-4,82	-0,96	-0,04	-0,01
9	3,49	0,70	-3,47	-0,69	0,02	0,00
10	4,90	0,98	-4,22	-0,84	0,67	0,13
11	4,03	0,81	-4,46	-0,89	-0,43	-0,09
12	3,72	0,74	-5,27	-1,05	-1,54	-0,31
13	4,70	0,94	-4,94	-0,99	-0,24	-0,05
21	3,17	0,79	-3,62	-0,91	-0,45	-0,11
32	4,15	0,83	-4,40	-0,88	-0,25	-0,05
50	4,49	0,90	-4,73	-0,95	-0,24	-0,05
77	0,75	0,38	-2,07	-1,04	-1,32	-0,66
ŚREDNIE	42,73	0,81	-46,65	-0,92	-3,92	-0,11

Źródło: opracowanie własne

- SPAR Girona (Girona, 29.01.2021 r.) – 3 miejsce.

CHARAKTERYSTYKA METODY BADAŃ

Kluczowe dla prowadzonych obserwacji była rejestracja: asygnowanej do gry piątki, zdobytych i straconych punktów (w interwale czasowym od zmiany do zmiany) oraz wyodrębnienie pojedynczych akcji, a więc oznaczenie ich początku i końca. Przyjęto, że początek akcji w ataku jednocześnie kończy akcję w obronie, a początek akcji obronnej rozpoczyna się w momencie zakończenia akcji w ataku. Każde nowe posiadanie piłki (początek akcji) było rejestrowane w momencie straty kosza, straty piłki, faulu (na przeciwniku), po którym następowały rzuty wolne oraz po zbiórce w ataku, w której piłka opuściła pole trzech sekund, przez co nie nastąpiło natychmiastowe ponowienie (dobitka) oraz kiedy po danej zbiórce piłka opuściła boisko lub został odgwiżdżany faul. Akcja w ataku kończyła się w momencie utraty posiadania piłki w sytuacjach: straty własnej w wyniku błędu, w wyniku faulu w ataku, po zdobyciu punktów. Uzyskane wyniki zaprezentowano poniżej w tabelach. Pierwszym analizowanym meczem był mecz przeciwko LOINTEK Gernika, który zespół z Bemibire wygrał. Wygrana ta była niespodzianką dla wszystkich, ponieważ zespół z Gerniki jest zespołem, który przez cały sezon był w pierwszej czwórce ligi. Jednak gospodarz ten mecz wygrał i na pewno bardzo duży wpływ na to zwycięstwo miała bardzo dobra obrona całego zespołu.

Drugi analizowany mecz to mecz na wyjeździe z drużyną z Wysp Kanaryjskich – SPAR Gran Canaria. Zespół ten na pewno był niespodzianką tego sezonu, ponieważ był beniaminkiem ligi, a zakończył sezon na 8 miejscu, tym samym awansując do pierwszej rundy play-off. W pierwszej rundzie sezonu zasadniczego drużyna z Bemibire pokonała ten zespół, jednak Gran Canaria z czasem stała się dużo mocniejszym przeciwnikiem i w rewanżu wygrała różnicą aż 16 punktów.

Drużyna z Zaragozy miała w swoim składzie wiele bardzo dobrych zawodniczek,

które grały w reprezentacjach narodowych, jednak jest to przykład zespołu, który mimo świetnego składu personalnie nie potrafiła tego przelożyć na grę. Ostatecznie drużyna zajęła 13 miejsce co było bardzo dużym rozczarowaniem. Zespół z Bemibire bardzo dobrze zagrał to spotkanie, jednak w końcówce zabrakło doświadczenia i to zespół gości cieszył się ze zwycięstwa.

Kolejny mecz rozgrywany na Wyspach Kanaryjskich, a przeciwnikiem był zespół CIUDAD de La Laguna Tenerife. Drużyna, która oprócz ligi hiszpańskiej, grała również w rozgrywkach europejskich EuroCup. Jednak z zespołem, który walczył o utrzymanie w lidze wygrała dopiero po dogrywce. Trener z Bemibire w tym meczu, grał stosunkowo wąskim składem i możliwe jest, że zespołowi w dogrywce zabrakło sił oraz na pewno doświadczenia, by wygrać to spotkanie.

Ostatnim analizowanym spotkaniem był mecz z jednym z faworytów całej ligi. SPAR Girona, to zdobywca Pucharu Królowej oraz członek Euroligi w tym sezonie, zespół, w którym występowały same bardzo dobrze znane zawodniczki z Euroligi czy z WNBA. Mecz ten był cały czas kontrolowany przez gospodarzy, Bemibire miało lepsze momenty, jednak nie było to wystarczające, by objąć prowadzenie w meczu. Kolejnym krokiem badań było utworzenie zestawienia zbiorczego ze wszystkich meczów pod kątem sumarycznym oraz średnich dla poszczególnych graczy oraz asygnowanych do gry piątek. W analizie brane były pod uwagę tylko fragmenty, w których piątka grała ciągiem (bez zmiany) co najmniej 2 minuty, ponieważ krótsze fragmenty gry nie odzwierciedlały jakości gry danej piątki. Następnie oceniona została kompleksowa sprawność zawodniczek, a na tej podstawie zostały utworzone indywidualne profile graczy i asygnowanych do gry piątek.

WYNIKI BADAŃ I ICH ANALIZA.**OCENA SPRAWNOŚCI INDYWIDUALNEJ**

Ocena indywidualna zawodniczek została przeprowadzona na podstawie ich dokonania w asygnowanych do gry piątkach.

Tabela nr 7. Zestawienie sumaryczne i średnie asygnowanych do gry piątek

	OER	
ZAWODNICZKI	SUMA	ŚREDNIA
5,7,10,50,13	8,62	0,96
9,12,32,21,11	1,29	0,64
5,10,32,50,13	5,70	0,71
5,7,10,50,11	1,49	0,74
5,10,32,50,11	4,66	0,93
9,77,32,21,11	1,08	0,78
ŚREDNIE	3,81	0,79
	DER	
5,7,10,50,13	-9,68	-1,08
9,12,32,21,11	-2,14	-1,07
5,10,32,50,13	-8,01	-1,01
5,7,10,50,11	1,62	-0,81
5,10,32,50,11	-3,24	-0,65
9,77,32,21,11	-3,25	-1,63
ŚREDNIE	-4,12	-1,04
	ER	
5,7,10,50,13	-1,06	-0,12
9,12,32,21,11	-0,86	-0,43
5,10,32,50,13	-2,68	-0,33
5,7,10,50,11	-0,14	-0,07
5,10,32,50,11	-1,44	0,28
9,77,32,21,11	-2,17	-1,08
ŚREDNIE	-1,39	-0,29

Źródło: opracowanie własne

Tabela numer 6 przedstawia sumaryczne dokonania zawodniczek oraz ich średnie ze wszystkich badanych wskaźników I(OER), I(DER) oraz I(ER). Ze względu na ograniczone możliwości prezentacji wyników nie umieszczono szczegółowych zestawień dla wszystkich fragmentów.

W pięciu analizowanych meczach, najwyższy średni wskaźnik I(OER) osiągnęła zawodniczka z numerem 10 (0,98), jednak cztery inne zawodniczki również uzyskały wskaźnik powyżej 0,90, a były to numery: 5 (0,91); 7 (0,96); 13 (0,94) oraz 50 (0,90). Często właśnie to zestawienie graczy zaczynało lub kończyło mecze. W praktyce właśnie zawodniczka z numerem 10 była zdecydowanym liderem w ataku, to ona »

Tabela nr 8. Uśrednione wartości wszystkich fragmentów dla wszystkich graczy wyodrębnionych piątek

	5	7	9	10	11	12	13	21	32	50	77	ŚREDNIE
OER	0,85	0,96	0,70	0,88	0,75	0,48	0,89	0,62	0,75	0,85	0,13	0,71
DER	-0,90	-0,93	-1,16	-0,99	-0,83	-1,14	-1,08	-0,98	-0,95	-0,94	-1,25	-1,01
ER	-0,14	-0,01	-0,45	-0,21	-0,12	-0,62	-0,21	-0,36	-0,22	-0,14	-0,89	-0,31

Źródło: opracowanie własne

» zdobywała najwięcej punktów w meczach i na niej opierało się wiele zagrywek. Najlepsze wskaźniki I(DER) uzyskała zawodniczka z numerem 9, zespół podczas jej obecności na boisku tracił 0,69 punktu na jedno posiadanie piłki. Ta zawodniczka, mimo że nie grała zbyt wiele minut, to zawsze na parkiecie grała bardzo agresywnie i dodawała dodatkowej energii zespołowi w obronie. Pozostałe numery nie uzyskiwały lepszych wskaźników niż - 0,84 przez co można stwierdzić, że reszta graczy, broniła na podobnym poziomie. Kompleksowo w grze najbardziej sprawną była zawodniczka z numerem 10, uzyskując

wskaźnik I(ER) 0,13 i jeszcze tylko numer 9 w tym aspekcie nie była poniżej 0. Sumaryczne wskaźniki potwierdzają fakt, że to zawodniczka z numerem 10 była liderem zespołu.

OCENA SPRAWNOŚCI WYODRĘBNIONYCH PIĄTEK

W celu oceny sprawności wyodrębnionych piątek ze wszystkich fragmentów gry zostały wybrane tylko te, w których dana piątka wystąpiła na parkiecie więcej niż raz, grając co najmniej 2 minuty ciągiem. Tabela numer 7 jest zestawieniem osiągniętych parametrów wyodrębnionych

piątek w poszczególnych wskaźnikach OER, DER oraz ER.

Analizując efektywność gry w ataku poszczególnych piątek asygnowanych do gry, wielokrotnie można wyróżnić fragmenty, gdy wskaźnik sięgał powyżej 1, jednak jednorazowy występ nie pozwala rzetelnie wskazać efektywności danego zestawienia do gry, ponieważ jest wiele czynników które mogły mieć na to wpływ, a które nie zostały wzięte pod uwagę w powyższej analizie. W związku z powyższym zestawienia graczy, które zaliczyły tylko jeden fragment powyżej dwóch minut bez zmian zostały pominięte. Najwyższy średni wskaźnik (OER) 0,96 uzyskała piątka w składzie 5, 7, 10, 50, 13, natomiast drugi 0,93 piątka o numerach 5, 10, 32, 50, 11. Pierwsze zestawienie to bardzo często była piątka, która rozpoczynała mecze, natomiast drugie wymienione zestawienie często kończyło mecze.

Najlepszy średni wskaźnik (DER) uzyskała piątka w składzie 5, 10, 32, 50, 11 (-0,65), a następnie 5, 7, 10, 50, 11 (-0,81) i były to jedyne zestawienia graczy, których wskaźnik był lepszy niż - 1.

Kompleksowo najlepiej wypadło zestawienie graczy o numerach 5, 10, 32, 50, 11 (0,28) była to jedyne piątka, które uzyskały średni wskaźnik (ER) powyżej 0 w co najmniej dwóch dwuminutowych fragmentach gry bez zmian.

OCENA INDYWIDUALNEJ SPRAWNOŚCI, A KOMPLEKSOWE PROFILE

W celu zbudowania profili graczy przedstawiające kompleksowe sprawności poszczególnych graczy na tle zespołu, zostały stworzone zestawienia wskaźników OER, DER oraz ER dla wszystkich graczy z wszystkich fragmentów gry, kiedy dany gracz zajmował miejsce w wybranym zestawieniu asygnowanej do gry piątki. Ze względu na ograniczone możliwości prezentacji wszystkich wyników, wszystkich graczy, poniższej w tabeli znajdują się jedynie średnie ze wszystkich fragmentów gry w każdej konfiguracji zawodniczek danego gracza. Dzięki takim zestawieniom możliwe jest stworzenie indywidualnych profili graczy, na tle jak funkcjonował zespół we wszystkich możliwych konfiguracjach. Wskaźnik OER dla zespołu wynosi 0,78, czyli w każdej akcji zespół zdobywał średnio 0,78 punktu, czyli aby zdobyć 1 punkt, zespół potrzebował niecałe dwa posiadania (dwie akcje w ataku), aby zdobyć 2 punkty potrzebne były niecałe 3 posiadania piłki. Wartości OER wyliczone dla wszystkich fragmentów gry różnią się od

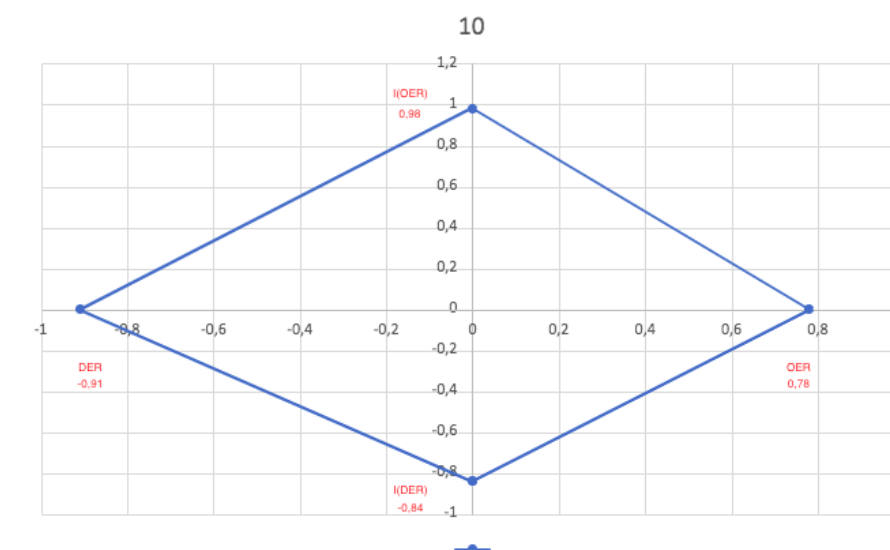
wartości średniej liczonej dla wszystkich graczy (tab. nr 8) dlatego, że w obliczaniu wartości indywidualnych pominięto fragmenty gry krótsze niż 2 minuty. Podobne wyliczenia zastosowano dla obrony i średnio w każdej akcji zespół tracił około - 0,91 punktu. Jest to wskaźnik wyższy niż OER, co świadczy o tym, że średnio zespół tracił więcej punktów niż zdobywał. Analizowany zespół jest zespołem z dołu tabeli, który wiele meczów przegrywał więc w rzeczywistości jest to możliwe. Rycina 6 przedstawia profil średniego gracza Embutidos Pajariel Bembibre Na wysokość jego wskaźników składają się uśrednione wartości wszystkich zawodników (tabela nr 8.). Profil ten został stworzony na tle uśrednionych wskaźników zespołu. Jak widać różnice te są niewielkie, wartości nie różnią się o więcej niż 0,1.

Piątka, która uzyskała najlepszy średni wskaźnik ER (0,28) występowała w składzie: 5, 10, 32, 50, 11. Natomiast liderem zespołu była zdecydowanie zawodniczka z numerem 10. Jak na tle wskaźników zespołowych wypadła piątka oraz gracz z najlepszym wskaźnikiem kompleksowej gry (ER) prezentują ryciny poniżej. Piątka, która uzyskała średni najwyższy wskaźnik (ER) występowała w składzie 5, 10, 32, 50, 11. W ataku na tle zespołu wypadła lepiej i na jedno posiadanie piłki zdobywała 0,93, czyli praktycznie w każdej akcji meczu zdobywała punkt. Wymieniona wyżej piątka również w obronie wypadła dobrze, ponieważ traciła - 0,65 punktu na jedną akcję. Na tej podstawie można stwierdzić, że ta właśnie piątka dawała przewagę nad przeciwnikiem. Indywidualnie najlepszym graczem według analizowanych parametrów była zawodniczka grająca z numerem 10. Jej wskaźnik I(ER) wyniósł 0,14. Wartość dodatnia tego wskaźnika mówi, że w momentach, kiedy ona była na boisku zespół więcej punktów zdobywał niż tracił. Na tle zespołu zawodniczka ta wypada lepiej zarówno w ataku jak i w obronie. Gdy ona przebywała na boisku zespół zdobywał I(OER) = 0,98 punktu (OER zespołu = 0,78), a w obronie natomiast jej wskaźnik I(DER) = -0,84 punktu, był wyższy od wskaźnika dla zespołu DER = -0,91 punktu.

WNIOSKI KOŃCOWE

Na podstawie przeprowadzonych badań oraz postawionych wcześniej pytań badawczych sformułowano następujące wnioski końcowe; Średni wskaźnik I(ER) dla zawodniczek badanej drużyny wyniósł -0,11, co świadczy

Rycina nr 8. Kompleksowy profil sprawności gracza (nr 10) z najwyższym wskaźnikiem (ER) w odniesieniu do osiągnięć całego zespołu

Źródło: opracowanie własne

o tym, że generalnie zawodniczki więcej punktów traciły niż zdobywały. Ten fakt potwierdzają wskaźniki I(OER) oraz I(DER), które analogicznie wyniosły 0,81 i -0,92. Wyższy I(DER) potwierdza fakt, że częściej punkty były traczone niż zdobywane. Kompleksowa średnia sprawność ER dla piątki wyniosła -0,29. W ataku średnio zdobywano 0,79 punktu na jedno posiadanie, natomiast tracono niewiele ponad 1 punkt. Piątka graczy w składzie: 5, 7, 10, 50, 13 uzyskała najwyższy wskaźnik ER = -0,12 punktu (OER) = 0,96, DER = -1,08. Indywidualnie najlepiej wypadła zawodniczka z numerem 10, jej I(ER) wyniósł 0,13 i tylko jeszcze jednej zawodniczki wskaźnik ten nie był ujemny, był to numer 9. I(ER) = 0,00. Numer 10 również najlepiej wypadła w ataku I(OER) = 0,98, ale też cztery inne zawodniczki uzyskały wynik 0,90. Najlepiej w obronie wypadła zawodniczka z numerem 9 I(DER) = -0,69).

Kompleksowo najlepsze zestawienie graczy było następujące: 5, 7, 10, 50, 13, a ich średni ER wyniósł 0,28 i w tym aspekcie tylko ta piątka uzyskała wynik powyżej 0. To zestawienie najlepiej wypadło również w ataku zdobywając 0,96 punktu na jedno posiadanie, a następnie numery 5, 10, 32, 50, 11 (0,93). Najlepszy wskaźnik DER uzyskała piątka w składzie 5, 10, 32, 50, 11 (-0,65).

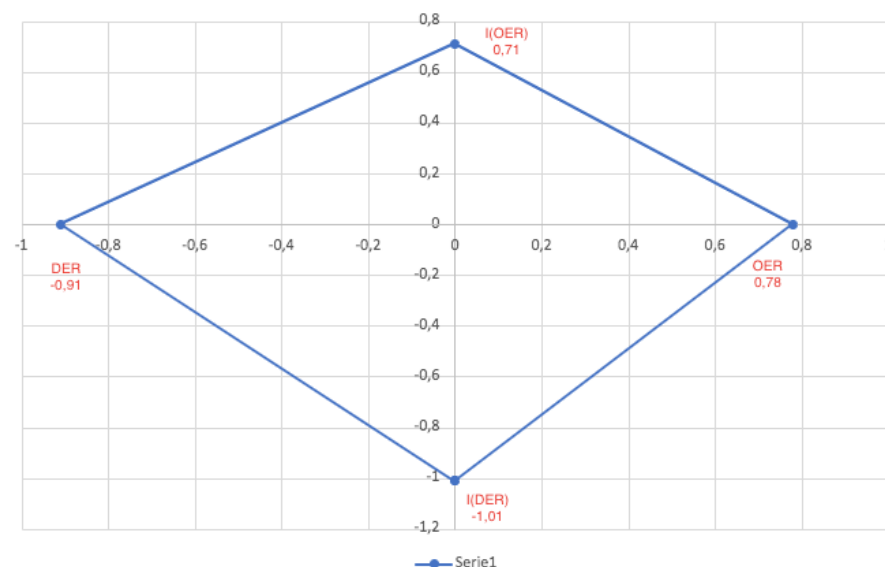
Za najlepsze kompleksowe profile można uznać najlepsze wyniki pod względem wskaźnika ER dla gracza oraz piątki. Indywidualnie będzie to zawodniczka z numerem 10. Jej średni ER wyniósł 0,14, na-

tomiast najlepszy mecz pod tym kątem zagrała przeciwko drużynie LOINTEK Gernika (0,54). Profil kompleksowo najlepszej piątki 5, 7, 10, 50, 13 (ER = 0,28) został zbudowany w oparciu o wskaźniki w ataku OER = 0,93 oraz w obronie DER = - 0,65. Najlepszym fragment ta piątka zanotowała również w meczu przeciwko LOINTEK Gernika, uzyskując wynik ER = 0,89 podczas ponad 5 minut granych bez zmiany.

Zdecydowanym liderem zespołu jest zawodniczka z nr 10 i to pod nią trener powinien ustawiać grę w ataku. Solidnym elementem pod kątem indywidualnym była również zawodniczka z numerem 7. W momencie, kiedy zespół miał na boisku słabszy moment, spadek energii lub słabszy moment w obronie warto byłoby wprowadzić zawodniczkę z numerem 9. Najlepsze zestawienie graczy to 5, 7, 10, 50, 13 i to ta grupa powinna grać w decydujących momentach meczów. Pod kątem przygotowania treningów i pracy z drużyną zdecydowanie należałoby wzmocnić obronę, ponieważ zespół praktycznie zawsze tracił więcej punktów niż zdobywał, mimo że dwa mecze spośród tych analizowanych były wygrane. Ponadto w przyszłości w okresie przedsezonowym należałoby rozegrać jak najwięcej spotkań, aby ta młoda drużyna miała więcej czasu na ustabilizowanie swojej gry oraz dostarczenie jak najwięcej doświadczenia.

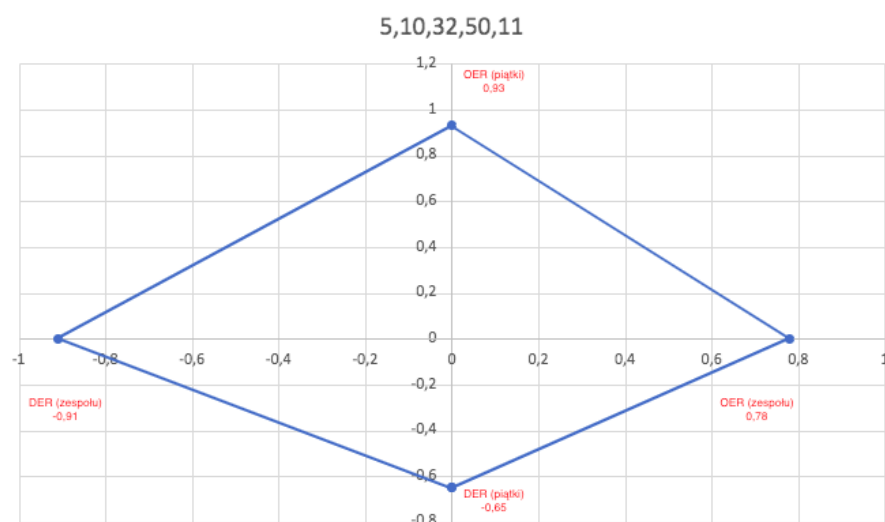
Przeprowadzone badania i analizy potwierdzają postawioną hipotezę, że „zespół będzie tym silniejszy, im silniejsze będą jego elementy składowe”.

Rycina nr 6. Profil indywidualny gracza, na podstawie średnich wyników wszystkich zawodników

Źródło: opracowanie własne

Rycina nr 7. Kompleksowy profil sprawności piątki (5, 10, 32, 50, 11) ze średnim najwyższym wskaźnikiem (ER) w odniesieniu do osiągnięć całego zespołu

Źródło: opracowanie własne

Piśmiennictwo:

1. Dembiński J., (2001a), „Analiza zależności warunkujących skuteczność działania koszykarzy” [w:] „Człowiek i ruch” AWF Wrocław, s. 123-127.
2. Dembiński J., (2001b), „Związek decyzji trenera, w zakresie zmian personalnych, ze zmianą skuteczności działań graczy w grze, w koszykówkę” [w:] „Człowiek i ruch” AWF Wrocław, 1 (3), suplement cz. – I, s. 67-73.
3. Dembiński J. (2002), „Wpływ indywidualnych działań gracza na skuteczność działań zespołowych w profesjonalnej koszykówce” [w:] Roczniki Naukowe AWF Gdańsk, tom XI, s. 227-237,
4. Dembiński J., (2003), „Analiza działań w profesjonalnej koszykówce na przykładzie ligi włoskiej i polskiej”, [w:] Kierunki doskonalenia treningu i walki sportowej, pod red. Sozańskiego H., AWF Warszawa, s. 55-59,
5. Dembiński J., (2005), „Synergia w działaniach trójkowych na przykładzie koszykówki” cz. I i cz. II [w:] Gry zespołowe w wychowaniu fizycznym i sporcie, pod red. Żak s, Spieszny M., Kłoczek T., AWF Kraków, Studia i monografie nr 33, s. 221-223 i s. 224-227,
6. Dembiński J., (2006a), „Metoda oceny efektów współdziałania dwójkowego w wielopodmiotowej grze z piłką – na przykładzie gry w koszykówkę”. Przegląd Naukowy Kultury Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Tom IX. Zeszyt 2, s. 187-193.
7. Dembiński J. (2006b), „Postacie synergii w zespołowej grze sportowej – efekty synergiczne bieżące na przykładzie koszykówki”. [w:] Proces doskonalenia treningu i walki sportowej pod red.; A. Kuder i innych, tom I, AWF, Warszawa,
8. Dembiński J., (2008), „Współdziałanie a synergia w grze, w koszykówkę” [w:] Sport Wyczynowy 2008 nr 1-3, s. 48-54.
9. Dembiński, J. (2021), „Kwantyfikacja potencjału działania zespołowego a potencjał indywidualny, na przykładzie koszykówki” – [w:] Edukacja Wychowanie Sport, nr... str. 13-16. WSEWS Warszawa.
10. Dembiński, J., Naglak, Z. (2003), Sprawność działania zawodników w grach sportowych. Międzynarodowe Towarzystwo Naukowe Gier Sportowych.
11. Dembiński J., Kopociński B., 2003, „Modelowanie przebiegu meczu koszykówki” [w:] Człowiek i Ruch/Human movement, nr 2 (8), s. 11-16,
12. Dembiński J., Kopocińska I., Kopociński B., (2006a), „Two tests for synergy of player in basketball games” [in:] Proceedings of the Twelfth National Conference on Application of mathematics in Biology and Medicine. University of Computer Engineering and Telecommunications in Kielce, s. 41-45.
13. Dembiński J., Kopocińska I., Kopociński B., (2006b), „Two tests for synergy of player in basketball games” [in:] International Journal of Computer Science in Sport – Volume 5 / Edition 1, (www.iacss.org), s. 41-47.
14. Huciński, T. (2001). Lekner I. Koszykówka podręcznik dla trenerów, nauczycieli i studentów. Wydawnictwo BK.
15. Huciński i inni (2001a), „Próba weryfikacji arkusza obserwacji gry w koszykówkę”, [w:] Trening, nr 2, s. 92-103,
16. Huciński, T., Czerlonko, M. (2001b), Ocena efektywności walki sportowej zespołu w koszykówce. Roczniki Naukowe AWF Gdańsk, t. 10, s. 27-37,
17. Huciński T., Tymański R., (2004), „Elektroniczny arkusz obserwacji struktury i skuteczności działań techniczno-taktycznych w koszykówce.” [w:] Monografia nr 5, Międzynarodowego Towarzystwa Naukowego Gier Sportowych s. 135-145,
18. Huciński, T., Makurat, F., Wilejto-Lekner, I. (1998), Kierowanie treningiem i walką sportową w koszykówce: gra w obronie. Wydawnictwo Uczelniane AWF.
19. Huciński, T., Wilejto-Lekner, I., Makurat, F. (1996), Vademecum koszykówki. Centralny Ośrodek Sportu. Resortowe Centrum Metodyczno-Szkoleniowe Kultury Fizycznej i Sportu.
20. Kozłowski, R. (2006), Sposoby analizy przebiegu gry w koszykówkę. Roczniki Naukowe Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego i Turystyki w Supraślu, 123.
21. Kuder, A., Perkowski, K., Śledziowski, D. (2004), Proces doskonalenia treningu i walki sportowej, T. 1.
22. Ljach, W. (2005), Koszykówka. Podręcznik dla studentów Akademii Wychowania Fizycznego, Cz. 1.
23. Ljach, W. (2007), Koszykówka. Podręcznik dla studentów Akademii Wychowania Fizycznego, Cz. 2.
24. Nagano, Y., Sasaki, S., Shimada, Y., Koyama, T., & Ichikawa, H. (2021), High-Impact Details of Play and Movements in Female Basketball Game. Sports medicine international open.
25. Naismith, J. (1996), Basketball: Its origin and development. U of Nebraska Press.
26. Remmert, H. (2003), Analysis of group-tactical offensive behavior in elite basketball on the basis of a process orientated model. European Journal of Sport Science.
27. Sampaio, J., McGarry, T., Calleja-González, J., Jiménez Sáiz, S., Schelling i del Alcázar, X., Balciunas, M. (2015), Exploring game performance in the National Basketball Association using player tracking data. PloS one.
28. Stonkus S., (2003), Koszykówka; historia, teoria, dydaktyka / Krepsinis; istorija, teorija, didaktika, Lietuvos Kuno Kulturos Akademija (Litwa, Kowno).
29. Swarc, A., Lekner, I., (2012), Proposal of an Observation Sheet for Basketball Players' Performance Assessment. Baltic Journal of Health and Physical Activity.
30. Swarc, A., Lekner, I., Lipińska, P. (2013), Sprawność działania koszykarzy zespołów efektywnych sportowo z uwzględnieniem pozycji zajmowanych w grze. Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.
31. Zając, A., Chmura, J. (2016), Współczesny system szkolenia w zespołowych grach sportowych. AWF. Katowice.

Wydolność tlenowa i beztlenowa piłkarzy ręcznych a wymogi energetyczne gry na poziomie profesjonalnym

HENRYK NORKOWSKI WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

Celem pracy jest analiza wskaźników poziomu wydolności tlenowej i beztlenowej 15 zawodników zespołu superligi polskiej w piłce ręcznej mężczyzn w kontekście wymogów energetycznych gry na poziomie profesjonalnym. Wydolność tlenową określano na podstawie progresywnej próby wysiłkowej do odmowy na biegni mechanicznej. Wydolność beztlenową oceniano na podstawie próby polegającej na wykonaniu 6 maksymalnych 10 sekundowych wysiłków na cykloergometrze rowerowym Monark 824E przedzielonych

przerwami trwającymi po 30 s. Wyniki testu wydolności tlenowej wykazały niski poziom prędkości biegu na progu przemian anaerobowych. Wyniki wydolności beztlenowej wykazały niski poziom mocy maksymalnej rozwijanej w każdym powtórzeniu wysiłku testowego.

Słowa kluczowe: piłka ręczna, mężczyźni, wydolność tlenowa i beztlenowa.

SUMMARY

The aim of the study is to analyze the indicators of the level of aerobic and anaerobic capacity of 15 players of the Polish Super

League team in men's handball in the context of the energy requirements of the game at the professional level. The aerobic capacity was determined on the basis of a progressive exercise test to refusal on a treadmill. The anaerobic capacity was assessed on the basis of a trial involving the performance of 6 maximum 10-second efforts on a Monark 824E cycle ergometer separated by breaks lasting 30 seconds. The results of the aerobic capacity test showed a low level of running speed at the anaerobic threshold. Anaerobic capacity results showed a low level of maximum »

» power developed with each repetition of the test effort.
Keywords: handball, men, aerobic and anaerobic capacity.

WSTĘP

Piłka ręczna należy do grupy dyscyplin sportowych wytrzymałościowo-szybkościowych, w której zdolność do powtarzalnych, krótkotrwałych biegów o maksymalnej intensywności ma decydujące znaczenie [4]. Obciążenie wysiłkowe w przebiegu gry charakteryzuje się powtarzalnością krótkotrwałych wysiłków o dużej intensywności, takich jak biegi, skoki, rzuty, które oddzielone są wysiłkami o niższej intensywności [5]. Szczególne znaczenie w procesie szkolenia piłkarza ręcznego, odgrywa rozwój wydolności tlenowej i beztlenowej [3, 6]. Oba wspomniane mechanizmy energetycznego zabezpieczenia pracy, służą odtwarzaniu adenosyno-trójfosforanu (ATP), substratu niezbędnego do pracy mięśniowej, a ich aktywność zależy od czasu trwania i intensywności wysiłku [13]. Praca mięśni szkieletowych podczas intensywnego wysiłku opiera się na procesach beztlenowych, które są dominującym źródłem energii. Zdolność do wykonywania powtarzalnych wysiłków o wysokiej intensywności, zależy od zasobów fosfokreatyny w mięśniach oraz szybkości jej odbudowy w czasie przerw odpoczynkowych [3]. Szybkość resyntezy fosfokreatyny uzależniona jest z kolei od sprawności do metabolizmu tlenowego co wskazuje, że zawodnicy charakteryzujący

się wyższym poziomem wskaźnika VO₂ max są zdolni do bardziej efektywnej resyntezy tego związku [8]. W celu określenia poziomu maksymalnego zużycia tlenu (VO₂ max), stosuje się wysiłek ciągły o stopniowo wzrastającej intensywności na bieżni mechanicznej do momentu odmowy kontynuowania pracy. W takcie progresywnego wysiłku występują trzy progi metaboliczne dotyczące zarówno stężenia mleczanu, jak i wskaźników oddechowych, a mianowicie: próg tlenowy, próg beztlenowy i próg fosfagenowy [13]. Parametry fizjologiczne wysiłku, obserwowane na progu przemian beztlenowych, stanowią ważną informację diagnostyczno-prognostyczną, w kontekście programowania obciążeń treningowych [5,6]. Interwałowy charakter wysiłku startowego we współczesnej piłce ręcznej sprawia, że istotną składową struktury obciążenia meczowego, jest zarówno wydolność tlenowa i beztlenowa [12]. Badania struktury obciążenia meczowego Czerwińskiego [6] i Norkowskiego [4, 10, 11] dowiodły, iż w przypadku piłki ręcznej 40-55% czasu gry przebiega w strefie wysiłków beztlenowych. Potwierdzeniem powyższego są dane z badań własnych, z których wynika, że w meczach na poziomie Ligi Mistrzów zawodnicy pokonują sprintem dystans od 1500 do 2000 metrów. Znaczący udział wysiłków beztlenowych w całokształcie kosztu energetycznego obciążenia meczowego skłania do konkluzji, że intensywność środków treningowych powinna być adekwatna do fizjologicznej charakterystyki

gry w piłkę ręczną. W dostępnym piśmiennictwie krajowym i zagranicznym jest niewiele danych empirycznych dotyczących wydolności aerobowej i anaerobowej, zawodników piłki ręcznej reprezentujących wysoki poziom sportowy.

MATERIAŁ I METODY

Osoby badane: 15 mężczyzn zespołu piłki ręcznej superligi polskiej. Średnia wieku badanych=27,34±3,36 (lat), średnia wysokości ciała=192,69±8,82 (cm), średnia masy ciała=96,79±7,28 (kg). Ocenę wybranych wskaźników wydolności tlenowej wykonano metodą bezpośrednią poprzez standardowy test progresywny do odmowy ma bieżni mechanicznej przy zastosowaniu ergospirometru (Cardio-Pulmonary Exercise Test). Dla oceny potencjału anaerobowego, zastosowano próbę wysiłkową w postaci 6 powtórzeń wysiłków trwających po 10 s. [11].

WYNIKI

Z danych zawartych tabeli 1 wynika, że najwyższą wartość wskaźnika VO₂ max uzyskali rozgrywający (68,5 ml/kg/min), natomiast najniższą (54,5 ml/kg/min) obrotowi. Najwyższą wartością VO₂ max na progu przemian anaerobowych charakteryzowali się obrotowi (90,5%), natomiast najniższą – rozgrywający (79,50%). Najwyższą prędkość biegu na progu przemian anaerobowych uzyskali skrzydłowi (14,28 km/h), a najniższą wartość obrotowi (11,01 km/h). Podobne rozkłady wartości prędkości biegu zaobserwowano u tych zawodników na

progu fosfagenowym podczas osiągania VO₂ max. Najwyższą wartość tętna maksymalnego uzyskali rozgrywający-(187,8 HR), a najniższą bramkarze (177,5 HR). Tabela 2 obrazuje wartości średnie mocy maksymalnej rozwijanej przez zawodników grających na poszczególnych nominalnych pozycjach w grze. Z danych wynika, że najwyższą wartość mocy anaerobowej osiągnęli zawodnicy na pozycjach skrzydłowy (przedział 11,09-8,15 W/kg) oraz rozgrywający (przedział 10,36-8,53 W/kg). Najniższe wartości mocy maksymalnej uzyskali: bramkarze i obrotowi. Rozpatrując zakresy spadku mocy między pierwszym i szóstym wysiłkiem stwierdzono, że przy niskich wartościach tego wskaźnika u wszystkich badanych, największe różnice wystąpiły u skrzydłowych (-26,51%). U zawodników grających na pozostałych pozycjach spadek mocy maksymalnej zawierał się w przedziale od – 21% do – 24%.

DYSKUSJA

Wychodząc z założenia, że charakterystyka potencjału zawodników piłki ręcznej, nie będzie rzetelna bez analizy porównawczej wskaźników wydolności tlenowej i beztlenowej zespołów zaliczanych do światowej czołówki w tej dyscyplinie, uznano za konieczne zestawienie wyników przedstawionych w niniejszym opracowaniu z badaniami innych autorów zajmujących się tym zagadnieniem. Porównanie wartości VO₂ max w kontekście nominalnych pozycji w grze u badanych i zawodników chorwackich grających na analogicznych pozycjach wykazało znaczące różnice na korzyść zawodni-

ków badanych w niniejszej pracy [7]. I tak bramkarze – 58,0 vs. 52,4 ml/kg/min, różnica (+10,6%), rozgrywający – 68,5 vs. 53,7 (+21,6%), skrzydłowi – 67,25 vs. 56,0 (+16,72%) i obrotowi – 54,5 vs. 50,8 (+6,8%). Analizując istotny aspekt wydolności aerobowej, jakim jest poziom prędkości biegu na kolejnych progach metabolicznych, stwierdzono, że badanych cechował wprawdzie wysoki średni poziom VO₂ max, (65,50 ml/kg/min), lecz ich średnie prędkości biegu na progu przemian anaerobowych wynosiły 13,2 km/h (3,67 m/s), a na poziomie uzyskaniu VO₂ max. 15,46 km/h (4,29 m/s), co należy uznać za wartości niskie w zestawieniu z danymi Ronikiera [13]. Powyższe wartości wskazują, że badanych cechuje niski poziom efektywności pracy biegowej zarówno na progu przemian anaerobowych, jak i na poziomie VO₂ max. Pobór tlenu na progu przemian beztlenowych względem VO₂ max ma wartość średnią 85,26%, co oznacza, że badani uzyskują próg przemian anaerobowych przy stosunkowo niskim poziomie obciążenia pracą. Reasumując powyższe analizy można uznać, że badani nie spełniają kryteriów wysokiego poziomu wytrenowania zawodników pod względem wydolności tlenowej i beztlenowej. Też o niskim poziomie wytrenowania badanej grupy potwierdzają wyniki badań innych autorów [7, 8, 12], którzy stwierdzili, że reprezentanci Chorwacji w analogicznych badaniach uzyskali średnią wartość prędkości biegowej na progu przemian beztlenowych – 16,58 km/h (4,60 m/s) przy niższej wartości VO₂ max (54 ml/kg/min. Porównanie średnich wartości prędkości

biegu na progu przemian anaerobowych obu grup wykazało wyraźne różnice na korzyść elity zawodników chorwackich, a mianowicie: bramkarze – 15,6 km/h vs. 13,36 km/h, różnica (+14,4%), rozgrywający 17,5 – vs. 13,27 (+24,17%), skrzydłowi – 16,7 vs 14,28 (+14,5%), obrotowi – 16,5 vs 11,01 (+33,27%). Powyższe dane w zestawieniu ze średnimi wartościami częstości skurczów serca na progu przemian anaerobowych, gdzie zawodnicy chorwaccy osiągnęli średnią wartość 191,2 HR/min, a badani w pracy 180,64 HR/min – wskazują, że elitę zawodników chorwackich w tej dyscyplinie sportu cechuje wyższy poziom wytrenowania, czego wyrazem jest znacznie wyższa moc tlenowa. Oceniając wydolność beztlenową badanych piłkarzy ręcznych w kontekście wymogów energetycznych gry [4, 9, 10] oraz na tle norm opracowanych przez Norkowskiego [11], należy stwierdzić niedostateczny poziom tej cechy, o czym świadczy fakt, że średnie wartości mocy max. rozwijanej w próbie wydolności beztlenowej na cykloergometrze rowerowym kształtowały się na poziomie słabym i bardzo słabym. Podsumowując należy stwierdzić, że badani piłkarze ręczni przy wysokim poziomie wskaźnika VO₂ max nie byli zaadaptowani do wykonywania wysiłków o charakterze beztlenowym. Cechował ich brak tolerancji na działanie w warunkach narastającego długu tlenowego i rosnącego stężenia kwasu mlekowego, czego przejawem było szybko narastające zmęczenie podczas krótkich, 10 sekundowych powtarzanych wysiłków o maksymalnej intensywności wykonywanych przy niepełnych prze-

Tabela 1

	Masa ciała [kg]	Wys. ciała [cm]	VO ₂ max [ml/kg/min]	VO ₂ max na AT [%]	V biegu na AT [km/h]	V. biegu na VO ₂ max [km/h]	HR VO ₂ max [ud/min]
bramkarze n=3							
x	98,5	197,5	58,0	81,5	13,16	13,95	177,5
SD	±0,71	±2,12	±1,41	±14,85	±1,34	±1,20	±3,54
rozgrywający n=6							
x	100,31	194,6	68,5	79,50	13,27	15,60	187,8
SD	±81,92	±5,24	±7,84	±5,39	±1,74	±11,58	7±,90
skrzydłowi n=4							
x	91	187,5	67,25	81,25	14,28	16,11	182,75
SD	±7,75	±5,80	±14,45	±13,52	±1,67	±1,86	±9,60
obrotowi n=2							
x	119	198	54,5	90,5	11,01	13,75	179,5
SD	±1,41	±2,83	±9,19	±13,44	±0,25	±0,07	±3,64

Tabela 2

N=14	Wysiłek 1	Wysiłek 2	Wysiłek 3	Wysiłek 4	Wysiłek 5	Wysiłek 6
P. max. [W/kg] bramkarze n=3						
x	9,67	9,58	8,89	8,30	7,96	7,76
SD	±0,69	±0,57	±0,26	±0,06	±0,09	±0,16
P. max. [W/kg] rozgrywający n=6						
x	10,36	10,09	9,38	9,09	8,70	8,53
SD	±0,70	±0,62	±0,44	±0,56	±0,59	±0,57
P. max. [W/kg] skrzydłowi n=4						
x	11,09	10,59	9,73	8,84	8,23	8,15
SD	±0,71	±0,59	±0,50	±0,87	±1,08	±0,76
P. max. [W/kg] obrotowi N=2						
x	10,00	9,55	9,09	8,51	8,24	8,08
SD	±0,32	±0,01	±0,12	±0,08	±0,14	±0,12

» rwach odpoczynkowych, które cechują obciążenia meczowe. W świetle wiedzy z zakresu fizjologii wysiłku fizycznego nie ulega wątpliwości, że wysoka tolerancja na wysiłek meczowy nacechowany dominacją obciążeń beztlenowych jest zawsze lepsza u zawodników charakteryzujących się wysoką wartością wskaźnika VO_2 max oraz wysoką prędkością biegu na progu przemian anaerobowych. Dlatego też zalecana jest stała kontrola poziomu wydolności tlenowej i beztlenowej. Z dostępnych badań wynika, że obniżenie tych wskaźników poniżej wartości 54 ml/kg/min w przypadku wydolności tlenowej i poniżej 10,83 W/kg w przypadku wydolności beztlenowej, stwarza istotne ograniczenia dla specjalistycznego treningu

oraz efektywnego udziału w grze piłkarza ręcznego [5, 8, 14]. Poszukując przyczyn niskiego poziomu wydolności tlenowej i beztlenowej analizowanej grupy piłkarzy ręcznych w świetle cytowanych wcześniej opracowań dotyczących różnych aspektów wydolności fizycznej – można sformułować tezę, że bodźce wysiłkowe stosowane w treningu badanej grupy cechowała zbyt niska intensywność, co sprawiało, że nie były one adekwatne do wymagań energetyki wysiłku startowego i nie stymulowały poprawy poziomu wytrenowania badanych.

KONKLUZJE

Badani zawodnicy charakteryzują się wysoką zdolnością do maksymalnego poboru

tlenu określoną wartością wskaźnika VO_2 max.

Badanych zawodników cechowała niska prędkość biegowa zarówno na progu przemian anaerobowych, jak i na poziomie VO_2 max.

Wskaźniki wydolności anaerobowej badanych zawodników na tle norm dla profesjonalnych piłkarzy ręcznych były na bardzo niskim poziomie, co wskazuje na brak adaptacji do wysiłków realizowanych w dyskomforcie tlenowym.

Istnieje potrzeba systematycznego monitorowania wydolności tlenowej i beztlenowej w celu dostosowania ich poziomu do specyfiki wymogów obciążeń startowych w tej dyscyplinie sportu. ●

Piśmiennictwo:

1. Bishop D, Girard O, Mendez-Villanueva A. Repeated-sprint ability – part II. Recommendation for training. Sports Med., 2011;41:741-756.
2. Buchheit M. Repeated-sprint performance in team sport players: associations with measures of aerobic fitness, metabolic control and locomotor function. Int. J. Sports Med., 2012;33: 230-239.
3. Gibala MJ, Little JP, Van Essen M, Wilkin GP, Burgomaster KA, Safdar A, et al: Short-term sprint interval versus traditional endurance training: similar initial adaptations in human skeletal muscle and exercise performance. J. Physiol., 2006;575: 901-911.
4. Czerwiński J. Piłka ręczna wybrane elementy teorii i treningu. ZPRP, 2018:82-88.
5. Czerwiński J., Jastrzębski Z. Proces szkolenia w zespołowych grach sportowych. Wydawnictwo Uczelniane AWFIS Gdańsk, 2006.
6. Chaouachi A, Bughelli M, Levin G, Baudhina NBB, Cronin J: Antropometric physiological and performance characteristic of elite team-handball players. Journal of sport sciences.2009; 27(2): 151-157.
7. Ilic V, Ranisavljev I, Stefanovic D, et all. Impact of Body Composition and VO_2 Max on the Competitive Success in Top-Level Handball Players. Coll. Antropol. 39 (2015) 3: 535-540.
8. Michalsik LB, Madsen K, Aagaard P: Physiological capacity and physical testing in male elite team handball. J Sports Med Phys Fitness. 2015; May;55(5):415-29
9. Norkowski H. Anaerobic capacity of handball players depending on nominal positions in the field.” Physical Education and Sport 2001 nr 3, s. 383-388.
10. Norkowski H., Śledziwski D., Perkowski K. Kuder A. The structure of effort intensity of handball players at different playing positions during game. Roczniki Naukowe Wyższej Szkoły Wychowania Fizycznego i Turystyki w Białymstoku 2014 nr. 10. s. 108-112.
11. Norkowski H., Noszczak J. Piłka ręczna, zbiór testów. Wyd. Związek Piłki Ręcznej w Polsce, 2012, s. 45-55.
12. Rannou F, Prioux J, Zouhal H, Gratas-Delamarche A, Delamarche P: Physiological profile of handball players. J Sports Med Phys Fitness.; 2001; Sep;41(3):349-53.
13. Ronikier A. Fizjologia wysiłku w sporcie, fizjoterapii i rekreacji. Biblioteka trenera. Warszawa 2008, s. 101.
14. Sporiš G, Vuleta Jr, Milanović D: Fitness profiling in handball physical and physiological characteristics of elite players. Collegium antropologicum., 2010; 34, (3): 1009-1014.

Szkoła „Materynka” jako szczególna forma aktywności edukacyjnej – badanie wstępne

OKSANA TELAK, JERZY TELAK WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

Przedmiotem badań jest organizacja Ukraińskiej Szkoły „Materynka” w Warszawie. Przedstawiono założenia szkoły, jej historię, a wszystko na tle współczesnej sytuacji Unii Europejskiej i Ukrainy, procesów migracyjnych i fali uchodźców wywołanego wojną Federacji Rosyjskiej z Ukrainą. Szczególnym zainteresowaniem autorów była aktywność edukacyjna środowiska ukraińskiego w Warszawie w okresie 2016-2022, ze szczególnym wykazaniem działań podjętych od 24 lutego do 30 kwietnia 2022 r. W części końcowej przedstawiono efekty współpracy ze szkołą „Materynka” Wyższej Szkoły Edukacja w Sporcie, która prowadziła dla dzieci ukraińskich zajęcia wychowania fizycznego.

Słowa kluczowe: edukacja, wf dzieci ukraińskich, Ukraina – pomoc, „Materynka”.

SUMMARY

The subject of the research is the organization of the Ukrainian School of „Materynka” in Warsaw. The assumptions of the school, its history were presented, all aga-

inst the background of the contemporary situation of the European Union and Ukraine, the migration processes and the wave of refugees caused by the war between the Russian Federation and Ukraine. The authors were particularly interested in the educational activity of the Ukrainian community in Warsaw in the period 2016-2022, with particular emphasis on the activities undertaken from February 24 to April 30, 2022. The final part presents the effects of cooperation with the „Materynka” school of the Wyższa Szkoła Edukacja w Sportu, which it conducted for Ukrainian children physical education classes.

Keywords: education, PE for Ukrainian children, Ukraine – aid, „Materynka”.

WSTĘP

Przedmiotem badań była organizacja Ukraińskiej Szkoły „Materynka” w Warszawie na tle współczesnej sytuacji Unii Europejskiej i Ukrainy, procesów migracyjnych i fali uchodźców wywołanego wojną Federacji Rosyjskiej z Ukrainą, publikacje, akty prawne, strony internetowe,

dokumentacja i inne. Celem badań było przedstawienie aktywności edukacyjnej środowiska ukraińskiego w Warszawie w okresie 2016-2022, ze szczególnym wykazaniem działań podjętych od 24 lutego do 30 kwietnia 2022 r. W trakcie badań zostały zastosowane metody badawcze teoretyczne i empiryczne właściwe dla nauk społecznych, tj.: obserwacja, analiza i krytyka źródłowa, analiza porównawcza, krytyczna ocena opracowań i dokumentów źródłowych, analiza jakościowa i ilościowa, badanie opinii z wykorzystaniem techniki wywiadu, synteza.

W analizie jakościowej przeważała analiza szczegółowa publikacji, źródeł prawa i dokumentów. W badaniach teoretycznych zastosowano wszystkie formy analizy i syntezy (elementarną, funkcjonalną, logiczną), które w zespole z analogią oraz abstrahowaniem izolującym i generalizującym umożliwiły ustalić kolejność, porównywać i przeciwstawić zdarzenia (fakty), zestawić wyniki badań, połączyć i oddzielić treści poznawcze, zdefiniować różnice i podobieństwa w elementach przedmiotu badań »

» i efektach poznania oraz usystematyzować uzyskane wyniki badań. Proces poznania indukcyjnego został oparty na wynikach obserwacji bezpośredniej i pośredniej. Wywiad jako technika uzupełniająca został przeprowadzony z wybranymi osobami istotnymi dla rozwoju lub funkcjonowania szkoły „Materynka”.

W wyniku syntezy zostały wyciągnięte wnioski zasadnicze, dla których podstawę stanowiła wcześniej dokonana analiza, o charakterze twierdzeń podstawowych. Zastosowano metody badawcze, uwzględniające systemowe podejście do przedmiotu i obszaru badań.

Znaczącą grupę metod stanowiły badania opinii pozwalające na uzyskanie cennych danych dotyczących praktycznego funkcjonowania badanej szkoły. Badania te prowadzono techniką wywiadu. Przeprowadzona krytyczna ocena literatury przedmiotu umożliwiła dokonanie wszechstronnych uogólnień merytorycznych, dających możliwość formułowania wniosków co do potrzeby wniesienia nowych treści w obszar podejmowanych przedsięwzięć. Literatura przedmiotu badań nie jest bogata.

BEZPIECZEŃSTWO I JEGO ZAGROŻENIA A UNIA EUROPEJSKA

Do najistotniejszych potrzeb człowieka należy potrzeba bezpieczeństwa jako druga co do ważności, po potrzebach fizjologicznych. Jawi się jako nadrzędna wartość i najważniejszy cel społeczny i indywidualny¹. Doświadczenia I i II wojny światowej i dążenie społeczności międzynarodowej do osiągnięcia trwałego pokoju i bezpieczeństwa na świecie stanowiły podwalinę do tworzenia systemu bezpieczeństwa globalnego, a u podstaw jego leży Karta Narodów Zjednoczonych².

Na międzynarodowy proces integracyjny miał wpływ wynik II wojny światowej, która swoim obszarem objęła Europę, znaczną część Azji i Afrykę Północną³. Konflikt zbrojny z ponad 40 mln ludzkich ofiar śmiertel-

Przy złożonej sytuacji wojennej Ukrainy i dużym uchodźstwie jej obywateli, w tym w wieku szkolnym do Polski, należy rozwijać placówki edukacyjne służące rozwojowi ogólnemu i asymilacji środowiskowej. Przy dużej inicjatywie środowisk ukraińskich w Polsce, należy inspirować władze publiczne do stworzenia infrastruktury edukacyjnej emigrantom i uchodźcom wojennym z Ukrainy. Należy udzielać wszechstronnego wsparcia edukacyjnego programowego i osobowego w zakresie wychowania fizycznego.

nych, spowodował znaczne spowolnienie, a w niektórych państwach zatrzymanie gospodarki oraz częściowe lub całkowite zniszczenie aglomeracji miejskich, obiektów gospodarczych, rolnictwa itd. Podjęto tworzenie warunków uniemożliwiających powstanie konfliktu zbrojnego⁴.

Najpoważniejszymi zagrożeniami dla Europy w XX w. stał się nacjonalizm. Po II wojnie światowej stwierdzono, że stworzenie bezpiecznego środowiska w Europie należy wiązać z odbudową potencjału Niemiec i ich denazyfikacją. Kolejnym zagrożeniem stał się Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, Europa zniszczona posiadająca nieznaczne środki do obrony militarnej, była zagrożona. Potencjał gospodarczo-militarny Europy był zależny od kondycji Niemiec, które mogły przyczynić się do stworzenia europejskiej organizacji międzynarodowej⁵. Współczesne zagrożenie w Europie stanowi Federacja Rosyjska i jej nacjonalistyczna doktryna „Ruski mir”, a jej potwierdzeniem jest wojna, którą wywoła najazdem na Ukrainę.

Na podstawie Traktatu Paryskiego z 1951 r., sześć krajów, tj. Francja, Niemcy, Włochy, Belgia, Holandia oraz Luksemburg założyło Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (European Coal and Steel Community, ECSC), której celem było: „przyczynienie się do ogólnego rozwoju gospodarczego Państw Członkowskich i poprzez utworzenie wspólnego rynku (...), do ekspansji ekonomicznej, wzrostu zatrudnienia i podniesienia stopy życiowej w tych Państwach

(...)”⁶, a następnie: „ustanowienie zjednoczonej Europy poprzez rozwój wspólnych instytucji, postępując łączenie gospodarek narodowych, stworzenie wspólnego rynku oraz stopniową harmonizację polityk społecznych”⁷.

W Messynie w 1957 r. zostały podpisane Traktaty rzymskie. Traktat pierwszy ustanawiał Europejską Wspólnotę Gospodarczą, EWG (European Economic Community, EEC), a drugi Europejską Wspólnotę Energii Atomowej European Atomic Energy Community, Euroatom). EWG miała na celu: „ustanowienie wspólnego rynku i unii gospodarczo-walutowej oraz prowadzenie wspólnej polityki (...), popieranie w całej Wspólnocie harmonijnego i zrównoważonego rozwoju działalności gospodarczej, wysokiego poziomu zatrudnienia i ochrony socjalnej, równości między mężczyzną a kobietą, zrównoważonego i nieinflacyjnego wzrostu, wysokiego stopnia konkurencyjności, poprawy jakości środowiska naturalnego, podwyższanie standardu i jakości życia oraz spójności ekonomicznej i społecznej, a także solidarności między państwami członkowskimi”⁸.

Obszar działania EWG obejmował sprawy gospodarcze i handel, wpływając na europejskie układy polityczne. Procesem

integracji europejskiej objęto kolejne państwa, które wstąpiły do EWG w kolejności: Irlandia, Dania, Wielka Brytania (1973); Grecja (1981); Hiszpania i Portugalia (1986); Austria, Finlandia, Szwecja (1995)⁹. EWG wprowadziła szereg aktów regulujących współpracę między państwami członkowskimi. W 1986 r. został podpisany Jednolity akt europejski (JAE), który ukierunkował EWG na stworzenie jednolitego rynku i rozwój gospodarki państw członkowskich¹⁰. Istotnym etapem tworzenia „Europy bez granic” było podpisanie w 1985 r. przez Niemcy, Francję, Belgię, Holandię i Luksemburg układu w Schengen, który zniósł m.in. kontrole graniczne. „Strefa Schengen” poszerzała się o kolejne państwa członkowskie EWG i inne (Norwegia, Islandia)¹¹. Integrację pogłębiło podpisanie przez prezydentów RFN, Francji i Włoch oraz monarchów Belgii, Luksemburga i Holandii traktatu z Maastricht w 1992 r. ustawiającego Wspólnotę Europejską, w którym określono kierunki rozwoju i cele Europy¹².

Unia Europejska (UE) powstała 1 listopada 1993 r. na mocy traktatu z Maastricht jako efekt wieloletniego procesu integracji politycznej, gospodarczej i społecznej, opiera się na filarach stworzonych przez Wspólnotę Europejską¹³.

Formalne kryteria członkostwa UE wymagane od Państw ubiegających się o przyjęcie do UE mają osiągnąć wartości, tj.: demokratyczne, przestrzeganie praw człowieka i rządów prawa, gospodarka wolnorynkowa zdolna do funkcjonowania państwa na konkurencyjnym rynku, unijny porządek prawny. Najbliżej ich spełnienia były Austria, Finlandia, Norwegia i Szwecja, które złożyły wnioski o wstąpienie i zostały przyjęte do UE (bez Norwegii) w styczniu

1995 r. Po tym rozpoczęto przygotowania do rozwoju UE na wschód¹⁴.

Traktat Amsterdamski z 1997 r. wprowadził schemat strefy Schengen w ramy UE, z sankcjami dla państw członkowskich i ubiegających się o członkostwo UE przy naruszaniu zasad demokracji. Wprowadzono strategię polityczną (gender mainstreaming) z równym traktowaniem mężczyzn i kobiet, uregulowano sprawy związane z zatrudnieniem osób i ochroną środowiska oraz wspólnej waluty¹⁵.

Traktat z Nicei podpisany w 2001 r. miał na celu zreformowanie UE po dołączeniu kolejnych państw z Europy wschodniej i centralnej, w tym Polski. Uregulował on sprawy organizacji UE i stworzył system sądowiczy złożony z trzech instancji¹⁶.

Osiągnięcie postawionych wymagań przez państwa kandydujące do UE usprawniało działania ich gospodarek. Tym samym UE z organizacji międzynarodowej o celach gospodarczo-rynkowych stała się unią polityczno-gospodarczą, wpływającą na politykę socjalną, ochrony środowiska, bezpieczeństwa¹⁷.

Wzrost liczby członków UE w XXI w., rozszerzenie zakresu jej działania ze względu na terytorium i zakres funkcjonowania – nauka i rozwój, ekonomia, ekologia – skutkowało podpisaniem nowego traktatu w celu: zwiększenia skuteczności działania w wymiarze globalnym (wypowiadanie się jako wspólnota), wzmocnienia demokracji, promowanie wartości uznanych za cenne. Traktat Lizboński podpisanym 13 grudnia 2007 r. dokonał zmiany dwóch podstawowych regulacji Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Porządkując i doprecyzowując kompetencje UE. Podział filarowy został zastąpiony podziałem kompetencyjnym¹⁸. UE w sposób wyłączny stanowi prawo, a państwa członkowskie odpowiadają za jego wykonanie. Kompetencje UE obejmują

obszary, do których należą: unia celna, określanie zasad działania konkurencji w obszarze rynku wewnętrznego, prowadzenie polityki pieniężnej dla krajów strefy euro, ochrona fauny i flory morza w ramach wspólnej polityki rybołówstwa, wspólne polityka handlowa i zawierania umów międzynarodowych. Kompetencje określają obszary, w których kraje członkowskie wykonują działania własne. Kompetencje uzupełniające umożliwiają interwencje UE w określonych sytuacjach, w celu wsparcia, koordynacji lub uzupełnienia działań krajów członkowskich¹⁹.

Wspólna polityka zewnętrzną, zakładająca zwiększenie spójności działania państw członkowskich, ma na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa państw członkowskich w zakresie obronności oraz wojenskowego i cywilnego zarządzania kryzysowego. Państwa członkowskie i kandydujące do UE mają spełniać określone warunki, prowadząc wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, w tym w wojskowym. Wzrost potencjału gospodarczego wiąże się z nakładami na bezpieczeństwo²⁰. UE łącząca 27 państw, funkcjonuje w zmieniającym się otoczeniu międzynarodowym, które pozwalają na rozszerzanie przestrzeni UE²¹.

Zagrożenie bezpieczeństwa w UE stanowi zjawisko, które w przypadku wystąpienia powoduje zaprzestanie prawidłowego funkcjonowania podmiotu, jego unicestwienie lub pozbawienie walorów, a swoim obszarem obejmuje co najmniej jedno państwo członkowskie. Dla Organizacji Narodów Zjednoczonych (United Nations, UN) zagrożenie międzynarodowe to takie, które może mieć charakter punktowy lub procesowy, prowadzącym do wielkiej liczby ofiar śmiertelnych, powoduje zagrożenie życia innym podmiotom oraz osłabia państwo jako organ odpowiedzialny za porządek i bezpieczeństwo w kraju²².

Kryterium wyznaczania rodzajów zagrożeń bezpieczeństwa w UE stanowi człowiek. »

1 Szerzej: J. Telak J. 2017, Przygotowanie ratowników w województwie świętokrzyskim do działań na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych, wyd. Centrum Szkolenia Policji, Legionowo.

2 Karta Narodów Zjednoczonych (Dz. U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90).

3 Wojna światowa II, Encyklopedia Naukowa PWN, Warszawa 1999, s.810

4 J. McCormick, Zrozumieć Unię Europejską, Warszawa 2010, s. 93 i n.

5 Ibidem.

7 J. McCormick, Zrozumieć..., s. 97.

8 Noble A., 2000, Przewodnik po Unii Europejskiej. Od Rzymu do Maastricht i Amsterdam, wyd. II, poprawione, Warszawa, s. 30

9 Europejska Wspólnota Gospodarcza <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Europejska-Wspolnota-Gospodarcza;3899177.html> [25.05.2022]

10 J. McCormick, Zrozumieć..., Warszawa 2010, s.104-107

11 Zob. Z. Brodecki, M. Drobysz, S. Majkowska red., 2002, Traktat o Unii Europejskiej, Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z komentarzem, Warszawa.

12 Ibidem, s. 119.

13 <https://european-union.europa.eu/> [20.05.2022].

14 J. McCormick, Zrozumieć..., s. 112.

15 Traktat Amsterdamski, <http://www.unia-europejska.info.pl/traktat-amsterdamski> [01.05.2022]

16 Traktat Nicejski, <http://www.unia-europejska.info.pl/traktat-nicejski> [21.05.2022]

17 J. McCormick, Zrozumieć..., s. 118-121.

18 Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_1.1.5.pdf [21.02.2022]

19 Podział kompetencji w Unii Europejskiej <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=uriserv%3Aai0020> [20.05.2022].

20 Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej http://eeas.europa.eu/cfsp/index_pl.htm [20.05.2022].

21 <https://european-union.europa.eu/>

22 M. Lisiecki, 2011, Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym, Warszawa, s. 55.

» Przy tym podział najprostszy opiera się na podziale zagrożenia na naturalne (ekosfera) i antropologiczne (technosfera), wskazujący wpływ człowieka. Działania ludzi dotyczą konfliktów zbrojnych. Bezpośrednie użycie sił zbrojnych oraz dokonywanie aktów terroru stanowi zagrożenie militarne²³.

WSPÓŁCZESNE PROBLEMY MIGRACYJNE

Postęp technologiczny sprawia, że świadomość społeczna dotycząca zagrożeń egzystencjalnych jest coraz większa. Hierarchia potrzeb ludzkich wg Abrahama Masłowa, powszechnie uznawana za wytyczną związaną motywacją i potrzebami człowieka i społeczności wskazuje, że spełnienie potrzeby wyższego stopnia należy poprzedzić spełnioną potrzebą z niższego poziomu. Zatem społeczności lub osoby zaraz po potrzebach fizjologicznych (oddychanie, posiłek, sen, utrzymanie temperatury ciała), oczekują realizacji potrzeby bezpieczeństwa (zbiorowego, indywidualnego)²⁴. Za bezpieczne państwo można uznać takie, która spełnia następujące warunki:

- jego terytorium nie jest narażone na zagrożenie;
- osoby znajdujące się na tym terenie czują się bezpieczne;
- władze w państwie funkcjonują zgodnie z obowiązującym prawem;
- system prawny w kraju działa spójnie, sprawiedliwie wobec wszystkich obywateli;
- obowiązują zasady prowadzenia polityki zewnętrznej z uwzględnieniem stosunków międzynarodowych²⁵.

Migracje stanowią współczesne zagrożenie²⁶, ale występowały one od zarania dziejów, człowiek przemieszczał się z miejsca na miejsce. Migracja wywołuje także skutki ekonomiczne i kulturowe. Powiązana z ONZ Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (International Organization for

Migration, IOM)²⁷ podała liczbę około 150 mln w 1990 r., 225 mln w 2010 r. i 280,6 mln w 2020 r. migrantów na świecie²⁸, przy przyczynach migracji podzielonych na grupy: ekonomiczne i demograficzne, polityczne, społeczno-kulturowe²⁹. Wpływ na migracje miało otwieranie się rynków pracy dla nowych członków Unii Europejskiej. W latach 2010-2015 liczba Polaków za granicą zwiększyła się z 2 do 2,39 miliona osób, na co wpłynął czynnik ekonomiczny. Arabska wiosna i imigracja w 2011 r. prowadziła do destabilizacji życia mieszkańców Europy, powodując problemy w zakresie politycznym, ekonomicznym, kulturowym i społecznym. W 2015 r. 1,2 miliona osób złożyło wnioski o azyl w UE³⁰. Zagrożenia potęguje niechęć w asymilacji uchodźców w Europie. Według badań Urzędu do spraw Migracji i Uchodźców (Bundesamt für Migration und Flüchtlin-

27 International Organization for Migration, <https://www.iom.int> [18.05.2022].

28 International Organization for Migration, Migration Data Portal, https://migrationdata-portal.org/?i=stock_abs_&t=2020 [20.05.2022].

29 A. Skrabacz, 2019, Migracje XXI wieku jako wyzwanie dla bezpieczeństwa Polski oraz Unii Europejskiej, „Forum Socjologiczne” Tom 10, „Społeczne konteksty bezpieczeństwa”, s. 80.

30 www.polskieradio.pl [20.05.2022].

ge, BAMF)³¹ w Niemczech mieszka już obecnie 5,3-5,6 miliona osób wyznających islam, co stanowi 6,4-6,7% całej ludności. Przedstawiciele Islamskiej Organizacji Edukacyjnej, Naukowej i Kulturalnej (Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization, ISESCO)³² stwierdzili, że integracja realizowana na różne sposoby następuje z oporem³³. Ze względu na nieznaczne różnice kulturowe, dobrze asymilują się w Polsce imigranci z Ukrainy. Zapewne nie będzie większych problemów z wojennymi uchodźcami ukraińskimi od 24 lutego 2022 r.

Status uchodźcy reguluje Konwencja Genewska z 1951 r. Polska jako sto piąty kraj przystąpiła do tej Konwencji oraz jej Protokołu dodatkowego w 1967 r. Uchodźca w rozumieniu konwencji, to osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości i przynależności do określo-

31 <https://www.bamf.de> [20.05.2022].

32 Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization, <https://www.icesco.org/> [18.05.2022].

33 F. Jomma, 2016, Integracja muzułmanów w Europie – szanse i bariery, w: Polityczne i społeczne aspekty wielokulturowości: migracje i mniejszości, red. A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań, s. 76-77.

nej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa. Uchodźca to także osoba, która nie posiada żadnego obywatelstwa i na skutek podobnych zdarzeń znajduje się poza państwem swojego zamieszkania i nie może lub nie chce wrócić na jego terytorium z powodu uzasadnionych obaw. Konwencja zapewnia uchodźcom: bezpieczeństwo, zakazując wydalenia uchodźców i zwracania ich do granicy terytoriów; swobodę wyznawania religii; „bezzstronność” – uchodźców nie obejmuje się nadzwyczajnymi środkami³⁴. Dla współczesnych potrzeb sprawy unormowano dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady w 2011 r.³⁵ Cel polskiej polityki migracyjnej powinien być: „spójny, oparty na wiedzy system

34 Uchodźcy, ich status i obowiązki, <https://lexpublica.pl/uchodzcy-ich-status-i-obowiazki> (lexpublica.pl) [18.05.2022].

35 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona) OJ L 337, 20.12.2011, p. 9–26.

zarządzania migracjami zapewniający bezpieczeństwo i porządek publiczny, sprzyjający rozwojowi gospodarczemu i spójności społecznej”³⁶. Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania”, przyjęte przez Radę Ministrów w 2012 r. i „Priorytety społeczno-gospodarcze polityki migracyjnej”³⁷ obejmujące długi czas stały się nieaktualne. Nie można było przewidzieć pandemii COVID-19, kwarantanny, zamknięcia granic i migracji, a także wojny Rosji z Ukrainą w 2022 r. Dwa dokumenty: diagnostyczny – określający aktualną sytuację migracyjną, wykonawczy – określający zadania do podjęcia, aktualizowane w cyklu rocznym wydają się być trafnym rozwiązaniem.

UKRAIŃSKA FORMA EDUKACYJNA W WARSZAWIE W OKRESIE WOJNY ROSJI Z UKRAINĄ

Ukraina jest sukcesorem Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (1919-1991), która była jedną z trzech republik Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, będących podmiotem prawa międzynarodowego. Od 1991 r. Ukraina jest państwem suwerennym³⁸, władze Ukrainy we wrześniu 1997 r. w Kijowie na szczycie UE – Ukraina zadeklarowały wolę stowarzyszenia się z UE najpóźniej do 2011³⁹, a od 2014 r. krajem stowarzyszonym z UE⁴⁰.

Ukraina konsekwentnie podąża w kierunku pełnej integracji z UE. Deklaracje dotyczące bezpieczeństwa mają swoje

36 Polityka migracyjna Rzeczypospolitej Polskiej, Zespół do Spraw Migracji, Redakcja: Departament Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA, 10 czerwca 2019 r., Warszawa.

37 Polityka migracyjna Polski – diagnoza stanu wyjściowego, 15 grudnia 2020 r., Zespół do Spraw Migracji, Redakcja: Departament Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA.

38 Konstytucja Ukrainy uchwalona na piątej sesji Rady Najwyższej 28 czerwca 1996 roku (Uriadowy Kurier, No 129-130, 13.VII.1996), <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/ukraina.html> [17.02.2020].

39 О. Теляк, 2020, Безпека людей на водах в Євросоюзі, Республіці Польща та Україні, вид. Wyższa Szkoła Edukacja w Sporcie, s. 42-43.

40 Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Ukrainą, z drugiej strony (Dz. U. UE L 161, 29.5.2014, p. 3-2137).

podstawy w przepisach prawnych, których jest wiele i niekiedy da się znaleźć w nich pewne sprzeczności. W ramach realizacji kierunku na eurointegrację na poziomie państwowym zintensyfikowano proces reform poprzez przyjęcie wielu fundamentalnych aktów prawnych. Wola Ukrainy nie pokrywa się z planami i polityką Rosji wobec byłych republik radzieckich.

Wojska Federacji Rosyjskiej z 26 na 27 lutego 2014 r. (rosyjscy żołnierze bez dystrykcji) a następnie 24 lutego 2022 r., bez wypowiedzenia wojny, rozpoczęli działania militarne na terytorium Ukrainy, wywołując falę uchodźców. Według danych Straży Granicznej w okresie od 24 lutego do 15 maja 2022 r. do Polski z Ukrainy przyjechało około 3,4 mln osób⁴¹ o statusie uchodźcy wojennego, w tym wiele dzieci w wieku szkolnym.

Przepisy art. 70 ust. 1 Konstytucji RP gwarantują każdemu prawo do nauki oraz określają obowiązek nauki do ukończenia 18. roku życia. Przepisy ustawy Prawo oświatowe stanowią, że cudzoziemcy, podlegający obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki mogą uczyć się w szkołach publicznych na tych samych warunkach co obywatele RP. Uczeń przybywający z zagranicy może być przyjęty do szkoły podstawowej i ponadpodstawowej (z wyjątkiem szkoły policealnej) na kolejny rok nauki, wynikający ze zsumowania liczby lat nauki za granicą i w Polsce, z uwzględnieniem opinii rodziców i samego ucznia, jeśli jest pełnoletni⁴². Kształceniem w polskim systemie oświaty w 2019 r. objęto w 50 744 uczniów, w tym z Ukrainy 30 777 osób⁴³. »

41 Wojna na Ukrainie. Relacja na żywo. 82. dzień inwazji Rosji, https://wydarzenia.interia.pl/raporty/raport-ukraina-rosja/aktualnosci/na-zywo-wojna-w-ukrainie-82-dzien-inwazji-rosji-relacja-na-zywo,nzld,2383,akt,161101,mHash,aaddc3cdd0837fe38c417d74875b5464#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome [18.05.2022].

42 Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 1082), art. 109 ust. 1 pkt 5 i art. 26; Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280), 19 § 2 ust. 2 pkt 12.

43 <https://www.gov.pl/web/mswia/polityka-migracyjna-polski--diagnoza-stanu-wyjscio>

23 Ibidem.

24 K. Karolczak, 2011, Bezpieczeństwo jednostki i narodu-mrzonka czy realność w XXI wieku?, w: P. Piasecka, K. Liedel, T.R. Aleksandrowicz, Bezpieczeństwo w XXI wieku. Asymetryczny świat, Warszawa, s. 15-17.

25 M. Lisiecki, 2011, Zarządzanie..., s. 19-26.

26 Global Risk Report w 2006 r., <https://vdocuments.net/global-risk-report-2006.html>

» Część dzieci ukraińskich uchodźców podjęła naukę w polskich szkołach podstawowych i średnich. Część z nich znalazła się w powszechnych szkołach publicznych i niepublicznych, dla części stworzono szczególne, dedykowane dzieciom ukraińskim a część znalazła się w Ukraińskiej Szkole „Materynka” w Warszawie. Imigranci i uchodźcy wojenni z Ukrainy podejmują w Polsce poza zarobkowymi wiele aktywności społecznych, w tym edukacyjnych, obejmujących dzieci.

Idea „Materynki” narodziła się w Centrum Wielokulturowym w Warszawie. Mini-szkola dla dzieci ukraińskich rozpoczęła działalność 2 kwietnia 2016 r. w Warszawie jako część projektu „Język ukraiński w Warszawie”. Celem szkoły była nauka języka ukraińskiego, przekazywanie wiedzy o tradycji i kulturze Ukrainy. Odbiorcami oferty edukacyjnej stały się dzieci, które emigrowały razem z rodzicami do Polski. Zajęcia odbywały się w weekendy. Wstępnie ułożono plan pracy bieżącej i rozwoju mini-szkoły. Celem było zachęcenie dzieci do nauki, identyfikowanie i unifikowanie wiedzy, budowanie wizji przyszłości, naukę i promocję języka ukraińskiego, wsparcie w nauce i w życiu osobistym w Polsce, niwelowanie brak pewności i wsparcie integrację i adaptację w nowym środowisku. Nauce języka ukraińskiego, towarzyszyło przekazywanie wiedzy i jej utrwalanie o języku, wzbogacenie słownictwa, zapoznanie z twórczością ukraińskich pisarzy, tradycji i kultury Ukrainy, a także otwarcie pełnej ukraińskiej szkoły w Warszawie. W każdą sobotę, na zajęcia z języka ukraińskiego przyjeżdżają dzieci w różnym wieku przede wszystkim z Warszawy. Zajęcia składają się z dwóch lekcji z przerwą. Lekcje zawierają elementy interaktywne, z dużą treścią logiki, praktycznych ćwiczeń, gier i pisania, uzupełniane konwersacjami, z dialogiem i pobudzaniem do wyrażania własnych opinii przez dzieci⁴⁴.

Zgodnie z pierwotnymi założeniami i decyzją Zarządu Ukraińskiego Centrum Edukacji we wrześniu 2017 r. inicjatywa ta rozwinęła się jako placówka ogólnokształcąca w Ukraińską Szkołę „Materynka” im. Dmytra Pawłyteczka, obecnie z główną siedzibą

wego [20.05.2022].

44 Biuletyn Migracyjny, biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/55-listopad-2016/szkola-dla-ukraincow-„materynka” [12.05.2022].

Ryc. 1. Znak Ukraińskiej Szkoły „Materynka” im. Dmytra Pawłyteczka

Źródło: Biuletyn Migracyjny

przy ul. Zgoda 5/25 05-800 w Warszawie⁴⁵, której znak zamieszczono na rycinie 1. Szkołę, której znak kolorystyką symbolizuje więzi polsko-ukraińskie zamieszczono na rycinie 1, utworzono dla zapewnienia uczniom wszechstronnego rozwoju osobowości i kształtowanie kluczowych kompetencji. Kształcenie ogólne prowadzi się w języku ukraińskim w klasach 1-11 zgodnie z programem Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy. Program nauki jest porównywalny z polskim dla klas 1-8 szkoły podstawowej i 2 latom liceum ogólnokształcącego. Wiedza uczniów jest corocznie sprawdzana i potwierdzana przez Międzynarodową Szkołę Ukraińską. W szkole uczą nauczyciele z Ukrainy z wyłączeniem języka polskiego. Do końca 2021 r. uczyło się w „Materynce” ponad 200 dzieci. Kultuwując ukraińskie tradycje, organizowano konkursy i zawody wewnątrz szkolne oraz prowadzono zajęcia dodatkowe, tj. rysunek, taniec, jogę, a także organizowano międzynarodowy festiwal kultury „Gajówka”⁴⁶.

Kadra dydaktyczna przyjęła zasadę identyfikacji potrzeb ucznia przy stosowaniu metody indywidualnego podejścia. Szeroka tematyka zajęć obejmowała codzienne sprawy, kreowała podstawowe wartości, tj. rodzina, relacje interpersonalne oparte o empatię, asertywność, uprzejmość,

45 Kontakt: ul. Zgoda 5/25 05-800 Warszawa, e-mail: materunka.pl@gmail.com, tel. 729467399, <https://www.facebook.com/szkola.ua.Materynka/>; <https://kontynent-warszawa.pl/institucje/46333-mini-szkola-dla-ukraincow-materynka>, Dyrektor: Natalia Kravets, zastępca Dyrektora Larysa VychivskaFacebook ukranska-shkola-materinka.mozello.com

46 <https://kontynent-warszawa.pl/institucje/47717-ukrai-ska-institucja-edukacyjna-szko-a-materynka-im-dmytra-paw-yczka-w-warszawie> [12.05.2022].

wartości estetyczne z zasadami doboru ubrania, tradycje chrześcijańskie, przygotowanie i obchodzenie świąt itd. Poznawano zwierzęta domowe i dzikie, rośliny i ich uprawę w ogrodzie.

Do istotnych założeń należy pomoc dzieciom z Ukrainy i innych krajów w adaptacji i integracji, przygotowanie do nauki w instytucjach edukacyjnych w Polsce oraz wsparcie ukraińskiej edukacji w Polsce, rozpowszechnienie języka ukraińskiego i tradycji narodu ukraińskiego. Kreowano pozytywny wizerunek Polski i Unii Europejskiej oraz przygotowanie dzieci do warunków współistnienia w ramach wspólnoty europejskiej⁴⁷.

ZAJĘCIA EDUKACYJNO-ADAPTACYJNE US „MATERYNKA” A WYCHOWANIE FIZYCZNE

Do 24 lutego 2022 r. w US „Materynka” było ok. 200 uczniów, po tym liczba zaczęła się zwiększać. Po rozpoczęciu wojny Rosji z Ukrainą podjęto decyzję, żeby przyjmować każde dziecko z Ukrainy do 1–11 klasy. Szkoła działa według programu Ministerstwa Edukacji Ukrainy i jest bezpłatna⁴⁸. W związku z przybyciem uchodźców do Polski, szkoła przyjmowała dziennie od 100 do 150 uczniów, łącznie przyjęto ok. 1000 uczniów do utworzonych dodatkowych klas. Problemu z poszukiwaniem nauczycieli nie było, ponieważ wśród rodziców dzieci przyjętych do szkoły byli nauczyciele i zostali zatrudnieni. Szkoła ma główną siedzibę przy ul. Zgoda 5. Problematycznym okazało się znalezienie pomieszczeń, które nadawałyby się na placówkę szkolną, ale dzięki kilku firmom, fundacjom, sponсорom, szkoła została usytuowana w 5 różnych lokalizacjach, w różnych dzielnicach Warszawy. Sporo podań zostało złożonych na naukę od września. To pierwsza ukraińska szkoła w Warszawie. Na potrzeby uchodźców zostało również utworzone przedszkole dla 18 dzieci z Ukrainy⁴⁹.

47 <https://centrumwielokulturowe.waw.pl/eventy/zajecia-edukacyjno-adaptacyjne-szkola-materynka/>; <https://forummigracyjne.org/kurs/wizyta-studyjna-online-ukrainska-szkola-materynka> [12.05.2022].

48 <https://www.facebook.com/szkola.ua.Materynka/> [12.05.2022].

49 Wywiad z dyrektorem i zastępcą dyrektora, wychowawcami i opiekunami US „Materynka” [21.05.2022].

Rozwój dzieci w wieku szkolnym powiązany jest z aktywnością, poprzez kształcenie sprawności będącej funkcją aparatu ruchu i biologicznym działaniem organizmu ludzkiego, pojmowanej jako: „zdolność do efektywnego wykonania pracy mięśniowej”⁵⁰. Dzieci, przygotowując się dorosłego życia na płaszczyźnie fizycznej i psychologicznej, mają mieć stworzone warunki do wyrobienia potrzeby i nawyków aktywności fizycznej, dbać o motorykę, która odnosi się do zjawisk i procesów psychicznych, związanych z ruchową działalnością człowieka, rozszerzających odbieranie wrażeń i emocji. Na sprawność motoryczną składają się zwinność, równowagę, koordynację, moc, czas reakcji i szybkość. Skład ciała, wydolność tlenowa, gibkość, wytrzymałość mięśniowa i siłę mięśniową związane są ze zdrowiem⁵¹. Na sprawność motoryczną składają się siła, wytrzymałość i szybkość, które należy rozwijać powinno każda osoba nieletnia.

Aktywność fizyczną określa się jako obciążenie fizyczne (praca mięśni szkieletowych i zespół zmian czynnościowych w organizmie, wysiłek, wydatek energetyczny). Aktywność ta występuje na co dzień w życiu, nauce, pracy, zabawie, ćwiczeniach fizycznych i należy do podstawowych potrzeb biologicznych człowieka. Potrzebna jest ona w każdym okresie życia a najistotniejsza w dzieciństwie i młodości. Należy ona do ważnych czynników wpływających na rozwój i zdrowie. Aktywność fizyczną należy rozwijać od najwcześniejszego okresu rozwoju dziecka, od najniższego szczebla edukacji do pełnej dorosłości⁵².

50 W. Osiński, Antropomotoryka, AWF Poznań, Poznań 2003, s. 19 i n.

51 D.A. Wuest, C.A. Bucher, Foundations of physical education and sport – 11th ed.; Mosby Year Book; St. Louis 1991 – tłum. j. polski w 1996 r.

52 <https://www.mp.pl/pacjent/pediatrica/prawidlowyrozwoj/rozwojfizyczny/73905>, ak-

Młodszy wiek szkolny (6-12 l.) charakteryzuje duża potrzeba ruchu i spontaniczna aktywność fizyczna. Jest to najlepszy okres motoryczności, z rozwijającą się celowością, ekonomią ruchów i panowanie nad ciałem oraz radością z dokonań i rywalizacji, w tym sportowej. W starszym wieku szkolnym (12-18 l.) pojawia się przejściowe zakłócenie rozwoju motorycznego wskutek przyspieszonego, ale nieharmonijnego wzrastania poszczególnych części ciała z niezgrabnością ruchową⁵³.

US „Materynka” nie posiada infrastruktury do prowadzenia lekcji wychowania fizycznego ani też przygotowanej kadry dydaktycznej. W marcu i kwietniu 2022 r. w ramach pomocy udzielanej uchodźcom z Ukrainy Wyższa Szkoła Edukacja w Sporcie (EWS) zorganizowała cykl zajęć WF dla dzieci US „Materynka”. Zajęcia odbywały się w dwóch grupach wiekowych. W pierwszej grupie (młodszej) znalazły się dzieci z 1-4 klasy, a w drugiej grupie (starszej) były dzieci i młodzież klas 5-11. Zajęcia dla młodszej grupy realizowali w Warszawie wykładowcy akademicy z asystującymi studentami EWS w obiekcie przy ul. Jagiellońskiej 92 w poniedziałki w godzinach 14:30-16:00. Natomiast grupa starsza w Hali Sportowej Ośrodka Sportu i Rekreacji „Targówek”, przy ul. Ossowskiego 25 w piątki⁵⁴. Na zajęcia, prowadzone przez kadrę dydaktyczną i studentów w większości pochodzenia ukraińskiego (posługujących się biegle językiem ukraińskim), przybywały grupy w liczbie 20-40 uczniów z dwoma opiekunami. Opiekę psychologiczną sprawowali studenci kierunku psychologii działający w kole naukowym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

tywnosc-fizyczna-w-dziecinstwie-i-mlodosci [20.05.2022].

53 Ibidem.

54 osirtargowek.waw.pl [20.05.2022].

PODSUMOWANIE

Z badań przeprowadzonych z zastosowaniem metody sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu nieskategoryzowanego i skategoryzowanego (z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza pytań) z kierownictwem, wychowawcami, nauczycielami i opiekunami US „Materynka”, wynika, że opinia respondentów, a także dzieci uczestników o zajęciach WF zorganizowanych przez WSEWS była bardzo pozytywna. Dzieci uchodźcy obciążone przeżyciami związanymi z zagrożeniami wynikającymi z wojny Rosji z Ukrainą podczas zaangażowania zajęć WF miały okazję wyłączenia negatywnych emocji i zrelaksowania się.

Potrzeba ruchu i spontanicznej aktywności fizycznej dzieci w okresie motoryczności, z rozwijającą się celowością, ekonomią ruchów i panowanie nad ciałem oraz radością z dokonań i rywalizacji, w tym sportowej, została intuicyjnie a zarazem trafnie zdiagnozowana przez kierownictwo WSEWS⁵⁵.

WNIOSKI

Przy złożonej sytuacji wojennej Ukrainy i dużym uchodźstwie jej obywateli, w tym w wieku szkolnym do Polski, należy rozwijać placówki edukacyjne służące rozwojowi ogólnemu i asymilacji środowiskowej.

Przy dużej inicjatywie środowisk ukraińskich w Polsce, należy inspirować władze publiczne do stworzenia infrastruktury edukacyjnej emigrantom i uchodźcom wojennym z Ukrainy.

Należy udzielać wszechstronnego wsparcia edukacyjnego programowego i osobowego w zakresie wychowania fizycznego. •

55 Ibidem.

Piśmiennictwo:

1. Biuletyn Migracyjny, biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/55-listopad-2016/szkola-dla-ukraincow-„materynka”
2. Brodecki Z., Drobys M., Majkowska S. red., 2002, Traktat o Unii Europejskiej, Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z komentarzem, Warszawa.
3. Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_1.1.5.pdf
4. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona) OJ L 337, 20.12.2011, p. 9-26.

- » 5. Europejska Wspólnota Gospodarcza <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Europejska-Wspolnota-Gospodarcza;3899177.html>
6. Global Risk Report w 2006 r., <https://vdocuments.net/global-risk-report-2006.html>
7. <http://www.osirtargowek.waw.pl>
8. <https://centrumwielokulturowe.waw.pl/eventy/zajecia-edukacyjno-adaptacyjne-szkola-materynka/>
9. <https://european-union.europa.eu/>
10. <https://forummigracyjne.org/kurs/wizyta-studyjna-online-ukrainska-szkola-materynka/>
11. <https://kontynent-warszawa.pl/instytucje/46333-mini-szkola-dla-ukraincow-materynka/>
12. <https://kontynent-warszawa.pl/instytucje/47717-ukrai-ska-instytucja-edukacyjna-szko-a-materynka-im-dmytra-paw-yczka-w-warszawie/>
13. <https://www.facebook.com/szkola.ua.Materynka/>
14. <https://www.gov.pl/web/mswia/polityka-migracyjna-polski--diagnoza-stanu-wyjsciowego>
15. <https://www.mp.pl/pacjent/pediatric/prawidlowyrozwoj/rozwojfizyczny/73905,aktywnosc-fizyczna-w-dzieinstwie-i-mlodosci>
16. International Organization for Migration, <https://www.iom.int/>
17. International Organization for Migration, Migration Data Portal, https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2020/
18. Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization, <https://www.icesco.org/>
19. Jomma F., 2016, Integracja muzułmanów w Europie – szanse i bariery, w: Polityczne i społeczne aspekty wielokulturowości: migracje i mniejszości, red. A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań, s. 67-82.
20. Karolczak K., Bezpieczeństwo jednostki i narodu-mrzonka czy realność w XXI wieku?, w: P. Piasecka, K. Liedel, T.R. Aleksandrowicz, Bezpieczeństwo w XXI wieku. Asymetryczny świat, Warszawa 2011.
21. Karta Narodów Zjednoczonych (Dz. U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90).
22. Konstytucja Ukrainy uchwalona na piątej sesji Rady Najwyższej 28 czerwca 1996 roku (Uriadowy Kurier, No 129-130, 13.VII.1996), <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/ukraina.html>
23. Lisiecki M., 2011, Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym, Warszawa 2011.
24. McCormick J., Zrozumieć Unię Europejską, Warszawa 2010.
25. Noble A., Przewodnik po Unii Europejskiej. Od Rzymu do Maastricht i Amsterdam, wyd. II, poprawione, Warszawa 2000.
26. Osiński W., Antropomotoryka, AWF Poznań, Poznań 2003
27. Podział kompetencji w Unii Europejskiej, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=uriserv%3Aai0020>
28. Polityka migracyjna Polski – diagnoza stanu wyjściowego, 15 grudnia 2020 r., Zespół do Spraw Migracji, Redakcja: Departament Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA.
29. Polityka migracyjna Rzeczypospolitej Polskiej, Zespół do Spraw Migracji, Redakcja: Departament Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA, 10 czerwca 2019 r., Warszawa.
30. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz.1280).
31. Skrabacz A., 2019, Migracje XXI wieku jako wyzwanie dla bezpieczeństwa Polski oraz Unii Europejskiej, „Forum Socjologiczne Tom 10, Społeczne konteksty bezpieczeństwa”.
32. Telak J., 2017, Przygotowanie ratowników w województwie świętokrzyskim do działań na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych, wyd. Centrum Szkolenia Policji, Legionowo
33. Traktat Amsterdamski, <http://www.uniaeuropa.eu/info/pl/traktat-amsterdamski/>
34. Traktat Nicejski, <http://www.uniaeuropa.eu/info/pl/traktat-nicejski/>
35. Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (traktat paryski), podpisany 18 kwietnia 1951 r., http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_1.1.1.pdf
36. Uchodźcy, ich status i obowiązki, <https://lexpublica.pl/uchodzcy-ich-status-i-obowiazki>
37. Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Ukrainą, z drugiej strony (Dz. Urz. UE L 161, 29.5.2014, p. 3-2137).
38. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 1082).
39. Wojna na Ukrainie. Relacja na żywo. 82. dzień inwazji Rosji, https://wydarzenia.interia.pl/raporty/raport-ukraina-rosja/aktualnosci/na-zywo-wojna-w-ukrainie-82-dzien-inwazji-rosji-relacja-na-zywo,nzld,2383,akt,161101,mHash,aaddc3cdd0837fe38c417d74875b5464#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome/
40. Wojna światowa II, Encyklopedia Naukowa PWN, Warszawa 1999.
41. Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej, https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/common-foreign-and-security-policy_pl
42. Wuest D.A., Bucher C.A., Foundations of physical education and sport – 11th ed.; Mosby Year Book; St. Louis 1991 – tłum. j. polski w 1996 r.
43. www.polskieradio.pl
44. Теляк О., 2020, Безпека людей на водах в Євросоюзі,Республіці Польща та Україні, вид. Wyższa Szkoła Edukacja w Sporcie.

Charakterystyka Nordic Walking jako uniwersalna forma aktywności fizycznej oraz metodyka nauczania poprawnej techniki marszu

JAROSŁAW PŁUSA WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

Praca jest próbą przybliżenia Nordic Walkingu jako formy aktywności fizycznej od momentu jej powstania do zagospodarowania i popularyzacji w Polsce. Ukazuje marsz z kijami jako uniwersalną formę aktywności oraz jej prozdrowotne efekty pod warunkiem opanowania techniki marszu oraz regularnego podejmowania.

Nordic Walking uprawia coraz więcej ludzi, niestety zdecydowana większość nie robi tego poprawnie przy wykorzystaniu

często nieodpowiedniego sprzętu (kijów trekkingowych).

W artykule zwrócono również uwagę na prawidłową technikę marszu oraz przedstawiono metodykę nauczania według kanonu „10 kroków”.

Słowa kluczowe: aktywność fizyczna, nordic walking, zdrowie

SUMMARY

The present paper is an attempt to introduce Nordic Walking as a form of physical

activity from its inception to its introduction and popularization in Poland. It shows walking with poles as a universal form of activity and its pro-health effects, provided that the technique of walking is mastered and undertaken regularly.

More and more people practice Nordic Walking, unfortunately most of them do it incorrectly, often using inappropriate equipment (trekking poles).

The article also highlights the correct technique of walking and presents the teaching »

» methodology according to the „10 steps” canon.

Keywords: physical activity, Nordic walking, health

WSTĘP

Nordic Walking jest obecnie najszybciej rozwijającą się dyscypliną sportu na świecie. Osoba idąca z kijkami już nie wzbudza takiego zdziwienia, nie nasuwa się już pytanie gdzie są narty? Chodzenie z kijkami przestaje być modą a zaczyna być sposobem na spędzanie pożytecznie czasu wolnego.

Jest to uniwersalna i przystępną formą treningu, który wpływa na całe ciało. Można go uprawiać bez względu na wiek, porę roku, czas i miejsce. Jest to bardzo prosta a zarazem efektywna forma aktywności ruchowej.

„Powszechnie znana wersja narodzin Nordic Walkingu podkreśla skandynawskie źródła tej formy aktywności”, (Wróblewski P. 2010 s. 9).

W latach 30. XX wieku w środowisku fińskich biegaczy narciarskich jak i biathlonistów marsz z kijkami służył jako forma przygotowań do sezonu zimowego. W latach 80. zaczęto promować Nordic Walking jako efektywną, prozdrowotną, łatwą do nauczenia i przyjemną formę ruchu. Za jednego z pionierów marszu z kijkami należy uznać Marko Cantaneva z fińskiego instytutu sportu z Vierumaki. Połączył on marsz z biegami narciarskimi nazywając go Sauvakavely (sauva-kijek; kavel-marsz). Artykuł poruszający tą problematykę opublikowany został w 1997 roku. Wkrótce po tym producenci kijków narciarskich rozpoczęli promocję tej dyscypliny pod dwoma nazwami: Nordic Walking i nordic pole walking (Wróblewski 2010).

W Polsce pierwszym sygnałem rozwoju Nordic Walking było zorganizowanie w naszym kraju kursu instruktorskiego, który prowadziła jedna z twórczyń marszu z kijkami Finka Sirpa Arvonon.

Kolejną ważną datą dla Polskiego Nordic Walkingu jest październik 2004 roku, kiedy to na Szczecińskiej Gubałówce zorganizowany został „Inauguracyjny Marsz Nordic Walking”.

W roku 2006 Międzynarodowa Organizacja Nordic Walking (INWA) zorganizowała w Polsce coroczną Konwencję Instruktorów Nordic Walking. Był to sygnał, że marsz z kijkami w Polsce zgromadził wielu zwolenników i jest prężnie rozwijającą się dyscypliną sportu.

Tak dynamiczny rozwój pokazuje, że ludzie, którzy spróbowali Nordic Walking od

razu uwierzyli w zalety tej formy treningu (Figurscy 2008).

Nordic Walking to spacer z kijkami. Jest połączeniem techniki biegu na nartach i marszu z użyciem specjalnie zaprojektowanych kijków (Arem T. 2008).

Prawidłowa technika Nordic Walking jest do opanowania nawet podczas jednych zajęć z instruktorem. Technika marszu zakłada naprzemiennie stawianie nogi i wymach przeciwnej ręki do przodu, lewa noga z prawą ręką i na odwrót. Kije wyposażone są w specjalne rękawiczki, które zapewniają ciągły kontakt ręki z kijem u ćwiczącego. Krok rozpoczynamy od pięty a kończymy wybiciem z dużego palca. Chwyt kija następuje z przodu, linia odbicia to umownie „linia pępka”. Odbicie trwa do wysokości biodra, po czym kij zostaje puszczonej. Sylwetka podczas marszu jest lekko wychylona do przodu, plecy powinny być wyprostowane, brzuch wciągnięty a pośladki

ściągnięte. Kije dobieramy proporcjonalnie do wzrostu; kij złapany przed sobą powinien tworzyć z łokciem kąt prosty (Kocur P. [i inni] 2011).

Chcąc prawidłowo chodzić z kijkami należy przyswoić 10 tak zwanych kroków Nordic Walking:

1. krok – walk, czyli swobodny marsz bez kijków, sprowadza nawyki ruchowe: prawidłowość pracy miednicy, barków, stóp;
2. krok – postawa – na tym etapie osoba ucząca się poznaje prawidłową sylwetkę, którą należy przyjąć podczas spaceru z kijkami;
3. krok – nies kije – polega na niesieniu kijków złożonych złapanych w połowie długości prostopadle do podłoża, pamiętając o ruchu naprzemiennym (prawa ręka, lewa noga);
4. krok – ciągnij kije – to marsz po wyznaczonym terenie z kijkami, ręce są

luźno opuszczone wzdłuż ciała, ręka nie trzyma kija w początkowej fazie – bez wahadła, w drugiej fazie – dodanie wahadła. Celem tego ćwiczenia jest poczucie przez trenującego oporu kija na podłożu podczas wyciągania ręki do przodu;

5. krok – wbij kije – ćwiczący wyczuwa własny rytm chodu, znajduje punkt, w którym następuje wbijanie kija, następuje synchronizacja kontaktu kija oraz pięty z podłożem;
6. krok – odepchnięcie – uświadomienie fazy odepchnięcia kija od momentu złapania do przeniesienia za linię bioder i uświadomienie różnicy pomiędzy zwykłym spacerem a marszem Nordic Walking;
7. krok – wyprost ręki – celem jest przedstawienie ruchu ręki za linią bioder, ręka tworzy przedłużenie kija w linii prostej;
8. krok – przeniesienie – kontynuacja kroku 7, ruch ręki do przodu, zakończeniem ruchu jest zaciśnięcie ręki na rękojeści kija;
9. krok – wychylenie w przód – polega na pochyleniu całego ciała do przodu. Taka postawa aktywizuje mięśnie grzbietu, przesuwając środek ciężkości do przodu i ułatwia pracę ramion oraz zwiększa zakres ruchu w barkach, a zarazem zwiększa stabilizację kręgosłupa;
10. krok – rotacja – jest to naturalny ruch, lecz występuje tylko podczas prawidłowego

chodzenia, służy do utrzymania równowagi ciała.

Kroki od 1 do 4 – stosuje się tylko w formie ćwiczeń na początku nauki.

Najważniejsze w technice Nordic Walking są kroki od 5 do 8 – dobre ich przyswojenie pozwoli efektywnie uprawiać tę dyscyplinę sportu. Kroki 1-2 oraz 9-10 są krokami uzupełniającymi (Manual Instructor 2011). W marszu Nordic Walking zostały wyodrębnione 3 stopnie zaawansowania:

- Nordic Walking Basic – skierowany do osób początkujących, poznających technikę marszu, dla osób nieuprawiających żadnych innych form rekreacji oraz dla seniorów. Umożliwia doskonalenie techniki oraz prawidłowego oddechu podczas wysiłku, poprawia kondycję, zapewnia przyrost energii, redukuje bóle stawów i kręgosłupa, poprawia także postawę ciała.
- Nordic Walking Fitness – przeznaczony dla osób mających dobrą technikę, chcących maksymalizować korzyści, uruchamiać coraz więcej mięśni podczas marszu. Zwiększa on wydolność organizmu, przyspiesza metabolizm, kształtuje sylwetkę. Sprawia także, że ćwiczący czuje się dobrze we własnym ciele.
- Nordic Walking Sport – bardzo intensywny marsz, pozwalający zwiększyć siłę mięśni, rzeźbiący sylwetkę, poprawiający wydolność naczyniowo krążeniową. Ten typ treningu daje dużo energii, pozwala dotlenić organizm co korzystnie wpływa na koncentrację. Skierowany jest do zaawansowanych piechurów, wykorzystujących pełną technikę i przyzwyczajonych do dużego wysiłku (Figurscy 2008).

Pełen trening powinien trwać w około półtorej godziny. Zajęcia rozpoczyna 10-15 minutowa rozgrzewka, następnie 30 minut marszu, 10-minutowa przerwa; bardziej wytrenowane osoby mogą poświęcić ten czas na ćwiczenia wzmacniające, po czym czas na kolejne 30 minut marszu. Całe zajęcia kończą ćwiczenia rozciągające i oddechowe trwające od 5 do 10 minut. Czas trwania treningu jest elastyczny w zależności od warunków pogodowych jak i poziomu wytrenowania ćwiczącego (Wróblewski P. 2010).

Marsz z kijkami zalicza się do najefektywniejszych form aktywności ruchowej. Nie obciąża nadmiernie organizmu i dobrze wpływa na układ krążenia. Dyscyplina sportu jaką jest Nordic Walking daje większe korzyści od biegania, pływania czy jazdy na rowerze, co wynika z zaangażo-

wania większej ilości grup mięśniowych (Arem T. 2008).

Badania przeprowadzone w Dallas Cooper Institute ukazały, że marsz z kijkami pozwala spalić więcej kalorii oraz znacząco zwiększa zużycie tlenu. Ta forma rekreacji jest o 46% bardziej efektywna od zwykłego spaceru. W czasie spaceru używane jest około 70% mięśni, idąc prawidłowo technicznie z kijkami aż 90% (Arem T. 2008). Regularne uprawianie Nordic Walking ma czynny wpływ na funkcjonowanie organizmu człowieka czego efektem jest poprawa kondycji fizycznej, psychicznej a także jakości życia społecznego (Figurscy 2008). Korzyści, które nasuwają się w pierwszej kolejności to niewątpliwie dostępność, brak znaczących nakładów finansowych, gdyż wszystko co potrzebujemy to wygodne buty i komplet kijków. Można maszerować samotnie, w parze, grupie, z instruktorem bądź bez niego. Kije są zarazem doskonałymi przyborami do wykonania szeregu ćwiczeń w terenie poczynając od rozgrzewki, a na ćwiczeniach rozluźniających kończąc (Wróblewski P. 2010).

Ponadto zalety zdrowotne marszu z kijkami są naprawdę imponujące. Spektrum osób do jakiego trafia Nordic Walking jest bardzo szerokie, dlatego właśnie jest sportem uniwersalnym. Chodzi nie tylko o możliwość uprawiania przez każdą grupę wiekową, ale także przez osoby z różnymi dolegliwościami. Może być też formą rehabilitacji.

Spacerować z kijkami mogą dzieci. Producenci oferują sprzęt nawet dla 6-7 latków. Ważnym aspektem w pracy z dziećmi jest przeprowadzanie zajęć w formie zabawy. Dorośli powyżej 30-go roku życia, którzy będą ćwiczyć regularnie, odniosą największe efekty. Nordic walking pomoże cieszyć się z dobrej kondycji oraz ładnej sylwetki. Osoby z nadwagą mogą prowadzić intensywne treningi dzięki temu, że kije pozwalają odciążyć stawy kolanowe. Przy tego rodzaju treningu ryzyko kontuzji kręgosłupa czy stawów jest ograniczone. Z kolei osoby z niedowagą, nawet po lekkich treningach mogą odzyskać apetyt i powrócić do pożądanej wagi.

Osoby starsze były od samego początku popularyzacji marszu z kijkami najliczniejszą grupą ćwiczących. Kije zapewniają seniorom poczucie równowagi, a co za tym idzie bezpieczeństwo. Nordic Walking jest dla nich najlepszą profilaktyką w walce z osteoporozą (Figurscy 2008).

Co więcej Światowa Organizacja Zdrowia zaleca seniorom codzienną aktywność fizyczną.

Aktywność na świeżym powietrzu pozwala dotlenić organizm, a promienie słoneczne wspomagają syntezę witaminy D, co wpływa na obniżenie ryzyka osteoporozy. Spacer z kijkami ma także dobroczynny wpływ na perystaltykę jelit a co za tym idzie zredukowanie problemów trawiennych.

» Aktywność na świeżym powietrzu pozwala dotlenić organizm, a promienie słoneczne wspomagają syntezę witaminy D, co wpływa na obniżenie ryzyka osteoporozy. Spacer z kijami ma także dobroczynny wpływ na perystaltykę jelit a co za tym idzie zredukowanie problemów trawiennych. Zajęcia w grupie pozytywnie wpływają na relacje społeczne, co może być bodźcem do wyjścia z domu i spędzenia aktywnie czasu (Potoczek M. 2010).

To właśnie dla osób po pięćdziesiątym roku życia korzyści zdrowotne odnoszone z tytułu aktywności fizycznej mogą być największe. W tym okresie coraz częściej mogą się pojawiać problemy zdrowotne, a rekreacja ruchowa może mieć zbawienny wpływ w zapobieganiu, minimalizowaniu i odwracaniu wielu zagrożeń psychicznych i fizycznych towarzyszących „jesieni życia” (Połuszyński M., Lapina S. 2011).

Pamiętać należy jednak, że o długości życia nie decyduje poziom wydolności fizycznej w młodości, ale to co robimy przez całe życie. Nie należy czekać również na czas wolny na emeryturze, ale starać się ćwiczyć w każdym okresie życia (Kocur P. [i inni] 2011).

W rehabilitacji spacer z kijami ma zastosowanie dla rekonwalescentów w rehabilitacji ortopedycznej, kardiologicznej oraz mieć dobry wpływ na poprawę psychiki.

Dla osób z chorobami sercowo-naczyniowymi spacer z kijami poprawia wydolność i sprawność ogólną pacjentów. Nordic Walking jest urozmaicheniem normalnego spaceru, co może mieć motywujący wpływ na pacjentów podczas rehabilita-

cji. Dotychczasowe badania potwierdzają zasadność i skuteczność wprowadzania marszu z kijami do programu rehabilitacji po zawale mięśnia sercowego.

Zaletą marszu z kijami jest oddziaływanie zarówno na bierny jak i czynny aparat ruchu. Wzmocnienie mięśni posturalnych znacząco wpływa na stabilizację oraz postawę ciała. Zwiększa się zakres ruchu w stawach. Marsz z kijami można wykorzystać więc w rehabilitacji po urazach stawu biodrowego a także przy redukcji bólów kręgosłupa.

Pozytywny wpływ marszu z kijami odnotowano także w przeciwstawianiu się negatywnemu nastrojowi oraz leczeniu depresji (Potoczek M. 2010).

Jak pokazują ostatnie badania, Nordic Walking sprawdza się jako forma rehabilitacji oddechowej. Grupę stanowiło 10-osób zakwalifikowanych do przeszczepu płuc. Po okresie 12 tygodniowej rehabilitacji zaobserwowano znaczną poprawę w tolerancji na wysiłek fizyczny. Nie zaobserwowano żadnych efektów niepożądanych. Stwierdzono również, że spacer z kijami jest bezpieczny i korzystny dla pacjentów z tego typu schorzeniami (Ochman M. [i inni] 2010).

PODSUMOWANIE

Podsumowując należy stwierdzić, że Nordic Walkig to przystępny rodzaj treningu dla każdego, nie wymagający specjalnych umiejętności i ściśle określonych warunków do jego uprawiania.

Technika skupia się na marszu, czyli na formie ruchu, która jest naturalna dla czło-

wieka. Prostota tej techniki powoduje, że każdy w krótkim czasie może ją opanować. Ta nieobciążająca forma treningu może korzystnie wpływać na zdrowie i pomóc w optymalizacji masy ciała.

Stwierdzono, że zużycie energii przez osobę maszerującą z kijkami jest zdecydowanie wyższe, niż przy zwykłym spacerze. Wynika to z zaangażowania większej ilości mięśni górnej części ciała, które osoba ćwicząca angażuje w treningu Nordic Walking (Piech 2010).

Nordic Walking jest doskonałym treningiem aerobowym zarówno dla układu oddechowego i krwionośnego jak i sercowo-naczyniowego. Poprawia się również cyrkulacja krwi górnej części ciała poprzez pompowanie (czyli otwieranie i zamykanie dłoni podczas odepchnięcia kija w tył i w przód) (Figurscy 2008).

Regularne treningi w dłuższym czasie wpływają także na poprawę stanu kości. W czasie marszu odciążone są kolana oraz inne stawy. Ponieważ pracuje całe ciało korzystny wpływ dla takich ważnych układów w ludzkim organizmie jak na układ kostny, mięśniowy, krwionośny i odpornościowy jest niezaprzeczalny (Arem T. 2006).

Spektrum osób mogących podejmować tę aktywność jest praktycznie nieograniczone, a biorąc pod uwagę właściwie brak przeciwwskazań do podejmowania tej aktywności czyni ją naprawdę uniwersalną. Warunkami jakie należy spełnić to oponowanie prawidłowej techniki oraz chęci. Dzięki temu efektywność wysiłku opartego na marszu z kijami będzie bardzo wysoka. •

Ochotnicza Straż Pożarna w Szeligach. Jednostka Ratownictwa Wodnego

JERZY TELAK, JAKUB TOMASZEWSKI WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

Polska nie jest nadmiernie bogata w zbiorniki wodne, a mimo to tonie w nich corocznie kilkaset osób. 117 podmiotów ratownictwa wodnego, w tym część Ochotniczych Straży Pożarnych, stara się zapewnić bezpieczeństwo na wodach powszechnie dostępnych. W powiecie ełckim działa 19 OSP, w tym OSP w Szeligach Jednostka Ratownictwa Wodnego. W Ełku OSP JRW Szeligi, pomimo tego, że ma dwóch konkurentów – jednostki WOPR, zapisała się wieloma sukcesami, świadczeniem rzetelnej usługi ratowniczej na obszarach wodnych, w szczególności na Jeziorze Selment. Dba ona o swoje zasoby osobowe i sprzętowe i ich rozwój, pokonując szereg przeszkód w tym formalnoprawnych, o czym świadczą wyniki badania opinii metodą sondażu diagnostycznego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, zagrożenia na wodach, ratownictwo wodne, Ochotnicze Straże Pożarne, sprawność fizyczna.

SUMMARY

Poland is not excessively rich in water reservoirs and yet several hundred people drown in them every year. 117 water rescue entities, including part of the Volunteer Fire Brigades, are trying to ensure safety in publicly accessible waters. There are 19 Volunteer Fire Brigades operating in the Ełk county, including Water Rescue Unit of Volunteer Fire Brigade in Szeligi. In Ełk, OSP JRW Szeligi, despite the fact that it has two competitors – WOPR units, has achieved many successes, providing reliable rescue services in water areas, in particular on Lake Selment. It takes care of its personal and equipment resources and their development, overcoming a number of obstacles, including formal and legal ones, as evidenced by the results of the opinion survey using the diagnostic survey method. **Keywords:** safety, threats on the water, water rescue, Volunteer Fire Brigades, physical fitness.

WSTĘP

Każdy człowiek odczuwa potrzebę poczucia bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo w ujęciu statycznym należy rozumieć jako stan bez zagrożenia i ryzyka utraty dobra, zapewniający byt wolny od zdarzeń niekorzystnych, przy funkcjonowaniu systemów z zachowanymi wymaganiami środowiskowymi, natomiast w ujęciu dynamicznym należy rozumieć jako proces, z wykorzystaniem dostępnych zasobów, składający się z przedsięwzięć i czynności, mających na celu likwidację albo ograniczenie zagrożenia lub ryzyka utraty życia, zdrowia i mienia oraz uniknięcie zdarzeń niekorzystnych albo minimalizujący ich skutki, który obejmuje formy i metody oraz procedury i algorytmy stosowane w ratownictwie.

Woda nie jest środowiskiem naturalnym człowieka, niesie zagrożenia dla zdrowia i życia. Według danych Światowej Organizacji Zdrowia, każdego roku na skutek utonięcia traci życie około 400 tys. osób. Polska nie jest nadmiernie bogata w zbiorniki wodne a mimo to tonie w nich corocznie kilkaset osób.

Sprawy wewnętrzne obejmują sprawy bezpieczeństwa publicznego, powszechnego, w tym na obszarach wodnych, włącznie z ratownictwem wodnym.

Ochotnicza Straż Pożarna w Szeligach Jednostka Ratownictwa Wodnego (OSP JRW Szeligi) działa na podstawie własnego Statutu z 2015 r. oraz ustawy o Ochotniczych Strażach Pożarnych i wielu innych przepisów prawnych. OSP JRW Szeligi może być wykorzystana do budowania lokalnego systemu bezpieczeństwa w powiecie ełckim, na którego potrzeby została utworzona, z możliwością incydentalnie szerszego jej wykorzystania. Jej ratownicy w okresie letnim wykonywali kilkadziesiąt patroli rocznie, zabezpieczali kąpielisko we wsi Szeligi a w okresie zimowym sprawdzali linie brzegowe i stan bezpieczeństwa,

w tym grubości lodu. Prowadzili oni także całoroczne dyżury, stanowiąc uzupełnienie powiatowej jednostki Państwowej Straży Pożarnej w Ełku.

Celem głównym pracy stanowi przedstawienie działalności OSP JRW Szeligi w latach 2015-2022, opinii o niej, wskazanie zasadności przygotowania jej do ratownictwa wodnego i propozycji zmian systemowych dotyczących zasobów osobowych (ratowników wodnych) w zakresie doboru, szkolenia i ich doskonalenia. Do przygotowania artykułu wykorzystano metody analizy jakościowej i ilościowej z wykorzystaniem publikacji, przepisów prawnych, stron internetowych i innych dokumentów, a następnie syntezy i uogólnienia, z końcowym wnioskowaniem. Wykorzystano przy tym wyniki badań empirycznych z techniką ankietowania wobec 30 druhów OSP JRW Szeligi i techniką wywiadu z 5 ekspertami.

BEZPIECZEŃSTWO NA OBSZARACH WODNYCH I ZASOBY RATOWNICZE W POWIECIE EŁCKIM

Człowiek odczuwa potrzebę poczucia bezpieczeństwa. Zagrożenia bezpieczeństwa występujące na obszarach lądowych i wodnych oraz w przestrzeni i cyberprzestrzeni wiążą się z rosnącymi potrzebami w zakresie bezpieczeństwa. Celem człowieka jest bezpieczeństwo, gwarancja przetrwania, swoboda rozwoju. Pomimo, że bada się i poszerza wiedzę w zakresie zagrożenia bezpieczeństwa¹.

Jako częsty powód wypadków utonięcia osoby w zbiorniku wodnym wskazuje się:

- spożywanie alkoholu i zażywanie narkotyków;

»

1 Szerzej: J. Telak, 2017 r., Przygotowanie ratowników w województwie świętokrzyskim do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych, wyd. Centrum Szkolenia Policji, Legionowo.

Piśmiennictwo:

1. Arem T., Nordic Walking rozruszaj swoje ciało, MT Biznes sp. z o.o. 2006.
2. Figurscy M. i T., Nordic Walking Dla Ciebie, INTERSPAR 2008.
3. Kocur P., Wilk W., Dylewicz P., Nordic Walking Rekreacja, rehabilitacja i zdrowie, AWF Poznań 2011.
4. Manual Instructors, INWA 2011.
5. Ochman M. i inni, Nordic walking jako nowy model rehabilitacji oddechowej pacjentów kwalifikowanych do transplantacji płuc – wstępne wyniki, Kardiochirurgia i Torakochirurgia 2010, nr 7(4).
6. Piech K., Raczyńska B., Nordic Walking – Wszechstronna Aktywność Fizyczna, Sport i Turystyka nr 17, 2010.
7. Połuszyński M., Lapina S., Zapobieganie starzeniu przez rekreację, Zeszyty Naukowe Wielkopolskiej Wyższej Szkoły Turystyki i Zarządzania w Poznaniu 2011, nr 6/2011.
8. Potoczek M., Nordic Walking w rehabilitacji, Praktyczna Fizjoterapia i Rehabilitacja 2010, nr 10.
9. Wróblewski P., Nordic Walking, Pascal 2010

- wypadki podczas żeglowania;
- znęcanie się nad dziećmi lub zaniedbania;
- wypadki nurkowe, zmęczenie i wyczerpanie;
- nieumiejętność pływania i nieprzestrzeganie zasad bezpieczeństwa;
- pływanie bez asekuracji;
- uraz głowy lub kręgosłupa podczas skoków do wody lub w sportach wodnych;
- skurcze mięśni lub żołądka;
- udar mózgu lub zawał serca;
- samobójstwa².

W 2021 w polskich rzekach utonęło 98 osób, w jeziorach – 95, w stawach – 88 zalewie – 41 i morzu – 26 osób³. Sprawy wewnętrzne obejmują sprawy bezpieczeństwa publicznego⁴ z ratownictwem, włącznie z wykonywanym na obszarach

wodnych⁵, w tym objętych powodzią lub zalaniem oraz na terenach zalodzonych. Państwowa Straż Pożarna (PSP) jest formacją, służbą publiczną, działającą na podstawie ustawy jej dedykowanej, o ochronie przeciwpożarowej, do ratowania życia i zdrowia oraz mienia przy wypadkach samochodowych, pożarach, powodziach, suszach itd. PSP posiada zasoby do działania na obszarach wodnych⁶. Policja jest formacją, służbą porządkową, która działa na obszarach wodnych, szczególności w zakresie prewencyjnym na podstawie ustawy, chroniąc osoby przed bezprawnymi zamachami oraz zapewniając bezpieczeństwo i porządek publiczny⁷. Straż Rybacka działa na podstawie ustawy o rybactwie śródlądowym z głównym zadaniem ochrony ryb i innych organizmów żyjących w wodach, w tym zwalczanie kłusownictwa oraz innych przestępstw i wykroczeń w zakresie rybactwa⁸. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

(PGWWP)⁹ jest służbą publiczną dbającą o stan, jakość i ochronę wód oraz terenów im przyległych. Na podstawie zarządzenia¹⁰ i regulaminu organizacyjnego PGWWP zajmuje się ochroną przed powodzią i suszami, zarządzaniem środowiskiem wodnym i jego korzystaniem, ocenia ryzyko i zagrożenia powodowane anomaliami pogodowymi, okresem w roku lub działaniami człowieka. Urząd Żegludgi Śródlądowej na podstawie ustawy o żegludzie śródlądowej nadzoruje bezpieczeństwo żegludki poprzez inspekcje statków, dokumentów oraz egzekwowanie przestrzegania przepisów żeglugowych i wykrywa nieprawidłowości, wykroczenia i przestępstwa lub zły stan transportu wodnego¹¹.

Niezależnie od służb publicznych na wodach powszechnie dostępnych, za zgodą ministra właściwego w sprawach wewnętrznych, funkcjonuje 117 podmiotów uprawnionych do wykonywania ratownictwa wodnego. W części podmioty te wywodzą się ze środowiska Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (WOPR). WOPR, nie posiadające zgody na wykonywanie ratownictwa wodnego, a w części z Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP).

W województwie warmińsko-mazurskim, posiadającym stosunkowo liczne naturalne zbiorniki wodne, działa w zakresie ratownictwa wodnego (formalnie): Mazurskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, WOPR Województwa Warmińsko-Mazurskiego, z jednym z oddziałów powiatowych w Ełku, Ełckie WOPR, Mazurska Służba Ratownicza, Ochotnicza Straż Pożarna w Szeli, Jednostka Ratownictwa Wodnego (OSP JRW Szeli), Podwodnik Szkoła Ratownictwa Sportów Wodnych i Obronnych, Jan Meler Agencja Ochrony Osób i Mienia Anaconda¹².

W powiecie Ełckim działają aż trzy podmioty ratownictwa wodnego, Oddział Po-

wiatowy WOPR Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Ełku, Ełckie WOPR i OSP JRW Szeli. Powiat Ełcki¹³ pozostający w strukturze administracyjnej województwa warmińsko-mazurskiego obejmuje Pojezierze Ełckie i część Mazur Garbatych, krajobraz ze zróżnicowaną powierzchnią, typową dla moreny czołowej z zaokrąglonymi wyniosłościami, zamkniętymi zagłębieniami i blisko 90 różnorodnymi jeziorami¹⁴. Na ryc. 1. przedstawiono fragment mapy okolic miasta Ełk z jeziorami. Miasto Ełk pełni rolę krajowego ośrodka rozwoju o znaczeniu polifunkcyjnym dla znacznego obszaru, stanowi ośrodek przemysłu elektrotechnicznego, motoryzacyjnego i spożywczego, a zarazem ośrodek edukacyjny z 7 szkołami średnimi, Wyższym Seminarium Duchownym, ponadgimnazjalnymi szkołami publicznymi i niepublicznymi, filiami szkół wyższych oraz istotny węzeł komunikacyjny drogowym i kolejowym.

W mieście Ełk rozwija się przemysł (1 września 1996 r. część Specjalnej Strefy Ekonomicznej), rynek rolno-spożywczy (Mazurski Rynek Hurtowy) i usługi turystyczne. Władze Ełku zainicjowały powołanie Porozumienia Gmin na rzecz Rozwoju Pojezierza Ełckiego w celu rozwoju infrastruktury turystycznej. Atrakcją turystyczną stanowią organizowane promocje Ełckiej Wąskotorówki, wspólnie z Centralną Dyрекcją Okręgową Kolei Państwowych¹⁵. Miasto Ełk leży nad jeziorem Ełk, atrakcyjnym turystycznie zbiornikiem wodnym. Na fotografii 1. przedstawiono utrwalony obraz panoramy miasta i fragment jeziora¹⁶.

Jezioro Ełk o powierzchni 385 ha i 4 km długości, charakterystycznym kształcie bumerangu, głębokości do 56 m, zalicza się do drugiej klasy czystości. Od 1999 r., z uwagi na silny deficyt natlenienia,

wody jeziora są napowietrzane¹⁷. W 1996 r. utworzono plażę miejską z kąpieliskiem, pole namiotowe i karawaningowe. Na plaży organizuje się przedsięwzięcia sportowe, rekreacyjne i turystyczne oraz koncerty. W ramach mistrzostw Polski rozgrywa się turnieje plażowej piłki siatkowej, wyścigi dziwnych wehikułów wodno-łądowych z widownią do kilkunastu tysięcy osób. Jezioro Selment Wielki (największe jezioro Mazur Wschodnich) o powierzchni 1620 ha, głębokości do około 22 m, ze stromym brzegiem i nierównomierną linią brzegową należy do większych jezior powiatu ełckiego¹⁸, przyciąga turystów, wędkarzy i osoby uprawiające sporty wodne. Wieś Szeli z Ośrodkiem Letniego Wypoczynku „Szeli” położona między jeziorem Selment Wielki a lasem dzielącym wieś Szeli i Buczek 2 km od miasta stanowi atrakcję turystyczno-wypoczynkową¹⁹. Na fotografii 2. przedstawiono utrwalony obraz Ośrodka Letniego Wypoczynku „Szeli” nad jeziorem Selment Wielki. Do Ośrodka Letniego Wypoczynku „Szeli” z foto 2. przylega kąpielisko zorganizowane z plażą chronione przez ratowników wodnych – druhow OSP JRW Szeli. Stanica ratownictwa wodnego leży przy brzegu jeziora obok kąpieliska z plażą gminy Ełk, a w pobliżu we wsi Szeli znajdują się hotele i miejsca noclegowe. Na fotografii 3. przedstawiono utrwalony obraz zorganizowanego kąpieliska na jeziorze Selment Wielki z plażą publiczną. Przedstawione na fotografii 3. kąpielisko zorganizowane na jeziorze Selment Wielki z plażą publiczną jest starannie przygotowywane i bezpieczne, stanowi miejsce wypoczynku i rekreacji istotne dla wsi Szeli. OSP odgrywa ważną funkcję w krajowym systemie bezpieczeństwa, których zadania i organizację określa dedykowana im ustawa²⁰, a podstawy ich działalności »

Fot. 1. Panorama Ełku i fragment Jeziora Ełk

Źródło: domena publiczna, <https://fotowojcik.pl/zdjecie/WW190435>

Fot. 2. Ośrodek Letniego Wypoczynku „Szeli” z fragmentem jeziora Selment Wielki

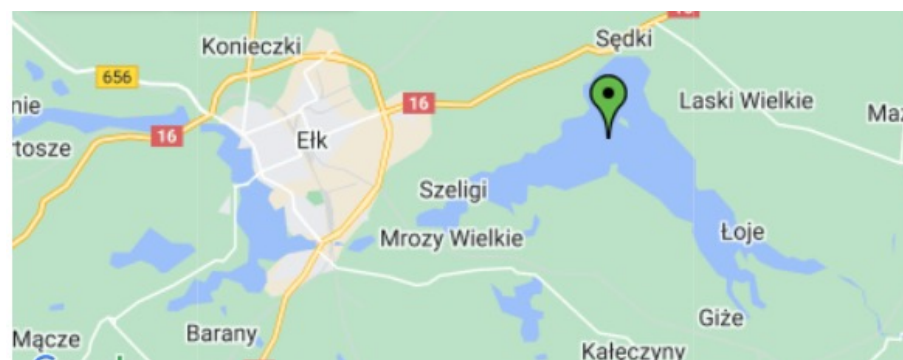
Źródło: domena publiczna: Ośrodek Letniego Wypoczynku „Szeli”, www.szeli-mazury.pl

Fot. 3. Kąpielisko zorganizowane na jeziorze Selment Wielki z plażą publiczną

Źródło: domena publiczna: Ośrodek Letniego Wypoczynku „Szeli”, www.szeli-mazury.pl

Ryc. 1. Mapa przedstawiająca okolice Ełku z jeziorami Ełk i Selment Wielki

Źródło: domena publiczna: <https://www.google.pl/maps/place/Selm%C4%99t+Wielki/@53.8188687,22.4192468,11.61z/data=!4m5!3m4!1s0x46e1b0c654c974d3:0x15e94b6e1f406710!8m2!3d53.820278!4d22.476389>

9 <https://www.wody.gov.pl/> [10.06.2022 r.].

10 Zarządzenie nr 91/2021 Prezesa Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie z dnia 31 grudnia 2021 r.

11 Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludzie śródlądowej (Dz.U. z 2001 r. nr 5 poz. 43).

12 Podmioty uprawnione do wykonywania zadań ratownictwa wodnego, portal MSWiA, <https://www.gov.pl/web/mswia/podmioty-uprawnione-do-wykonywania-zadan-ratownictwa-gorskiego-i-wodnego>

13 https://www.polskawliczbach.pl/powiat_elcki [10.06.2022 r.].

14 J. Olejnik, 1971 r., Charakterystyka bioklimatyczna powiatu ełckiego dla potrzeb kultury fizycznej i turystyki, wyd. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.

15 <https://www.elk.pl/strona/63/elk-dzis> [5.07.2022].

16 <https://fotowojcik.pl/zdjecie/WW190435> [10.06.2022 r.].

17 T. Jurasz, 1979, Warmia i Mazury. Panorama Turystyczna, wyd. Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa; J. Bałdowski, 1986, Kraina Wielkich Jezior Mazurskich, wyd. Sport i Turystyka, Warszawa; <https://gospodarstwojeziorowe.pl/lowiska/monografia-jeziora-selment-wielki/> [10.06.2022 r.].

18 J. Bałdowski, 1986, Kraina....

19 www.szeli-mazury.pl [1.07.2022 r.].

20 Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o Ochotniczych Strażach Pożarnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 2490).

» uzupełniają kolejne ustawy: Prawo o stowarzyszeniach²¹, o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²², o państwowym ratownictwie medycznym²³ i innych przepisów oraz na własne statuty. Do ustawowych zadań ochotniczych straży pożarnych należy podejmowanie działań w celu ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska. Część zasobów OSP tworzy krajowy system ratowniczo-gaśniczy (KSRG). Poprzez dużą ich liczbę, różnorodne rozmieszczenie na terenie Polski, nowoczesny sprzęt oraz gotowość, są mobilizowane do różnorodnych zdarzeń, tj.: pożary, wypadki komunikacyjne, ratownictwo wodne. Druh OSP zazwyczaj jest to wyszkolony i przygoto-

wany do działania w różnych sytuacjach i warunkach²⁴. W powiecie etckim funkcjonują Komendy Powiatowe Policji i PSP (ponad 60 strażaków) i OSP: Skomack Wielki, Stare Juchy, Grabnik, Rożyńsk, Gortówko, Woszczule, Rożyńska Wielki, Straduny, Nowa Wieś Etcka, Bobry, Prostki, Chetchy, Wiśnio-wo Etckie, Długosze, Pisanica, Kalinowo, Borzymy, Milewo, Szeligi Jednostka Ratownictwa Wodnego (JRW)²⁵. Na rycinie 2. przedstawiono mapę powiatu etckiego z rozmieszczeniem zasobów OSP²⁶. Jak wynika z ryciny 2. w centralnej części powiatu etckiego znajduje się siedziba Komendy Powiatowej PSP w Etku, symetrycznie rozmieszczone są jednostki OSP włączone i niewłączone do systemu KSRG. OSP JRW Szeligi w części działa jak standardowa OSP a dodatkowo w zakresie ratownictwa wodnego na podstawie ustawy o bezpieczeń-

stwie osób przebywających na obszarach wodnych²⁷ i własnego Statutu²⁸.

DZIAŁANIA OSP W SZELIGACH JRW W LATACH 2015-2021

W 2015 r. OSP JRW Szeligi przygotowywała zasoby osobowe i sprzętowe do prowadzenia działalności w zakresie ratownictwa, w tym ratownictwa wodnego. Dysponuje ona sprzętem, tj.:

- pojazdy samochodowe: Fiat Ducato, Kia Sorento, Isuzu DMAX, Nissan pickup z przyczepą, Quad TGB;
- łódzie motorowe (ratownicze): Harpoon, Solar 450, Hadar 20, skuter wodny Seadoo Sar;
- pomocniczy: motopompa Niagara, pompa szlamowa i agregat prądotwórczy Honda, piła i kosiarka spalinowa.

Fotografia 4. przedstawia utrwalony obraz łodzi ratowniczej Hadar 20, Solar 450, quad TGB, skuter wodny Seadoo Sar z ratownikami wodnymi – druhami OSP JRW Szeligi. W latach 2016-2017 OSP JRW Szeligi prowadziła dyżurowa i działała w systemie 8-godzinnych, codziennych dyżurów, podczas których 6 ratowników pracowało na trzech stanowiskach. Pierwszym stanowiskiem pracy był posterunek na plaży położonej bezpośrednio obok jednostki OSP JRW Szeligi. Dwójka ratowników nadzorowała kąpielisko, a także odpowiadała za przybywające grupy kolonijne. Drugim stanowiskiem był posterunek w bazie sprzętowej OSP JRW Szeligi. 2 ratowników wykonywało prace porządkowe, a także dbało o łączność z pozostałymi posterunkami, a podczas zagrożenia wspierało pozostałe posterunki. Dodatkowo, druhowie rozpoczęli przyjmowanie zgłoszeń z numeru alarmowego 601100100, a także pozostawali do dyspozycji Komendy Powiatowej PSP w Etku. Trzeci posterunek z 2 ratownikami prowadził patrole na jeziorze Selment Wielki. Dbali oni o bezpieczeństwo

w ruchu wodnym i wspierali posterunek na kąpielisku strzeżonym²⁹.

W latach 2018-2021 OSP JRW Szeligi pełniła dyżury w systemie 24/48 (24 godz. pracy i 48 godz. przerwy), przy zatrudnieniu 6 ratowników wodnych – druhow, którzy tworzyli 3 oddzielne rotę, każda po 2 członków. Podczas dyżurów głównym zadaniem były patrole po jeziorze Selment Wielki, wsparcie ratowników zatrudnionych do pracy na plaży strzeżonej, prace porządkowe na terenie jednostki, pozostawanie w dyspozycji PSP. Podczas zdarzeń wymagających większych zasobów osobowych angażowani byli ratownicy wodni, zamieszkujący wieś Buczki oraz druhowie na 48-godzinnej przerwie³⁰.

Poza sezonem letnim OSP JRW Szeligi pełniła dyżury całodobowe, w którym wybrany ratownik odpowiada za telefon alarmowy. Od 2022 r. z powodów finansowych jednostka OSP JRW Szeligi powraca do codziennych, ośmiogodzinnych dyżurów prowadzonych 10.00-18.00. Dyżur przez cały okres letni pełnić będzie 2 ratowników pracujących na etacie. Pozostałym wsparciem będą ratownicy, pracujący w formie wolontariatu lub zatrudnieni na plaży strzeżonej³¹.

W trakcie działania OSP JRW Szeligi druhowie – ratownicy wodni, wyszkoleni i sprawni fizycznie – podejmowali akcje holowania uszkodzonych łodzi, pomocy chorym zwierzętom, ratownicze i poszukiwawcze³². Do najbardziej spektakularnych zaliczono dwa zdarzenia poniżej opisane.

29 Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2016 roku; Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2017 roku, OSP w Szeligach JRW, Etck.

30 Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2018 roku; Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2019 roku; Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2020 roku; Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2021 roku, OSP w Szeligach JRW, Etck.

31 Plan działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2022 r., OSP w Szeligach JRW, Etck.

32 <http://lucasfelcher.pl/trening-sprawnosciowy-ratownika-medycznego-2/> [10.06.2022 r.].

Około 10 min przed zakończeniem dyżuru, 25 lipca 2017 r. przy kąpielisku ratownicy zauważyli bez opieki około dwuletniego chłopca, bawiącego się na brzegu jeziora. Z powodu falowania chłopiec miał problemy z utrzymaniem równowagi, przewrócił się i bezwładnie dryfował na powierzchni wody z twarzą skierowaną do dna. Ratownik pełniący dyżur na kąpielisku natychmiast rozpoczął akcję, podjął dziecko z wody, jednocześnie zawiadamiając drugiego z ratowników o konieczności wezwania wsparcia z bazy OSP JRW Szeligi. Po stwierdzeniu, że dziecko jest nieprzytomne, ratownik udzielił kwalifikowanej pierwszej pomocy – ułożył chłopca na kolanie głową w dół i wykonał kilku lekkich uderzeń w okolicę między łopatkami. Chłopiec odzyskał przytomność, przywrócone zostały czynności życiowe. Wezwani do pomocy z bazy ratownicy znaleźli matkę chłopca, która zabrała go, odmówiła przy tym pomocy z zakresu ratownictwa medycznego. Została ona pouczona o zasadach bezpiecznego pobytu na terenie przyrodnym i kąpieli.

Nie każde działanie ratownicze lub poszukiwawcze kończy się sukcesem, bywa tj. w przypadku akcji poszukiwawczej na jeziorze Etck w lipcu 2021 r. W godzinach wieczornych do Komendy Powiatowej PSP w Etku wpłynęło zgłoszenie o utonięciu czterdziestoletniego mężczyzny na jeziorze Etck, który kąpał się w miejscu niestrzeżonym. Do działań poszukiwawczych zadysonowane zostały siły PSP, pływonurkowie i druhowie OSP JRW Szeligi. Ze względu na późną porę poszukiwania zostały przełożone na następny dzień. Od samego rana na miejscu zdarzenia pracowali strażacy, przy wsparciu pogotowia ratunkowego, Policji, Specjalistycznej Grupy Ratownictwa Wodnego z Giżycka i Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wodno-Nurkowego PSP w Olsztynie, posiadająca sonar. Po siedmiu godzinach akcji poszukiwawczej pływonurkowie wydobyli ciało mężczyzny z głębokości około 6 m. Jak poinformowała Policja, ofiara tego zdarzenia przed wejściem do wody spożywała alkohol ze swoją partnerką, która później wezwała pomoc. Zasoby OSP JRW Szeligi były wielokrotnie wykorzystywane do zabezpieczenia przedsięwzięć sportowych, turystycznych i rekreacyjnych organizowanych przez Prezydenta Miasta Etck i Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (MOSIR) w Etku organizowanych na obszarach wodnych i terenach przyrodnych³³.

Fot. 4. Stanica ratownicza – baza sprzętowa OSP JRW Szeligi, łódź ratownicza typu Hadar 20, łódź ratownicza typu Solar 450, quad TGB, skuter wodny Seadoo Sar wraz z druhami OSP JRW Szeligi

Źródło: domena publiczna, <https://miasto-gazeta.pl/nowy-sprzet-dla-osp-szeligi/>

Fot. 5. i 6. Ratownicy OSP JRW Szeligi w trakcie i po zakończeniu zajęć profilaktycznych w szkole podstawowej

Źródło: domena publiczna: <https://www.facebook.com/photo?fbid=881279252224224&set=pb.100010264726201.-2207520000>, <https://www.facebook.com/photo?fbid=88127886222426&set=pb.100010264726201.-2207520000>

Ryc. 2. Mapa rozmieszczenia jednostek PSP i OSP na terenie powiatu etckiego

Źródło: domena publiczna, https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1meKXEVsWzlgOONLh_ZD94TOGXnk_5C0&ll=53.84497747483032%2C22.379619127921657&z=10
Legenda: kolor jasnozielony – powiat Etcki, kolor czerwony – Komenda Powiatowa PSP, kolor pomarańczowy – jednostki OSP włączone do KSRG, kolor żółty – jednostki OSP poza KSRG

» Prowadzone są także działania profilaktyczne i edukacyjne dla dzieci i młodzieży dotyczące zachowania się na wodzie i udzielania pierwszej pomocy. Również osoby dorosłe są mobilizowane do pożądanego zachowania podczas patrolowania obszarów wodnych, które jednostka przeprowadza na każdym zbiorniku wodnym w gminie Ełk³⁴ oraz powiecie ełckim³⁵. Przedsięwzięcia profilaktyczne i prewencyjne stanowią znaczną część działań jednostki, dzięki którym w stosunkowo krótkim czasie uzyskała rozpoznawalność w powiecie ełckim.

W ramach przedsięwzięć prewencyjnych trzy grupy patrolowe OSP JRW Szeligi w sezonie wiosenno-letnim corocznie wykonywały kilkadziesiąt patroli, codziennie w sezonie wiosenno-letnim, monitorując stan i jakość wody w jeziorach oraz zachowania osób przebywających na obszarze wodnym. Grupa 1. funkcjonowała na jeziorze Selment Wielki, kilkakrotnie na dobę wyptywając skuterem ratowniczo-patrolowym lub łodzią ratowniczą Hadar. Grupa 2. funkcjonowała na jeziorze Ełk, w godzinach 10.00-16.00 podczas sześciogodzinnej dyżuru z łodzią Solar 450. Grupa 3. ma objeżdżała pozostałe zbiorniki wodne w powiecie ełckim z wykorzystaniem samochodu Nissan Pickup z przyczepą i łodzią Solar 450, którą była w stanie wodować łódź na każdym jeziorze.

Ratownicy wodni OSP JRW Szeligi zabezpieczali przedsięwzięcia sportowe, turystyczne i rekreacyjne na obszarach wodnych (np. spływy kajakowe) oraz prowadzili zajęcia profilaktyczne, obejmujące zagadnienia bezpiecznego pobytu na obszarach wodnych i udzielania pierwszej pomocy, w przedszkolach, szkołach i przedsiębiorstwach usługowych. Na fotografiach 5. i 6. przedstawiono utrwalone przedsięwzięcia profilaktyczne prowadzone w szkołach przez druhow OSP JRW Szeligi³⁶.

Na fotografiach 5 i 6 ratownicy wodni OSP JRW Szeligi w trakcie po przeprowadzeniu zajęć profilaktycznych ze sprzętem, tj.: bojka „SP”, koło ratunkowe, torba specjalistyczna z wyposażeniem do udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy typu „R1”, wykorzystywana w ratownictwie

medycznym i wodnym, fantom do ćwiczeń resuscytacji krążeniowo-oddechowej.

Druhowie – ratownicy wodni zabezpieczali kąpielisko w Szeligach na jeziorze Selment Wielki oraz obsługiwali wypożyczanie sprzętu wodnego, tj. kajaki, rowery wodne. Do ich kompetencji należało zabezpieczanie spływów kajakowych i oprowadzanie grup kolonijnych po bazie OSP JRW Szeligi oraz organizacja dla dzieci i młodzieży rejsów po jeziorze Selment Wielki³⁷.

OPINIE O FUNKCJONOWANIU I KIERUNKI ROZWOJU OSP JRW SHELIGI

W celu zidentyfikowania potrzeb OSP JRW Szeligi przeprowadzono badania empiryczne, rozpoczęte 23 maja o godz. 14:00 i zakończone 2 czerwca 2022 r. o godzinie 14:00, metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki ankietowania, z kwestionariuszem pytań (13 pytań) skierowanym do 30 respondentów – druhow OSP JRW Szeligi. Następnie z wykorzystaniem techniki wywiadu z 5 ekspertami w zakresie ratownictwa wodnego i PSP, skierowano 5 indywidualnie przygotowanych zestawów pytań. Na trzynaste pytań w ankiecie odpowiedziało 30 respondentów.

Na pytanie 1. „Jak ocenić należy lokalizację OSP JRW Szeligi?”. 18. respondentów oceniło jako bardzo dobrą a 12. respondentów za dobrą. Na pytanie 2.: „Jak zmienić obszar działań OSP JRW Szeligi pod względem terytorialnym?” 2 respondentów uważało, że obszar działań powinien zostać zwiększony do terytorium województwa, 3 respondentów powinien obejmować dodatkowy powiat (np. powiat piski), 22 respondentów, że nie powinien zostać zmieniony, 3 respondentów, że powinien zostać zmniejszony do obszaru Gminy Ełk. Na pytanie 3. „Na ile przydatna byłaby większa liczba posterunków jednostki?” 15 respondentów uważało, że większa liczba posterunków jednostki byłaby bardzo przydatna, 12 respondentów, że umiarkowanie przydatna, 1 respondent, że nie ma odpowiedniej wiedzy na ten temat, 2 respondentów, że większa liczba posterunków jednostki byłaby mało przydatna. Na pytanie 4.: „W jakim stopniu OSP JRW Szeligi powinno prowadzić działania na Jeziorze Ełk?” 24 respondentów uważało, że powinno mieć swój posterunek i stale patrolować jezioro Ełk, 4 respondentów,

że powinno co jakiś czas patrolować jezioro, 2 respondentów, że powinno prowadzić działania tylko z dyspozycji przez PSP. Na pytanie 5. – „Czy wstąpienie jednostki OSP JRW Szeligi do systemu KSRRG jest potrzebne?” 8 respondentów odpowiedziało, że niezbędne, 8 respondentów, że umiarkowanie potrzebne, 12 respondentów, że nie ma wystarczającej wiedzy na ten temat, 1 respondent, że niezbyt potrzebne”, 1 respondent, że wstąpienie zupełnie niepotrzebne. Na pytanie 6. – „Jaki jest stan obecnej remizy, znajdującej się na terenie jednostki OSP JRW Szeligi?” 8 respondentów oceniło stan remizy za bardzo dobry, 12 respondentów jako dobry, 10 respondentów za umiarkowany. Na pytanie 7. „W jakim stopniu wybudowanie większej i bardziej zmodernizowanej remizy poprawiłoby funkcjonowanie jednostki OSP JRW Szeligi?” 20 respondentów uważało, że znacząco, 7 respondentów, że trochę, 2 respondentów, że nie ma wystarczającej wiedzy, 1 respondent, że nieznacznie. Na pytanie 8. „Jaki jest poziom nasycenia sprzętu OSP JRW Szeligi?” 3 respondentów odpowiedziało, że jest zbyt duża, 23 respondentów, że wystarczająca”, 3 respondentów, że występują niewielkie braki, 1 respondent, że zdecydowanie zbyt mała. Na pytanie 9. „Na ile przydatne jest systematyczne trenowanie pływania?” 26 respondentów odpowiedziało, że bardzo przydatne, 4 respondentów, że przydatne. Na pytanie 10. „W jakim stopniu regularne ćwiczenia ratownicze poprawiają pewność

druhow?” 29 respondentów odpowiedziało, że bardzo poprawiają, 1 respondent, że trochę poprawiają. Na pytanie 11. „Na ile potrzebne jest usystematyzowanie rekrutacji druhow?” 10 respondentów odpowiedziało, że bardzo potrzebne, 19 respondentów, że potrzebne”, 1 respondent, że nie ma wystarczającej wiedzy. Na pytanie 12. – „Czy potrzebne jest szkolenie druhow z zakresu pływania?” 2 respondentów odpowiedziało, że niezbędne, 19 respondentów, że potrzebne, 6 respondentów, że niezbyt potrzebne, 2 respondentów, że zupełnie niepotrzebne, 1 respondent nie miał wystarczającej wiedzy. Na pytanie 13. „Jak ocenić należy funkcjonowanie OSP JRW Szeligi?” 4 respondentów oceniło jako wybitne, 24 respondentów jako dobre, 2 respondentów jako umiarkowane. Odpowiedzi do zadanych pytań były pięciostopniowe. W powyższym przedstawieniu wyników wykazano wyłącznie odpowiedzi zaznaczone przez respondentów. Na 5 otwartych, zróżnicowanych pytań odpowiedzi udzieliło pięciu ekspertów. OSP JRW Szeligi dobrze przygotowało zasoby osobowe i sprzętowe do działania w zakresie ratownictwa wodnego i nie zakłada się jej wstąpienia do KSRRG. Ratownicy wodni zostali przeszkoleni w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy (odnawiany, re-certyfikowany co trzy lata), ratownictwa wodnego i obsługi sprzętu motorowodnego (patenty motorowodne). Ponadto wszyscy przeszli szkolenie z zakresu podstawowych

działań strażackich przeprowadzone przez Komendę Powiatowej PSP w Ełku podzielone na dwie części teoretyczną i praktyczną. Sprawność fizyczna i opanowane umiejętności pływackie na pożądanym od ratownika wodnego poziomie stanowiły podstawowy wymóg wstępny. Ratownicy wodni motywowani są do pracy nad sprawnością fizyczną, w formie treningów budujących siłę, wytrzymałość, szybkość i doskonalących umiejętności pływackie, które dają swobodę i pewność poruszania się w wodzie.

Jako niedostatek wskazano brak uprawnień nurkowych. Pomimo dużego postępu technicznego i zmian w taktyce i metodyce prowadzenia akcji ratowniczych pływackie stanowiliby wartość dodaną OSP JRW Szeligi. Ratownicy wodni nie mają zabiegać o formalne kwalifikacje „stopnie nurkowe MSWiA” (im nie są potrzebne) a o umiejętności co najmniej podstawowe, docelowo na trzecim poziomie organizacji CMAS (fr. Confédération Mondiale des Activités Subaquatiques)³⁸ lub Padi (ang. Professional Association of Diving Instructors)³⁹. W OSP JRW Szeligi dominuje błędny pogląd, że szkolenia i sprzęt nurków są drogie, a nurkowie mogli być wykorzystani 2-3 razy w roku, zatem to zbędna inwestycja.

38 <https://www.cmas.org> [7.07.2022 r.].

39 <https://www.padi.com> [7.07.2022 r.].

Maleje zaangażowanie obywateli Polski w organizację pozarządową. Administracja rządowa nie zapewnia warunków do zachowania symetrii rozwoju sektorów, preferuje ze względów oczywistych rozwój sektora pierwszego, w tym służb publicznych, nie wpływa to na sektor drugi – gospodarki, nie wspiera należycie sektora trzeciego organizacji pozarządowych.

Nieefektywna ustawa o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, niska jakość rozporządzeń wydanych na jej podstawie lub nieegzekwowanie prawa skutkuje licznymi ofiarami wypadków utonięcia w zbiornikach wodnych. Po powiązaniu liczby wypadków po 2012 r. z wprowadzeniem ustawy można postawić tezę, że ich wzrost miał związek z wprowadzonymi przepisami prawnymi. Nadzór nad podmiotami ratownictwa wodnego prowadzony na szczeblu centralnym jest nieefektywny i powinien być przeniesiony na poziom wojewody. Niewystarczające są działania profilaktyczne i edukacyjne, wadliwe założenia do powszechnej nauki pływania projektowanej centralnie. Lansowanie poglądu, że nauka pływania nie stanowi formy profilaktyki wobec wypadków utonięcia osób w wodach może świadczyć o niepojmowaniu istoty sprawy.

Odpowiednie wsparcie środkami budżetu państwa organizacji ratownictwa wodnego na działania edukacyjne i profilaktyczne (nauka pływania, spotkania tematyczne, pogadanki, prezentacje) skierowane do osób różnych kategorii wiekowych skutkowałyby spadkiem liczby osób tonących w wodach polskich.

Poziom stanu bezpieczeństwa i jego zagrożenia na obszarach wodnych, zmienia się i zależy od wielu czynników zewnętrznych. Odpowiedzialność, nałożona na ratownicze służby publiczne, podmioty gospodarcze i pozarządowe, mobilizuje je do ciągłej analizy poziomu stanu bezpieczeństwa, zagrożeń, własnych zasobów osobowych i sprzętowych, także w gminie i powiecie ełckim. Niewystarczające zasoby nie dają możliwości zabezpieczania wszystkich miejsc.

W przyszłości o sprawności działania ratowniczo-poszukiwawczego decydować będzie sprzęt autonomiczny (bezzałogowy), tj.:

- łódzie ratunkowe (np. Emily firmy Hydronalix⁴⁰) sterowane z lądu, lekkie »

34 <https://elk.gmina.pl/> [10.06.2022 r.].

35 <https://powiat.elk.pl/> [10.06.2022 r.].

36 <https://www.facebook.com/photo?fbid=881279252224224&set=pb.100010264726201-2207520000> [10.06.2022 r.].

37 <https://elk.gmina.pl/osp-jrw-szeligi/> [10.06.2022 r.].

40 <https://www.portalmorski.pl/bezpieczenstwo-granice/40606-autonomiczna-lodz-z>

- » (14 kg), wykonane z kevlaru, o prostej konstrukcji, intuicyjne w obsłudze, odporne na uderzenia, pływające do ok. 50 km/h, do holowania kilku osób jednocześnie, z kamerą termowizyjną, obsługiwane przez jednego operatora;
- dony, przystosowane do ratownictwa wodnego, umożliwiające monitorowanie obszaru wodnego⁴¹, lekki, odporny na wiatr⁴², umożliwiający dostarczenie na miejsce zdarzenia sprzętu ratowniczego.

W wielu miejscach stosuje się mobilny lub stacjonarny monitoring wizyjny obszarów wodnych (np. na Jeziorze Zegrzyńskim przez Legionowski WOPR, na kąpielisku w Sopocie przez Sopocki WOPR).

Działania ratownicze w dużej mierze oparte są na kwalifikacjach, które posiadają ratownicy. Jednak wpływ na szybkość, jakość i efektywność tych działań ma sprzęt ratowniczy. W zależności od pory roku, warunków pogodowych czy charakterystyki działań danej jednostki, sprzęt powinien być odpowiednio dostosowany i użytkowany. Umiejętności i doświadczenie podnoszą pewność w działaniu ratowników wodnych.

Sprawność fizyczna, czyli umiejętność rozwiązywania przez człowieka zadań ruchowych lub zdolność do efektywnego i ekonomicznego wykonania pracy mięśniowej, to nieodzowny element pracy ratownika wodnego. Akcje ratownicze, oprócz specjalistycznej wiedzy, umiejętności zachowania się w wodzie i opanowania. Współcześnie pływanie jest nieodzownym elementem wyszkolenia ratowników wodnych. Regularne treningi pływackie należą do najlepszych form aktywności, które wpłyną poprawę sprawności fizycznej.

ZAKOŃCZENIE

Ochotnicza Straż Pożarna Jednostka w Szeligach Ratownictwa Wodnego, działająca na podstawie przepisów prawnych powszechnie obowiązujących i własnego Statutu, prowadziła w latach 2015-2021 działalność w lokalnym systemie bezpie-

czeństwa w zakresie ratownictwa wodnego w Szeligach, Etku i powiecie etckim. Wskazano na zagrożenia bezpieczeństwa osób przebywających na obszarach wodnych i stan ratownictwa wodnego, z uwzględnieniem powiatu Etckiego. Zidentyfikowano zasoby ratownictwa w powiecie Etckim, w szczególności zasoby osobowe i lokację jednostki wodnej OSP JRW Szeligi. Uzyskano opinie o zasobach osobowych i sprzętowych OSP JRW Szeligi sugerujące potrzebę dokonania pewnych zmian systemowych.

Wyniki badań, sformułowano w następującym brzmieniu:

- Na obszarach wodnych występuje pewna zmienność poziomu stanu bezpieczeństwa i jego zagrożeń oraz ryzyka zaistnienia zdarzeń niekorzystnych z udziałem osób na nich przebywających;
- Okresowa analizy bezpieczeństwa lokalnego na wodach otwartych wykazuje zmienność zagrożenia i ryzyka zaistnienia wypadku utonięcia osoby w otwartym zbiorniku wodnym;
- Ilość i jakość zasobów sprzętowych OSP JRW Szeligi budzi zastrzeżenia;
- Rosną oczekiwania społeczne na zapewnienia bezpieczeństwa osobom przebywającym na obszarach wodnych;
- Skuteczność akcji ratownictwa wodnego i bezpieczeństwo własne oraz wysoki poziom udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy jest powiązany z wyszkoleniem ratowników wodnych;
- Nie wszyscy ratownicy wodni, w tym OSP JRW Szeligi, nie dbają należycie o stan zdrowia i dobre samopoczucie, nie właściwie odżywiają się i nie poświęcają uwagi na pożądane ćwiczenia fizycznych.
- Niedostatkiem jest brak przepisów prawnych do prowadzenia okresowych sprawdzianów sprawności fizycznej ratowników wodnych w podmiotach posiadających pozwolenie ministra właściwego w sprawach wewnętrznych do wykonywania ratownictwa wodnego, tj. w publicznych formacjach mundurowych.

Działalność OSP JRW Szeligi inspirowana wzorami krajowymi, przy właściwej aktywności działaczy, przy uzależnieniu od wsparcia zewnętrznego dała pozytywne rezultaty. Podniesienie na wyższy poziom zdolności operacyjnej jednostki ratownictwa wodnego OSP Szeligi wymaga zmian, w tym w przygotowaniu zasobów osobo-

wych oraz zapewnieniu odpowiedniego poziomu ich sprawności fizycznej. Przy osiągniętych wynikach po przeprowadzonych badaniach w warstwie teoretycznej oraz badaniach empirycznych można postawić szereg wniosków końcowych.

WNIOSKI

Ze względu na zmienność poziomu stanu bezpieczeństwa i jego zagrożeń, należy prowadzić systematycznie analizę ryzyka zaistnienia zdarzeń niekorzystnych z udziałem osób przebywających na obszarach wodnych w rejonie działania OSP JRW Szeligi.

Na podstawie analizy zagrożenia bezpieczeństwa lokalnego na wodach otwartych, należy stosownie aktualizować rejon odpowiedzialności oraz lokację zasobów osobowych i sprzętowych OSP JRW Szeligi, a także zapewnić im odpowiednie środki transportowe.

Poprzez poprawne typowanie do nabycia i konserwację okresową, należy dbać o ilość i jakość zasobów sprzętowych OSP JRW Szeligi.

Ze względu na rosnące oczekiwania społeczne w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na obszarach wodnych, należy pozyskiwać zasoby osobowe i środki na funkcjonowanie OSP JRW Szeligi.

Mając na względzie skuteczność akcji ratownictwa wodnego i bezpieczeństwo własne oraz wysoki poziom udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy, należy zapewnić najwyższy możliwy poziom wyszkolenia ratowników wodnych OSP JRW Szeligi.

Ze względu na społeczne oczekiwanie zapewnienia wysokiego poziomu usługi ratowniczej na lokalnych obszarach wodnych, należy stworzyć warunki i wyzwolić motywację u ratowników wodnych OSP JRW Szeligi do dbania o sprawność fizyczną – stan zdrowia i dobrego samopoczucia organizmu, w wyniku dobrego odżywiania i odpowiednio dobranych ćwiczeń fizycznych.

Tak jak w publicznych formacjach mundurowych, należy wprowadzić przepisy prawne do prowadzenia okresowych (corocznych) sprawdzianów sprawności fizycznej ratowników wodnych w podmiotach posiadających pozwolenie ministra właściwego w sprawach wewnętrznych do wykonywania ratownictwa wodnego, w tym w OSP JRW Szeligi, przy założeniu, że najlepszym do ich przeprowadzania jest okres przed sezonem wiosenno-letnim, np. luty – marzec.

Piśmiennictwo:

- Bałdowski J., 1986, Kraina Wielkich Jezior Mazurskich, wyd. Sport i Turystyka, Warszawa.
- Jurasz T., 1979, Warmia i Mazury. Panorama Turystyczna, wyd. Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa.
- Olejnik J., 1971 r., Charakterystyka bioklimatyczna powiatu etckiego dla potrzeb kultury fizycznej i turystyki, wyd. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.
- Telak J., 2017 r., Przygotowanie ratowników w województwie świętokrzyskim do działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarach wodnych, wyd. Centrum Szkolenia Policji, Legionowo.
- Telak J., Frąckowiak M., 2020 r., Bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych i terenach przywodnych, aspekt trzeźwości, w: Bezpieczeństwo, zarządzanie, medycyna i kultura fizyczna. Wybrane zagadnienia, Tom 4, red. nauk. J. Telak, D. Skalski, E. Zieliński, D. Czarnecki, Wyd. Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego, Gdańsk, ss. 81-92.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o Ochotniczych Strażach Pożarnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 2490).
- Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. z 2011 r. nr 208, poz. 1240; tj. Dz.U. z 2022 r., poz. 147).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2003 r. nr 96 poz. 873; tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 327).
- Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o państwowym ratownictwie medycznym (Dz.U. z 2006 r. nr 191 poz. 1410; tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 2053, 2459).
- Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz.U. z 2001 r. nr 5 poz. 43).
- Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 1997 r. nr 141, poz. 943; tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 1893), art. 29 ust 1.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 1991 r. nr 88 poz. 400; tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1940, 2490, z 2022 r. poz. 1115).
- Ustawa o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. (Dz.U. z 1990 r. Nr 30, poz. 179; tj. Dz.U. z 2021 r., poz. 1882).
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 1989 r. nr 20, poz. 104; t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2261).
- Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz.U. z 1999 r. nr 66, poz. 750; tj. Dz.U. z 2022 r., poz. 883).
- Zarządzenie nr 91/2021 Prezesa Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie z dnia 31 grudnia 2021 r.
- Statut Ochotnicza Straż Pożarna w Szeligach Jednostka Ratownictwa Wodnego z 2015 r.
- <http://lucasfelcher.pl/trening-sprawnosciowy-ratownika-medycznego-2/>
- <http://mosir.elk.pl/>
- <https://cedd.pl/2020/07/27/drony-w-ratownictwie-wodnym/>
- <https://elk.gmina.pl/>
- <https://elk.gmina.pl/osp-jrw-szeligi/>
- <https://fotowojcik.pl/zdjecie/WW190435/>
- <https://gospodarstwojeziorowe.pl/lowiska/monografia-jeziora-selment-wielki/>
- <https://polskiprzemysl.com.pl/przemysl-lotniczy/drony-w-ratownictwie-wodnym/>
- <https://powiat.elk.pl/>
- <https://www.cmas.org/>
- <https://www.elk.pl/strona/63/elk-dzis/>
- <https://www.facebook.com/photo?fbid=88127925222424&set=pb.100010264726201-.2207520000..>
- https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1meKXEVsWzIlgOONLh_ZD94TOGXnk_5C0&ll=53.84497747483032%2C22.379619127921657&z=10/
- <https://www.gov.pl/web/kgpsp/krajowy-system-ratowniczo-gasniczy/>
- <https://www.gov.pl/web/kppsp-elk/jednostki-osp3/>
- <https://www.padi.com/>
- https://www.polskawliczbach.pl/powiat_elcki/
- <https://www.portalmorski.pl/bezpieczenstwo-granice/40606-autonomiczna-lodz-z-napedem-odrzutowym-uratuje-tonacych/>
- <https://www.wody.gov.pl/>
- Podmioty uprawnione do wykonywania zadań ratownictwa wodnego, portal MSWiA, <https://www.gov.pl/web/mswia/podmioty-uprawnione-do-wykonywania-zadan-ratownictwa-gorskiego-i-wodnego/>
- Utonięcia – Statystyka – Portal polskiej Policji, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/utonięcia/>
- www.szeligi.mazury.pl
- Plan działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2022 r., OSP w Szeligach JRW, Etck.
- Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2016 roku, OSP w Szeligach JRW, Etck.
- Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2017 roku, OSP w Szeligach JRW, Etck.
- Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2018 roku, OSP w Szeligach JRW, Etck.
- Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2019 roku, OSP w Szeligach JRW, Etck.
- Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2020 roku, OSP w Szeligach JRW, Etck.
- Sprawozdanie z działalności w zakresie wykonywania ratownictwa wodnego w 2021 roku, OSP w Szeligach JRW, Etck.

-napedem-odrzutowym-uratuje-tonacych [10.06.2022 r.].

41 <https://polskiprzemysl.com.pl/przemysl-lotniczy/drony-w-ratownictwie-wodnym/> [10.06.2022 r.].

42 <https://cedd.pl/2020/07/27/drony-w-ratownictwie-wodnym/> [10.06.2022 r.].

Sprawność fizyczna żołnierzy zawodowych

GRZEGORZ PRZYBYSZ WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

Żołnierz zawodowy indywidualnie wybiera metody kształtowania sprawności fizycznej – zdolności do efektywnego wykonania pracy mięśniowej – w sferze pozamilitarnej lub wojskowy program szkolenia. Przygotowanie do walki jest realizowane poprzez utrzymywanie wysokiej sprawności bojowej, ważnej z perspektywy i charakteru służby wojskowej. Wyłączenia działalności gospodarczych i aktywności społecznej z powodu COVID-19 rozpoczęły się w Polsce w 2020 r. Ograniczono szkolenia i doskonalenie zawodowe żołnierzy, podnoszące lub utrzymujące sprawności motoryczne: siłę, wytrzymałość, szybkość. Minister Obrony Narodowej odwołał obowiązek zaliczenia sprawdzianu sprawności fizycznej. Wpłynęło to negatywnie na sprawność fizyczną żołnierzy zawodowych. Ograniczenia spowodowane wprowadzeniem stanu pandemii COVID-19 obniżyły sprawność fizyczną żołnierzy. Sprawność fizyczna, wiedza i umiejętności wojskowe, programowanie zdrowego trybu życia i ożywiania się leżą w interesie indywidualnym żołnierza zawodowego oraz zbiorowym Sił Zbrojnych RP i narodu polskiego.

Słowa kluczowe: żołnierz, sprawność fizyczna, pandemia COVID-19, ograniczenia

SUMMARY

A professional soldier individually chooses methods of shaping his physical fitness – the ability to effectively perform muscle work – in the non-military sphere or a military training program. Preparation for combat is carried out by maintaining high combat efficiency, important from the perspective and nature of military service. Exclusions of economic and social activities due to COVID-19 began in Poland in 2020. The training and professional development of soldiers, raising or maintaining motor skills: strength, endurance, speed, was limited. The Minister of National Defence revoked the obligation to pass the physical fitness test. This negatively affected the physical fitness of professional soldiers. In the light of the conducted research, the re-

strictions caused by the introduction of the COVID-19 pandemic state have reduced the physical fitness of soldiers. Physical fitness, military knowledge, and skills, programming a healthy lifestyle and nutrition are in the individual interest of a professional soldier and the collective interest of the Polish Armed Forces and the Polish nation. **Keywords:** soldier, physical fitness, COVID-19 pandemic, restrictions.

WSTĘP

Związek między służbą wojskową a metodami budowania sprawności fizycznej jest nierozdzielny. Rozwija się rynek fitness oferujący różne systemy ćwiczeń, przybierają nowe specjalistyczne urządzenia treningowe, multimedialne treści szkoleniowe dostępne w Internecie, wojsko posiada własne obiekty sportowe, wykwalifikowaną kadrę instruktorską i programy szkoleń. Każdy żołnierz zawodowy indywidualnie wybiera metody kształtowania sprawności fizycznej w sferze pozamilitarnej lub wojskowy program szkolenia. Każda motywacja wpisuje się w cele kultury fizycznej, prawidłowy rozwój psychofizyczny, zdrowie żołnierza oraz użyteczne podejście do potrzeb społecznych, które są nastawione na przygotowanie do walki, realizowane poprzez utrzymywanie wysokiej sprawności przez zasoby osobowe Sił Zbrojnych RP. W związku z pandemią COVID-19 (coronavirus disease 2019) niezgodnie z interesem wojska załamał się system szkolenia i doskonalenia zawodowego żołnierzy. Minister Obrony Narodowej odwołał obowiązek zaliczenia sprawdzianu sprawności fizycznej, który wymuszał na żołnierzach dbanie o sprawność fizyczną na poziomie umożliwiającym wypełnienie obowiązku uzyskania oceny pozytywnej ze sprawdzianu. Przeprowadzone badania wstępne na wybranej grupie żołnierzy wykazały spadek sprawności fizycznej w 2021 r. w stosunku do 2019 r. W celu uniknięcia wpływu czynników zewnętrznych, po stronie żołnierza powinien znajdować się obowiązek utrzymania pożądanego stanu sprawności fizycznej a po stronie przełożonych, do-

wódców powinno być wyegzekwowanie tego. Celem artykułu, opartego o metody analityczne zbadania stanu formalnego, stanowi przedstawienie wybranych aspektów formalnych i materialnych osiągania wymaganego poziomu sprawności fizycznej przez żołnierzy.

SPRAWNOŚĆ FIZYCZNA ŻOŁNIERZY ZAWODOWYCH SIŁ ZBROJNYCH RP

Sprawność fizyczna żołnierzy jest ważnym determinantem jakości służby wojskowej. Żołnierz wyszkolony, sprawny pod względem adaptacji do obciążeń fizycznych stanowi istotny potencjał bojowy. Światowa Organizacja Zdrowia (World Health Organization, WHO) przyjęła, że sprawność fizyczna to: „zdolność do efektywnego wykonania pracy mięśniowej”¹. Utrzymywanie sprawności fizycznej stanowi istotny elementem życia każdego człowieka. Żołnierze mają świadomie wy-

rabiać odpowiedni poziom sprawności fizycznej przygotowujący do działania na współczesnym polu walki. To jest celem wychowania fizycznego w wojsku w sferze świadomości, realizowanym poprzez wyposażanie żołnierzy w wiedzę o sposobach dbałości o sprawność, anatomii, fizjologii i żywieniu. Kształtowanie w nich nawyków dbałości o higienę i zdrowie, pobudzanie do aktywności fizycznej, sprawności i umiejętności panowania nad własnym ciałem, kształtowanie sprawności motorycznych, adaptowanie organizmu do wysiłków o wysokiej intensywności. Ryszard Przewęda wskazał, że: „charakterystyczne dla poszczególnych etapów ontogenezy możliwości ruchowe organizmu, wyrażające się w czynnościach ruchowych człowieka, składają się na obraz jego sprawności fizycznej”. Sprawność fizyczna świadczy o poziomie dojrzałości oraz wydolności ustroju sprawdzających się przede wszystkim w fizycznych wysiłkach. Sprawności fizyczne należy ujmować jako sprawność produkcyjną, sportową i bojową, ważną z perspektywy i charakteru służby wojskowej². Natomiast Wiesław Osiński uznał, że sprawność fizyczna posiada związek z: „funkcją aparatu ruchu, (...) biologicznym działaniem całego organizmu”³. To wpisuje się w psycho-

fizyczny zarys sprawności jaką w armii powinni prezentować żołnierze zawodowi, od których wymaga się wiedzy o łączeniu działania organizmu i ulepszania ciała. Motoryczność wg Macieja Demela i Alicji Skład jest to: „pojęcie obejmujące całokształt czynności ruchowych człowieka”⁴, związaną ze sferą psychologiczną, wg Elizabeth B. Hurlock odnieść ją należy do: „zjawisk i procesów psychicznych, związanych z ruchową działalnością człowieka”⁵, gdzie rozszerza termin o motywy, działania, wrażenia i emocje. Trafia to również w charakter żołnierskiego życia, gdyż praca nad motorycznością ciała wiąże się ze sferą psychiczną. Żołnierze szukają motywacji w dążeniu do celu, motywacji do działania w strefie kultury dbania o własne ciało. Wrażenia jakie towarzyszą stanom aktywności fizycznej odgrywają ważną rolę, gdyż kształtują emocje jakie wywołuje aktywność fizyczna. Zygmunt Gilewicz uznał motoryczność za: „całokształt możliwości ruchowych człowieka w znaczeniu ilościowym oraz jakościowym”⁶. Klasyfikację sprawności motorycznych zaproponowali Deborah A. Wuest, Charles A. Bucher, którzy wykazali zwinność,

równowagę, koordynację, moc, czas reakcji i szybkość jako komponenty związane z osiąganymi motorycznymi oraz skład ciała, wydolność tlenową, gibkość, wytrzymałość mięśniową i siłę mięśniową jako pochodne związane ze zdrowiem⁷. Wiesław Osiński dokonał ogólnego podziału zdolności motorycznych, wyróżniając zdolności kondycyjne: siłowe, szybkościowe i wytrzymałościowe oraz zdolności koordynacyjne warunkowane przez funkcje sterowania i regulacji ruchu⁸.

Ważne z perspektywy planowania szkolenia fizycznego żołnierzy są zdolności motoryczne dla procesu układania planów i kształtowania odpowiednich jednostek treningowych pod konkretny cel. Formy i metody kształtowania sprawności zmieniały się na przestrzeni czasu, lecz zawsze odnosiły się do sprawności motorycznych. Jerzy Januszewski i Janusz Żarek wskazali, że siła: „będąca efektem napięcia mięśni, jest cechą pozwalającą na pokonywanie oporu zewnętrznego lub na przeciwdziałanie mu kosztem wysiłku mięśniowego”⁹, stanowi istotną z perspektywy żołnierza sprawność motoryczną. Ekwipunek, który »

1 N. Wolański, J. Parizkova (1976), Sprawność fizyczna a rozwój człowieka, wyd. Sport i Turystyka, Warszawa.

2 R. Przywęda (1981), Rozwój somatyczny i motoryczny, Wydawnictwa szkolne i pedagogiczne, Warszawa, s. 179.

3 W. Osiński (2003), Antropomotoryka, wyd. AWF w Poznaniu, Poznań, s. 19.

5 Szerzej: E.B. Hurlock (1960), Rozwój dziecka, wyd. PWN, Warszawa; E.B. Hurlock (1965), Rozwój młodzieży, wyd. PWN, Warszawa.

6 Z. Gilewicz (1964), Teoria Wychowania Fizycznego, wyd. Sport i Turystyka, Warszawa.

7 D.A. Wuest, C.A. Bucher (1991, tłum. 1996), Foundations of physical education and sport – 11th ed., Mosby Year Book; St. Louis.

8 W. Osiński (1991), Zagadnienia motoryczności człowieka, Wyd. II, „Skrypty” nr 66. Wyd. AWF w Poznaniu, Poznań.

9 J. Januszewski, J. Żarek (1995), Teoria Sportu, wyd. AWF w Krakowie, Kraków, s. 49.

» żołnierze noszą determinuje ich do kształtowania sprawności pod względem siły. Władimir M. Zaciorski siłę określił jako: „zdolność do pokonania oporu zewnętrznego lub przeciwdziałanie mu kosztem wysiłku fizycznego”¹⁰. Wytrzymałość to kolejna sprawność motoryczną, nad którą żołnierze muszą pracować, jest właściwością złożoną, wchodzącą w reakcje z innymi cechami sprawności fizycznej¹¹. Vivian H. Heyward stwierdził, że przez motoryczne zdolności wytrzymałościowe pojmować należy: „osobnicze możliwości przeciwdziałania się zmęczeniu i umiejętności długotrwałego wykonywania pracy”¹², co wpisuje się w charakter służby żołnierskiej z długimi marszami, przemieszczaniem się pododdziałów, które wymagają przygotowania organizmów do wykonywania tych zadań przez wiele godzin. Adaptacja do tego typu wysiłków wymaga ćwiczeń oddających charakter samego zadania bojowego. Według Henryka Sozańskiego i Tadeusza Witczaka cechą pozwalającą na wykonanie ruchów w jak najkrótszym czasie jest szybkość¹³ jako istotny element motoryki, nad którą żołnierze muszą pracować. Działania taktyczne w wielu przypadkach wymagają od żołnierzy prędkości działania, szybkości wykonania zadania, często od tego zależeć będzie ich życie na polu walki. Kształtowanie tej sprawności motorycznej wiąże się z szybkością lokomocyjną i ruchową. Szczególną rolę odgrywa w sportach i na polu walki w bliskim kontakcie. Rzeczypospolita Polska, państwo Unii Europejskiej i członek Sojuszu Północnoatlantyckiego, angażuje się w sprawy obronności. Polskie Siły Zbrojne posiadają: Wojska Lądowe, Siły Powietrzne, Marynarkę Wojenną, Wojska Specjalne, Wojska Obrony Terytorialnej, Wojska Cyberbezpieczeństwa. Polityka bezpieczeństwa obejmuje: gwarancję bezpieczeństwa państwa i przeciwdziałanie agresorom,

10 W.M. Zaciorski (1970), Kształtowanie cech motorycznych sportowca, wyd. SiT, Warszawa.

11 D.L. Costill (1976), Naukowe podstawy treningu długodystansowca, „Sport Wyczynowy” nr 8/1976.

12 V.H. Heyward (1997), Advanced Fitness Assessment Exercise Prescription – 3rd ed., Human Kinetics, Champaign.

13 H. Sozański, T. Witczak (1981), Trening szybkości, wyd. SiT, Warszawa.

udział w misjach stabilizujących sytuację na świecie, wspieranie i pomoc w budowaniu bezpieczeństwa wewnętrznego. Ponad 100 tys. armia zawodowa, przewidywana do rozwinięcia do ponad 200 tys. potrzebuje żołnierzy sprawnych intelektualnie i fizycznie¹⁴. Żołnierz ma być ukształtowany psychicznie (odważny, rozważny), który przeszedł szkolenie i posiada wiedzę i umiejętności w zakresie posługiwania się wojskową infrastrukturą i zasobami sprzętowymi, w tym bronią. Niekiedy w sprzeczności pozostają dwa wymogi żołnierzy młody wiek i doświadczenie bojowe. Młody wiek wiąże się ze sprawnością fizyczną a doświadczenie bojowe z udziałem w walkach zbrojnych. Żołnierze zaprawieni w boju to ci, którzy uczestniczyli w działaniach wojennych. Jednostki Wojska Polskiego w niedalekiej przeszłości wzięły udział w działaniach w Iraku i Afganistanie. Doświadczeniem bojowym obecne pokolenie żołnierzy nie dysponuje, uczestników wojny pozostało w wojsku niewielu. Żołnierze przygotowują się do walki, m.in. szkolą się i ćwiczą na poligonach, placach taktycznych, centrach szkoleniowych, uczą się obsługi sprzętu, strzelania. Wymóg utrzymania sprawności fizycznej ustawowo został nałożony na żołnierzy. W opinii służbowej wystawianej przez przełożonego znajduje się pole na ocenę ze sprawdzianu sprawności fizycznej, który każdy żołnierz ma obowiązek zaliczyć na ocenę pozytywną. Niewypełnienie tego obowiązku poskutkować może zakończeniem służby wojskowej¹⁵. Rekruci poddawani są sprawdzianom sprawności fizycznej podczas selekcji do służby, w trakcie którego mają się wykazać odpowiednim poziomem i możliwością jego podnoszenia podczas służby. O jakości wojska świadczy ich infrastruktura i supra-struktura oraz sprawność fizyczna i intelektualna, a także morale i motywacja żołnierzy. Żołnierz ma obowiązek uczestnictwa w procesie szkolenia kadry, odrębnie dla korpusów szeregowych, podoficerów i oficerów. Programy szkolenia i doskonalenia zawodowego uwzględniają różne aspekty, właściwe dla charakteru służby wojsko-

14 Siły Zbrojne RP, Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/sily-zbrojne-rp> [2.07.2022].

15 Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 860, 2112 i 2320), art. 50a ust. 6.

wej. Poza szkoleniami i doskonaleniem strzelania, taktyki inżynieryjno-saperskiej, obrony przeciwlotniczej i przed bronią masowego rażenia, żołnierze poprawiają swoją sprawność na zajęciach z wychowania fizycznego.

Programy szkolenia i doskonalenia z zakresu wychowania fizycznego stawia na wszechstronny rozwój, utrzymanie lub spowalnianie spadku sprawności fizycznej, dobre zdrowie i właściwą sylwetkę. Do opanowania należą umiejętności i nawyki ruchowe, które doskonalą sprawność fizyczną. Cele te można osiągnąć poprzez różne dyscypliny sportowe, tj.: atletyka terenowa, specjalistyczne ćwiczenia na torach przeszkód, gimnastyka, ćwiczenia siłowe, walka wręcz, pływanie, ratownictwo wodne, piłka siatkowa, piłka koszykowa, piłka nożna, rekreacja ruchowa. Treningi i ćwiczenia fizyczne wymagają przerw w celu regeneracji organizmu. Zajęcia takie należy realizować dwa razy po 2 godziny w tygodniu, co daje w wymiarze rocznym około 200 godzin. Udział w zajęciach stanowi obowiązek żołnierza. Ponadto żołnierze powinni mieć do dyspozycji obiekty sportowe na treningi poza programem.

SPRAWDZIAN SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ ŻOŁNIERZY ZAWODOWYCH

Sprawdzian sprawności fizycznej w wojsku regulują przepisy prawne, które zmieniają niekiedy w szczegółach służbę żołnierzy. Zakres sprawdzianu sprawności fizycznej regulują przepisy rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie przeprowadzenia sprawdzianu sprawności fizycznej żołnierzy zawodowych¹⁶, które zawierają precyzyjne wytyczne. Jednym z założeń jest zapis mówiący, że żołnierz zalicza sprawdzian w ciągu jednego dnia. Terminy sprawdzianów podawać należy na początku roku w rozkazie i planach szkolenia kadr. Żołnierz ma wiedzieć, kiedy odbędzie się sprawdzian i indywidualnie jak również przez realizację założeń programowych przygotować się do niego¹⁷. Żołnierz pobiera karty od sekretarza komisji egzaminacyjnej, gdzie na wstępie

16 Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 grudnia 2020 r. w sprawie przeprowadzenia sprawdzianu sprawności fizycznej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2020 poz. 2331).

17 Decyzja nr 192/ZPUSZiS-P3/P7 Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 sierpnia 2018 r. – załączniki nr 1 – Program szkolenia podstawowego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

Poza kształtowaniem sprawności fizycznej żołnierzy zawodowych należy przekazać im wiedzę o formach i metodach treningów i ćwiczeń fizycznych. Programy zajęć powinny być rozszerzone o zajęcia z żywienia w sporcie i fizjologię wysiłku fizycznego. Zakres tej wiedzy powinien być określony. Żołnierze powinni posiadać wiedzę o kaloryczności posiłków, bilansie energetycznym, podstawowej przemianie materii, parametrze BMI, które potęgują efekty treningowe.

legitymuje się poprzez okazanie legitymacji służbowej, następnie wybiera cztery konkurencje, który były poddane testom sprawności. Po wyborze konkurencji sekretarz drukuje kartę oceny sprawności fizycznej¹⁸, następnie żołnierz na izbie chorych, w pierwszej kolejności wykonywane miał badanie ciśnienia i pulsu oraz przeprowadzany był wywiad lekarski który miał za zadanie dopuścić lub nie dopuścić żołnierza do sprawdzianu.

Niedopuszczony do sprawdzianu żołnierz, zdawał kartę do komisji i nie zaliczał sprawdzianu w tym dniu. Żołnierz, którego stan zdrowia był zadowalający kontynuował sprawdzian. Po powrocie na halę sportową zorganizowana była zbiórka żołnierzy, którzy w tym dniu stawili się na sprawdzian oraz przeszli badania lekarskie i udzielany był im instruktaż zakończony pokazem, jak wyglądają prawidłowo technicznie wszystkie próby testów. Instruktaż ten ma przede wszystkim na celu uniknięcie błędów technicznych które skutkują niezaliczaniem pojedynczych prób co ma znaczenie przy końcowej ocenie.

Po instruktażu żołnierze rozpoczynali indywidualną rozgrzewkę, po której udawali się na testy, które były przeprowadzane jednocześnie przez trzech żołnierzy komisji egzaminacyjnej. Żołnierz mógł sobie wybrać kolejność w jakiej chce zaliczać według indywidualnych upodobań. Przerwy wypoczynkowe między próbami nie były określone, a jedyny wyznacznik stanowi liczba osób do danego testu. Oczywiście nigdzie nieuregulowana przerwa jest przestrzegana przez żołnierzy i kontrolowana indywidualnie. Komisja Egzaminacyjna

18 Ibidem.

pyta czy są jeszcze żołnierze, którzy nie zaliczyli danej konkurencji i jest to nieformalny znak dla żołnierzy, którzy wydłużają przerwę wypoczynkową, że już jest czas na podejście do sprawdzianu.

W hali sportowej przeprowadza się testy:

- podciągnięcia na drążku wysokim,
- uginanie i prostowanie ramion w podporze leżąc przodem na ławeczce gimnastycznej,
- skłony tułowia w przód w czasie 2 min,
- bieg wahadłowy 10 × 10 lub bieg zygzakiem „koperta”,
- bieg na 3000 m lub pływanie w 12 min, których warunki przeprowadzenia zostały opisane poniżej¹⁹.

Podciągnięcia na drążku wysokim – do testu podchodzi się w ubiorze sportowym. Drążek zawieszony jest na minimalnej wysokości 2,2 m. Żołnierz na komendę „Gotów” podchodzi pod drążek i wyskakuje w górę łapiąc drążek nuchwytem. Na komendę „Ćwicz” wykonuje podciągnięcie do momentu aż broda znajdzie się ponad drążkiem, następnie opuszcza się do momentu wyprost ramion w stawach łokciowych. Wtedy instruktor zalicza jedno prawidłowe podciągnięcie. Oceniający głośno podaje liczbę prawidłowo wykonanych podciągnięć. Jeżeli próba nie jest wykonana prawidłowo technicznie oceniający podaje liczbę ostatniego prawidłowego podciągnięcia.

19 G. Przybysz (2022), Sprawność fizyczna żołnierzy Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki w Zegrzu w obliczu Lockdownu spowodowanym stanem epidemii SARS-COV-2, praca magisterska, Instytut Sportu i Rekreacji Wyższej Szkoły Edukacja w Sporcie w Warszawie, Warszawa.

Uginanie i prostowanie ramion w podporze leżąc przodem na ławeczce gimnastycznej – do testu podchodzi w ubiorze sportowym. Na komendę „Gotów” wykonuje podpór przodem, ręce oparte o ławeczkę gimnastyczną ustawioną do góry nogami. Sylwetka wyprostowana. Na komendę „Ćwicz”, oceniany ugina ramiona do momentu aż stawy łokciowe znajdą się powyżej linii barków. Następnie prostuje ramiona w stawach łokciowych. Wtedy instruktor zalicza jedno prawidłowo wykonane ugięcie. Błędami powodującymi niezaliczanie prób jest załamanie sylwetki w stawie biodrowym, niepełny wyprost w stawach łokciowych i linia barków, która w momencie wykonywania podejścia przewyższa linię stawów łokciowych. Oceniający podczas podawania wyniku powtarza liczbę ostatniego prawidłowego ugięcia. Żołnierz podczas drukowania karty wybiera test pomiędzy podciągnięciami a ugięciami ramion.

Skłony tułowia w przód w czasie 2 min – do testu podchodzi się w ubiorze sportowym. Na komendę „Gotów” zajmuje miejsce na materacu, przyjmuje pozycję leżenia na plecach, nogi ugięte w stawach kolanowych do kąta nie mniejszego niż 90 stopni, spoty składa pomiędzy pierwszy a drugi szczebelek drabinki gimnastycznej. Dłonie splecione palcami za głową lub odcinkiem szyjnym kręgosłupa. Na komendę „Ćwicz” oceniany wykonuje skłon tułowia do momentu, kiedy dotknie stawami łokciowymi do stawów kolanowych po czym wraca do pozycji leżenia tyłem i dotknie splecionymi palcami dłoni materaca. Wtedy instruktor zalicza jedno prawidłowe podejście. Błędami które powodują niezaliczanie prób są błędy odrywania bioder od materaca, puszczenie splecionych palców dłoni w trakcie próby oraz niedotknięcie łokciami kolan. Liczenie prawidłowych podejść w ten sam sposób co w poprzednich testach.

Bieg wahadłowy 10 × 10 – do testu podchodzi się w ubiorze sportowym. Na komendę „Gotów” żołnierz ustawia się na starcie biegu wahadłowego przy chorągiewce, przyjmuje pozycję startową. Na komendę „start” luna na sygnał dźwiękowy rozpoczyna bieg na odcinku 10 m, gdzie ustawione są na początku oraz końcu tego odcinka dwie chorągiewki, po starcie rozpoczyna bieg do chorągiewki, którą obiega i zwraca do miejsca startu i drugiej chorągiewki. Pełne okrążenie wykonuje ciągiem 5 razy, pokonując w ten sposób odcinek 10 m dziesięciokrotnie. W trakcie próby, nie można przewrócić chorągiewki. W przypadku przewrócenia chorągiewki próba »

» zostaje zakończona oraz powtórzona. Po zakończeniu testu instruktor podaje wynik biegu w sekundach zaokrąglając wynik do 0,1 sekundy. Do wyboru bieg wahadłowy lub bieg zygzakiem.

Bieg zygzakiem „koperta” – do testu podchodzi się w ubiorze sportowym, w miejscu oznaczonym na podłożu kredą lub farbą punkty prostokąta ABCD o bokach 3 × 5 m i środek przekątnych E, ze strzałkami wskazującymi trasę biegu. Na punktach ustawia się chorągiewki o parametrach: wysokość co najmniej 160 cm, średnicy podstawy nieprzekraczająca 30 cm i wadze do 3,5 kg. Na komendę „start” (sygnał dźwiękowy) rozpoczyna się bieg zgodnie z oznaczonym kierunkiem biegu. Trasę „Kopery” pokonuje trzykrotnie. W trakcie próby, oceniany nie może przewrócić chorągiewki. W przypadku przewrócenia chorągiewki próba zostaje zakończona i powtórzona. Po zakończeniu testu instruktor podaje wynik biegu w sekundach zaokrąglając wynik do 0,1 s.

Bieg na 3000 m – do testu na bieżni lub wytyczonej trasie, z oznaczonym miejscem startu i mety, przystępuje jednorazowo do 15 żołnierzy w ubiorze sportowym. Na komendę „Gotów” żołnierze ustawiają się na starcie, na sygnał dźwiękowy lub na komendę „Start” rozpoczynają bieg. Po przebiegnięciu dystansu 3 km wbiegają na metę a osoba dokonująca pomiary czasu poszczególnych żołnierzy wpisuje rezultat w karcie wyników.

Pływanie w 12 minut – konkurencja zamienna (do wyboru) wobec biegu na 3000 m, odbywa się na pływalni o długości 25 lub 50 m. Na komendę „Gotów” zajmują stanowisko startowe na słupku lub wykonują start z wody. Na komendę „Start” rozpoczynają pływanie. Oceniani pływają nieprzerwanie przez 12 minut stylem do wyboru. Zadaniem oceniającego jest zapisywanie długości basenów, którą pokonali żołnierze. Na komendę „Stop” lub na gwizdek żołnierze się zatrzymują i chwytają liny torowe do momentu aż oceniający zmierzy odległość jaką pokonali żołnierze. Żołnierz może zakończyć próbę przed zakończeniem czasu, ale musi pozostać w wodzie aż oceniający zakończy podanie wyników. Zazwyczaj bieg albo pływanie stanowi ostatnią konkurencję sprawdzianu, po tym karty z osiągniętymi rezultatami zostają zatrzymane przez oceniającego do końcowego podsumowania i wystawienia oceny końcowej, a następnie wypisania zaświadczenia.

POŻĄDANE ELEMENTY SPRAWNOŚCI FIZYCZNEJ ŻOŁNIERZY ZAWODOWYCH

Wysoka sprawność fizyczna, nienaganna sylwetka, siła itd. wg opinii społecznej wiąże się z modelem żołnierza zawodowego. W części cechy somatyczne żołnierzy nie wpisują się w te kryteria. Wypełnienie tych wymagań społecznych nie jest proste. Żeby osiągnąć wysoką sprawność fizyczną i pożądaną sylwetkę trzeba wykonać pracę. Żołnierze nie zawsze mają czas w godzinach służbowych na trening sportowy. Stanowisko i obowiązki nie dają możliwości zadbania o sprawność. Brak ruchu w potężnym ciele z nieodpowiednią dietą powodują powolną destrukcję, która doprowadza do obniżenia sprawności fizycznej.

W 2019 r. sprawdzian sprawności fizycznej odbył się w pełnym wymiarze, to znaczy każdy żołnierz zawodowy miał obowiązek zaliczyć sprawdzian na ocenę pozytywną. Wszyscy żołnierze CSiL w 2019 r. obowiązek ten wypełnili, zaliczając sprawdzian. W badaniach w 2021 r. sprawdzianowi zostało poddanych 52 żołnierzy zawodowych. Grupa ta została dobrana przypadkowo i kryterium jakie postawiono to wybór żołnierzy z każdego korpusu osobowego. Tak więc w grupie żołnierzy, których wyniki poddano analizie było 11 żołnierzy korpusu szeregowych, 28 żołnierzy podoficerów oraz 13 żołnierzy korpusu oficerów. Żołnierze zostali dobrani w taki sposób, żeby posiadali różne stopnie wojskowe, co w praktyce przekłada się na różne stano-

wiska. Ważne było, żeby osoby wybrane zajmowały stanowiska typowo biurowe, żołnierze sztabów, specjaliści, których charakter służby jest mieszany. Żołnierze ci wykonują pracę biurową jak również pracę o charakterze wysiłkowym, żołnierzy prowadzących szkolenia na poligonach i kierowców²⁰.

Zróżnicowana grupa badawcza pozwoliła osiągnąć wyniki reprezentatywne dla wszystkich żołnierzy CSiL. Kolejnym wyznacznikiem był termin przeprowadzenia sprawdzianu w 2021 r., żołnierze poddani badaniom musieli do sprawdzianu podejść w pierwszym możliwym terminie, jednocześnie w tym samym co w 2019 r. W przypadku tych badań był to maj. Ci sami żołnierze podeszli więc do dwóch sprawdzianów, w 2019 i 2021 r. Analiza rezultatów wskazała spadek sprawności fizycznej badanych żołnierzy (poza kilkoma wyjątkami) na przestrzeni dwóch lat²¹.

Pandemia COVID-19 i z nią związany Lockdown spowodowały szkody w promowaniu zdrowego stylu życia i uprawiania aktywności fizycznych. Sprawność żołnierzy nie może się nadmiernie pogarszać. Ogólna sprawność żołnierzy powinna wzrastać, utrzymywać się lub spadać do dopuszczalnego poziomu. Poziom wyszkolenia, w tym wiedza i umiejętności mają rosnąć wprost proporcjonalnie do czasu służby. Żołnierze mają mieć zapewnione możliwości wykonywania ćwiczeń fizycznych. Niesprawni fizycznie żołnierze nie są w stanie wykonywać na odpowiednim poziomie zadań taktycznych, a to obniża potencjał obronny formacji²².

Pożądanym jest poranny rozruch fizyczny (zaprawa poranna) ok. 7.00 cztery razy w tygodniu w dni robocze z wyłączeniem poniedziałku (opcjonalnie). Poranny rozruch ma odbywać się z trzech formach do wyboru. Żołnierze mogą wykonać bieg lub pływać w 30 minut lub wykonać trening siłowy. Po weekendzie warto jest potrenować w formie i czasie krótszym niż w pozostałe dni robocze.

20 G. Przybysz (2022), Sprawność...; O. Telak, G. Przybysz, J. Telak (2022), Physical fitness of professional soldiers during COVID-19 in the light of preliminary tests, „Zeszyty Naukowe SGSP”, wyd. SGSP, Warszawa (tekst złożony do publikacji).

21 Ibidem.

22 Por. O. Telak, G. Przybysz, J. Telak (2022), Physical...

Udział żołnierzy w obowiązkowych zajęciach z wychowania fizycznego dwa razy po 2 godziny tygodniowo powinien być rozliczany przez przełożonych na bieżąco. Zwalniać z obowiązków na ten czas i nakazać im, uczestnictwo w zajęciach powinny mieć miejsce tylko w sytuacjach szczególnych. Z perspektywy przełożonego i jego zadań to wykonanie jest niekiedy trudne. Rozwiązaniem jest uświadamianie przełożonych, często są to żołnierze w średnim wieku, którzy stracili motywację do ćwiczeń fizycznych. Szkolenie dla dowódców w tym względzie mogłoby przełożyć się na lepszą organizację czasu służbowego z podwładnym, umożliwiając im udział w zajęciach z wychowania fizycznego.

Zajęcia, które są przeprowadzane dla żołnierzy określa program, który należy zmienić. Program ten koresponduje z podstawami programowymi w szkołach podstawowych i średnich. Można zaproponować żołnierzom zajęcia WF z opcją wyboru. Istniejący program należy zmodyfikować pozostawiając zajęcia, tj. atletyka terenowa, pływanie, walka wręcz. Z kolei gry zespołowe, tj. piłka nożna, koszykowa, siatkowa, gimnastyka, ćwiczenia siłowe, sporty walki należy zaproponować jako zajęcia do wyboru.

Na przykład narzucenie zajęć z piłki koszykowej, w którą nie lubią i nie potrafią grać spowoduje, że jednostka lekcyjna będzie nieefektywna. Żołnierz przestoi zajęcia, nie zaangażuje się w nie, i straci czas, a w to miejsce mógłby uczestniczyć w zajęciach, które przyniosą mu przyjemność i pożytek. Spowoduje to większe zapotrzebowanie na instruktorów realizujących proces wychowania fizycznego, ale przełoży się na efektywność zajęć. Żołnierz, który wybierze sobie obszar zajęć w kręgu jego umiejętności i zainteresowań wykorzysta czas efektywnie i zajęcia przyniosą założony cel. Programy szkolenia i doskonalenia w zakresie sprawności fizycznej zakładają obszary w jakich instruktorzy planują zajęcia.

Do odrębnego rozważenia należy pozostawić umiejętności pływackie żołnierzy zawodowych. Pływanie jako metodę przemieszczania się po powierzchni wody lub w toni wykorzystuje człowiek i zwierzęta oraz przedmioty (np. łódzie). Wg Światowej Organizacji Zdrowia corocznie tonie około 400 tys. osób (ciemną liczbę trudno oszacować). Wypadki utonięcia są trzecią w kolejności przyczyną przedwczesnej utraty życia i łącznie stanowią 7% wszystkich wypadków ze skutkiem śmiertelnym. Każdego roku w Polsce zdarza się około 170 tys. różnych wypadków. Wg Policji w 2021

r. w wypadkach drogowych zginęło 2245 osób, a utonęło 408. Szacuje się, że umiejętność pływania posiadało 7-10 % Polaków. Powszechna nauka pływania projektowana przez Ministerstwo Sportu i Turystyki oraz Środki Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów na dofinansowanie zajęć sportowych dla uczniów, prowadzonych przez: kluby sportowe działające w formie stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, które w ramach swojej statutowej działalności realizują zadania z zakresu upowszechniania kultury fizycznej wśród dzieci i młodzieży lub jednostki samorządu terytorialnego nie przyniosą pożądanego efektu²³, a żołnierz zawodowy powinien umieć pływać.

Poza kształtowaniem sprawności fizycznej żołnierzy zawodowych należy przekazać im wiedzę o formach i metodach treningów i ćwiczeń fizycznych. Programy zajęć powinny być rozszerzone o zajęcia z żywienia w sporcie i fizjologię wysiłku fizycznego. Zakres tej wiedzy powinien być określony. Żołnierze powinni posiadać wiedzę o kaloryczności posiłków, bilansie energetycznym, podstawowej przemianie materii, parametrze BMI, które potęgują efekty treningowe. Wiedza z fizjologii wysiłku fizycznego jest niezbędna w budowaniu programów i planów treningowych. Wśród zajęć z atletyki terenowej znajduje się aspekt kształtowania wytrzymałości biegowej, a nie przekazuje się wiedzy o charakterze wysiłku, progów tętna i efektu biegu. Żołnierze w większości wykonują treningi nie wychodząc poza komfort tlenowy. Lubią trenować w strefie pozyskiwania energii z tlenu, nie zbliżają się do progu przemian beztlenowych, co stanowi błąd. Powinni oni świadomie trenować w różnych strefach.

Niektóre zamieszczane w Internecie filmy zawierają pełne treści treningowe. Odbiorca powinien naśladować instruktora i na zasadzie odwzorowania wykonać pełną jednostkę treningową. 20 min intensywny typu HIIT, treningu nie wymaga sprzętu a pozwala osiągać założone cele treningowe. Proste rozwiązania pomogą co najmniej utrzymać sprawność fizyczną na pożądanym poziomie. Poszerzanie wiedzy

23 Szerzej: J. Telak, Bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych – współczesne dylematy i wyzwania, Międzynarodowa Konferencja pt. „Zarządzanie kryzysowe – ochrona ludności – ratownictwo”, 22 czerwca 2022 Oświęcim.

z obszaru kultury fizycznej powinno być częścią każdego programu treningowego.

PODSUMOWANIE

Pandemia COVID-19 wpłynęła niekorzystnie na sprawność fizyczną żołnierzy zawodowych. Przy potrzebie podnoszenia lub utrzymania wysokiego poziomu sprawności fizycznej, w MON podjęto decyzję o zawieszeniu sprawdzania sprawności fizycznej żołnierzy. Odwołanie rocznego testu skutkowało obniżeniem sprawności fizycznej we wszystkich korpusach – szeregowych, podoficerów, oficerów. Sprawdzian sprawności fizycznej obejmuje testy: podciągnięcia na drążku wysokim, uginanie i prostowanie ramion w podporze leżąc przodem na ławeczce gimnastycznej, skłony tułowia w przód w czasie 2 min, bieg wahadłowy 10 × 10 lub bieg zygzakiem „koperta”, bieg na 3000 m lub pływanie w 12 min, które stanowią dobre narzędzie jej badania. Programowe zajęcia z wychowania fizycznego dla żołnierzy w wymiarze 200 godz. rocznie dają możliwość przygotowania się do zaliczenia testów, ale ich zmieniona forma mogłaby przynieść lepsze efekty. Do utrzymania lub podnoszenia sprawności fizycznej potrzebna jest motywacja i swoboda w doborze form i metod treningowych oraz dostęp do obiektów i urządzeń sportowych. Żołnierze zawodowi powinni umieć pływać i posiadać warunki do doskonalenia tej umiejętności. Przełożeni posiadają instrumenty służbowe do pobudzania aktywności żołnierzy. Sprawność fizyczna, wiedza i umiejętności wojskowe, programowanie zdrowego trybu życia i odżywiania się leżą w interesie indywidualnym żołnierza zawodowego i zbiorowym Sił Zbrojnych RP i narodu polskiego.

WNIOSKI

1. Należy chronić żołnierzy przez spadkami sprawności fizycznej oraz motywować przełożonych do pobudzania ich do intensyfikowania aktywności fizycznej i zdobywania wiedzy o prawidłowym odżywianiu się i zdrowym trybie życia.
2. W dobie narastających zagrożeń bezpieczeństwa zewnętrznego, należy z większą rozważą wprowadzać zakazy dla środowiska żołnierzy Sił Zbrojnych RP
3. Do utrzymania lub podnoszenia sprawności fizycznej, należy zapewnić pełną swobodę żołnierzom w treningach fizycznych i dostęp do obiektów, w tym pływalni, a także urządzeń sportowych.

Piśmiennictwo:

1. Costill D.L. (1976), Naukowe podstawy treningu długodystansowca, „Sport Wyczynowy” nr 8/1976.
2. Demel M., Skład A. (1976), Teoria Wychowania Fizycznego, Wyd. PWN, Warszawa.
3. Gilewicz Z. (1964), Teoria Wychowania Fizycznego, wyd. SiT, Warszawa.
4. Heyward V.H. (1997), Advanced Fitness Assessment Exercise Prescription – 3rd ed., Hu-man Kinetics, Champaign.
5. Hurlock E.B. (1960), Rozwój dziecka, wyd. PWN, Warszawa.
6. Hurlock E.B. (1965), Rozwój młodzieży, wyd. PWN, Warszawa.
7. Januszewski J., Żarek J. (1995), Teoria Sportu, wyd. AWF w Krakowie, Kraków.
8. Osiński W. (1991), Zagadnienia motoryczności człowieka, Wyd. II, „Skrypty” nr 66. Wyd. AWF w Poznaniu, Poznań.
9. Osiński W. (2003), Antropomotoryka, wyd. AWF w Poznaniu, Poznań.
10. Przybysz G. (2022), Sprawność fizyczna żołnierzy Centrum Szkolenia Łączności i In-formatyki w Zegrzu w obliczu Lockdownu spowodowanym stanem epidemii SARS-COV-2, praca magisterska, Instytut Sportu i Rekreacji WSEwS w Warszawie, Warszawa.
11. Przewęda R. (1981), Rozwój somatyczny i motoryczny, Wydawnictwa szkolne i pedago-giczne, Warszawa.
12. Sozański H., Witczak T. (1981), Trening Szybkości, wyd. Sport i Turystyka, Warszawa.
13. Telak J. (2022), Bezpieczeństwo osób przebywających na obszarach wodnych – współczesne dylematy i wyzwania, Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Zarządzanie kryzysowe – ochrona ludności – ratownictwo”, 22 czerwca, Oświęcim.
14. Telak O., Przybysz G., Telak J. (2022), Physical fitness of professional soldiers during COVID-19 in the light of preliminary tests, „Zeszyty Naukowe SGSP”, wyd. SGSP, Warszawa (tekst złożony do publikacji).
15. Wolański N., Parizkova J. (1976), Sprawność fizyczna a rozwój człowieka, wyd. SiT, Warszawa.
16. Wuest D.A., Bucher C.A. (1991, tłum. j. polski 1996), Foundations of physical education and sport – 11th ed., Mosby Year Book, St. Louis.
17. Zaciorski W. (1970), Kształtowanie cech motorycznych sportowca, wyd. SiT, Warszawa.
18. Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 860, 2112 i 2320).
19. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 grudnia 2020 r. w sprawie przeprowadzenia sprawdzianu sprawności fizycznej żołnierzy zawodowych (Dz. U. 2020 poz. 2331).
20. Decyzja nr 192/ZPUSZIS-P3/P7 Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 sierpnia 2018 r. – załącznik nr 1 – Program szkolenia podstawowego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
21. Siły Zbrojne RP, Ministerstwo Obrony Narodowej, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/sily-zbrojne-rp>

Polscy piłkarze w lidze niemieckiej – zarys historii, dylematy i statystyka

TYMOTEUSZ KONSTANTY NEÜFF WYŻSZA SZKOŁA EDUKACJA W SPORCIE

STRESZCZENIE

Motywy podjęcia pracy było zainteresowanie historią Bundesligi oraz chęć sprawdzenia, jaki wpływ na tę ligę wywarli Polscy piłkarze oraz czy Bundesliga stanowiła dobre miejsce dla rozwoju ich karier. Główną metodą wykorzystaną w tworzeniu pracy była krytyczna analiza opracowań i źródeł medialnych. Wykorzystano do tego źródła internetowe, biografie i autobiografie zawodników, opracowania historyczne, artykuły z czasopism naukowych, a także artykuły i książki niemieckojęzyczne. W pierwszej części ukazano genezę piłki nożnej na świecie i w Niemczech. W drugiej przedstawiono natomiast biografie najwybitniejszych zawodników grających w Niemczech. W rozdziale tym dokonano też podsumowania występów polskich piłkarzy w Bundeslidze, a obok tego przedstawiono pokrótce sylwetki innych zawodników zasługujących na wyróżnienie. W Bundeslidze zagrała w sumie setka Polaków, w wielu przypadkach ich udział w niemieckiej lidze był nieznaczny i niewidoczny. Niektórzy rozegrali kilka spotkań lub nawet tylko jeden mecz, ale pewna część swoimi dokonaniem wyraźnie zapisała się w historii niemieckich klubów. Obecnie natomiast Robert Lewandowski wyrósł na gwiazdę wszechczasów niemieckiej piłki ligowej. Bundesliga wydaje się być też dobrym miejscem dla rozwoju polskich piłkarzy, w ostatniej dekadzie to właśnie Polacy z Bundesligi stanowili fundament polskiej reprezentacji narodowej. **Słowa kluczowe:** Polacy, Bundesliga, liga niemiecka, piłka nożna, piłkarze, historia

SUMMARY

The motive for taking up the job was the interest in the history of the Bundesliga and the willingness to check what influence Polish footballers had on this league and whether the Bundesliga was a good place for the development of their careers. The

main method used in the creation of the work was the critical analysis of studies and media sources. Internet sources, biographies and autobiographies of players, historical studies, articles from scientific journals, as well as German-language articles and books were used for this purpose. The first part shows the genesis of football in the world and in Germany. The second one presents the biographies of the most outstanding players playing in Germany. This chapter also summarizes the performances of Polish players in the Bundesliga, and briefly presents the profiles of other players who deserve a mention. A total of one hundred Poles played in the Bundesliga, in many cases their participation in the German league was insignificant and invisible. Some of them played several games or even just one match, but some of them have clearly entered the history of German clubs with their achievements. Currently, however, Robert Lewandowski has grown into the all-time star of German league football. The Bundesliga also seems to be a good place for the development of Polish footballers, in the last decade it was Poles from the Bundesliga who were the foundation of the Polish national team. **Keywords:** Poles, Bundesliga, German league, football, footballers, history.

WSTĘP

Coraz więcej polskich piłkarzy gra w lidze niemieckiej, a sama liga niemiecka staje się coraz ważniejsza w europejskich rozgrywkach. Często jest to bardzo dobry kierunek dla rozwoju kariery piłkarskiej polskich piłkarzy. Liga niemiecka może być ważnym zapleczem dla rozwoju polskiej piłki nożnej, kształtując reprezentantów kraju oraz będąc biorcą polskich talentów, które mają okazję wykazać się w zmaganiach sportowych z najlepszymi klubami Europy – w samej Bundeslidze oraz w europejskich pucharach. Warto przyjrzeć się

dotychczasowym przykładom piłkarzy jakie szanse i zagrożenia mogą spotkać młodych sportowców rozwijających swoją karierę w Niemczech. Sama obecność polskich piłkarzy w Bundeslidze stanowi też ciekawą wartość historyczną.

Celem badań jest ocena obecności polskich piłkarzy w lidze niemieckiej w latach 1962-2020 (taki przedział lat wynika z faktu, że Bundesliga powstała dopiero w 1962 roku). W pracy poczyniono pewien wyjątek, wykraczający poza cel pracy, a było nim opisanie piłkarskiej biografii Ernesta Wilimowskiego, który grał w okresie zanim jeszcze powstała Bundesliga. Jednocześnie była to postać tak ważna i wyróżniająca się w polskiej i niemieckiej piłce nożnej, że jej uwzględnienie wydawało się konieczne dla pełnego przedstawienia tematyki Polaków grających w Niemczech.

Problemem badawczym było pytanie: którzy polscy piłkarze najbardziej wyróżnili się w lidze niemieckiej? Przedmiotem badań są kariery zawodnicze polskich piłkarzy grających w lidze niemieckiej oraz sama liga niemiecka. Szczegółowo przeanalizowano sylwetki Ernesta Wilimowskiego i Roberta Lewandowskiego, którzy zdecydowanie wykraczają ponad poziom wszystkich pozostałych polskich piłkarzy grających w niemieckiej lidze. Poza tym pojawili się w piłce w czasach tak różnych, że dokładna analiza ich biografii i sportowych dokonań jest sama w sobie ciekawa i niosąca wiele wniosków wykraczających nawet poza świat piłki mi sportu. Pozostali piłkarze zostali przedstawieni w statystykach i w krótkich omówieniach. Wielu z nich miało też znaczącym wpływ na niemiecką i polską piłkę. Główną metodą wykorzystaną w tworzeniu pracy była krytyka źródeł. Wykorzystaną techniką badawczą krytyczna analiza opracowań i źródeł medialnych. Natomiast narzędziami badawczymi były: analiza, synteza, dedukcja i wnioskowanie. Wykorzystano do tego liczne źródła inter- »

» netowe, biografie i autobiografie zawodników, opracowania historyczne, artykuły z czasopism naukowych, w tym również skorzystano z literatury i artykułów niemieckojęzycznych. Niezwykle przydatnym źródłem informacji okazał się niemiecki portal „Transfermarkt”, który gromadzi znaczny zasób informacji statystycznych ze świata piłki nożnej, w tym statystyki historyczne. Za jego pomocą możliwe było prześledzenie każdego kolejnego sezonu wybranych piłkarzy, z podsumowaniem rozegranych minut, strzelonych bramek, zaliczonych asyst, czy otrzymanych kartek. To dzięki tej stronie internetowej możliwe było stworzenie całościowej listy polskich piłkarzy grających kiedykolwiek w Bundeslidze. Podobna tematyka jak ta podejmowana w niniejszej pracy w zasadzie nie była nigdy wcześniej podejmowana w literaturze, z wyjątkiem jednego opracowania, którego autorem jest niemiecki dziennikarz Thomas Urban, zajmujący się m.in. polityczną historią futbolu. Dziennikarz wydał w 2011 roku monografię historyczną pt. „Schwarze Adler, Weiße Adler. Deutsche und polnische Fußballer im Räderwerk der Politik”, która doczekała się też polskiego wydania pt. „Czarny orzeł, biały orzeł. Piłkarze w trybach polityki”. Bardzo przydatne okazały się też książki Ulricha Hesse „Tor. Historia niemieckiej piłki nożnej” oraz Ronald Renga „Bundesliga. Niezwykła opowieść o niemieckim futbolu”, które pozwoliły lepiej poznać skomplikowaną i złożoną historię niemieckiej piłki. Ponadto w pracy analizowano wiele biografii piłkarskich, w rezultacie korzystając z kilku profesjonalnych biografii – na największe wyróżnienie zasługuje tu książka Dariusza Tuzimka „Lewandowski. Jak wygrać marzenia”.

PIŁKA NOŻNA W NIEMCZECH – ZARYS HISTORII I DZIEŃ DZISIEJSZY

STATYSTYKI I REKORDY

Bundesliga posiada wiele ciekawych rekordów, a wśród nich można znaleźć też polskie akcenty. Statystyki i rekordy najwyższej klasy rozgrywkowej w Niemczech można podzielić na drużynowe, indywidualne oraz trenerskie. Oto liczby tytułów mistrzów Niemiec wywalczone przez poszczególne kluby: FC Bayern Monachium – 30; Borussia Dortmund – 5; Borussia Mönchengladbach – 5; Werder Brema – 4; Hamburger SV – 3; VfB Stuttgart – 3; FC Kaiserslautern – 2; FC Köln – 2; FC Nürnberg – 1; Eintracht Braunschweig – 1; TSV 1860 Monachium – 1; VfL Wolfsburg – 1.

Bayern Monachium zdobywał też dziesięciokrotnie tytuł wicemistrza. Werder Brema, Schalke 04 oraz Borussia Dortmund zajmowały drugie miejsce po siedem razy. Co istotne, FC Schalke 04 to drużyna o najlepszych statystykach w tabeli końcowej spośród zespołów, które nigdy nie zdobyły mistrzostwa Bundesligi, choć Schalke posiada kilka tytułów mistrza Niemiec, ale sprzed ery jednej ligi ogólnokrajowej¹. Spośród wszystkich obecnych w Bundeslidze klubów Bayern Monachium jest najczęstszym uczestnikiem tych rozgrywek z liczbą 56 sezonów (na 58 rozegranych) – odkąd Bawarczycy awansowali do pierwszej ligi w 1965 roku nigdy z niej nie spadli. Nie jest to jednak rekord – ten należy do Werderu Brema, który ma 57 sezonów w Bundeslidze, ale klub ten spadł do 2. Bundesligi w sezonie 2020/2021 i w najbliższym czasie nie poprawi tego wyniku. Uwzględniając najnowszy sezon Bayern wyrównał rekord Werderu i jeśli nie spadnie z ligi, a Werder nie awansuje, to klub z Monachium stanie się najczęściej występującym w Bundeslidze. Jeszcze do niedawna rekordzistą był Hamburger SV z 55 sezonami, ale zespół ten spadł z ligi w sezonie 2017/2018. Kolejny klub najdłużej obecny w Bundeslidze to Borussia Dortmund, która gra od początku rozgrywek, ale spadła z ligi i ponownie awansowała do niej w 1976 roku i zagrała do tej pory 54 sezony. VfB Stuttgart ma na koncie 54 sezony, trzykrotnie spadając z ligi. Więcej niż 50 sezonów rozegrały jeszcze Borussia Mönchengladbach (53 sezony, 3 spadki) i Eintracht Frankfurt (52 sezony, 4 spadki). Bundesligi².

Większość pozytywnych rekordów klubowych należy do Bayernu Monachium. Ten klub zdobył największą liczbę punktów w sezonie – 91 w sezonie 2012/2013, osiągnął największą liczbę wygranych – 29 w sezonach 2012/2013 i 2013/2014, miał najmniejszą liczbę porażek – 1 w sezonach 1986/1987 i 2012/2013, uzyskał najlepszy bilans bramek – +80 w sezonie 2012/2013 (negatywny rekord dzierży Tasmania Berlin z bilansem – 93 goli w sezonie 1965/1966), Bayern strzelił też największą liczbę bramek w jednym sezonie i było to 101 goli

1 Germany Champions, online: <https://www.worldfootball.net/winner/bundesliga/>, dostęp: 04.09.2021.

2 Vereine der Bundesligasaison 2021/22, online: <https://de.wikipedia.org/wiki/Fu%C3%9Fball-Bundesliga>, dostęp: 04.09.2021.

w rozgrywkach 1971/1972. Klub ten również stracił najmniejszą liczbę goli i było to 17 bramek w sezonie 2015/2016. Bayern osiągnął też największą przewagę nad wicemistrzem – w sezonie 2012/2013 wyprzedził Borussię Dortmund o 25 punktów. Rok później Bayern najszybciej w historii rozstrzygnął kwestię mistrzostwa – zapewnił sobie tytuł już w 27 kolejce³. Najwięcej występów w Bundeslidze zaliczył Karl-Heinz Körbel, który rozegrał 602 mecze i zakończył karierę w wieku 37 lat i po 19 latach gry dla jednego klubu – Eintrachtu Frankfurt. Najstarszy gracz na powyższej liście to Klaus Fichtel, który zakończył karierę dopiero w wieku 43 lat i 183 dni, grając zawodowo w piłkę 23 lata. Cała pierwsza dziesiątka zawodników z największą liczbą występów składa się z Niemców. Również pierwsza setka najczęściej grających w Bundeslidze piłkarzy składa się z Niemców, z wyjątkiem jednego obcokrajowca – Claudio Pizarro z Peru zajmuje w tej klasyfikacji 14 miejsce, mając na koncie 490 występów (dla Werderu Brema, Bayernu Monachium i 1. FC Köln). Roberta Lewandowskiego jest drugi w tej statystyce piłkarzy obcokrajowców, rozegrał 384 mecze dla Borussii Dortmund i Bayernu Monachium. Najlepszym strzelcem wszechczasów w Bundeslidze jest Gerd Müller, który strzelił 365 bramek. Jego miejsce jest już przesądzone, po przenosinach Lewandowskiego do Barcelony. Lewandowski to jeden z dwóch zagranicznych zawodników w pierwszej dziesiątce strzelców – drugi to Peruwiańczyk Claudio Pizarro. Zawodnik ten jest też najstarszym strzelcem w Bundeslidze – ostatnią bramkę zdobył mając 40 lat i 227 dni. Tytuł króla strzelców najczęściej zdobywali Gerd Müller i Robert Lewandowski 7-krotnie. Lewandowski wyrównał też rekord pod względem liczby goli strzelonych w jednym sezonie, trafiając w rozgrywkach 2020/2021 aż 41 bramek. Poprzedni rekord należał do Gerda Müllera, który w latach 1971/1972 zdobył 40 goli⁴.

3 List of FC Bayern Munich records and statistics, online: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_FC_Bayern_Munich_records_and_statistics, dostęp: 04.09.2021.

4 Bundesliga records: goals, titles, attendances for players and clubs, online: <https://www.bundesliga.com/en/bundesliga/news/records-goals-titles-attendances-for-players-and-clubs-bayern-munich-3220>, dostęp: 06.09.2021.

Najbardziej utytułowani pod względem mistrzostwa Bundesligi są trzej zawodnicy Bayernu – David Alaba (Austriak, będący jednocześnie najbardziej utytułowanym obcokrajowcem) oraz Thomas Müller i Robert Lewandowski. Zawodnicy ci zdobywali mistrzostwo kraju 10 razy⁵.

W sumie siedmiu różnych piłkarzy Bundesligi zostało dziesięć razy nazwanych piłkarzem roku: Gerd Müller (1970); Franz Beckenbauer (1972, 1976); Kevin Keegan (1978, 1979); Karl-Heinz Rummenigge (1980, 1981); Matthias Sammer (1996); Franck Ribéry (2013); Robert Lewandowski (2020)⁶.

Warto odnotować też kilka rekordów trenerskich. Najczęściej po mistrzostwo Bundesligi sięgali: Udo Lattek, 8 razy (6×FC Bayern Monachium, 2×Borussia Mönchengladbach); Ottmar Hitzfeld, 7 razy (2×Borussia Dortmund, 5×FC Bayern Monachium); Hennes Weisweiler, 4 razy (3×Borussia Mönchengladbach, 1×1. FC Köln); Jupp Heynckes, 4 razy (wszystkie z FC Bayern Monachium)⁷.

5 Spieler mit den meisten Meistertiteln, online: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1090353/umfrage/spieler-mit-den-meisten-deutschen-meisterschaften-in-der-1-fussball-bundesliga/>, dostęp: 06.09.2021.

6 Player of the Year – Winners, online: <http://www.rsssf.com/miscellaneous/fifa-awards.html#world>, dostęp: 06.09.2021.

7 Master coach, online: <https://www.transfermarkt.com/1-bundesliga/meistertrainer/wettbewerb/L1>, dostęp: 07.09.2021.

NAJWYBITNIEJSI POLSCY PIŁKARZE GRAJĄCY W NIEMCZECH

Bliskie sąsiedztwo Polski i Niemiec, różne relacje historyczne oraz zmiany terytorialne sprawiły, że wielu Polaków grało w piłkę nożną w Niemczech. Nie zawsze jednak jest to tak jednoznaczne, gdyż wielu zawodników miało jedynie polskie pochodzenie lub pewne związki z Polską, natomiast większość swojego życia spędziła w Niemczech. Tak było np. ze znanymi dzisiaj powszechnie Miroslavem Klose, Lukaszem Podolskim czy Piotrem Trochowskim.

Piłkarze polskiego pochodzenia bardzo szybko zapisali się w futbolowej historii Niemiec, bo już w 1934 roku Ernst Kuzorra i Fritz Szepan uchodzili za najlepszych zawodników tego kraju, czyli już w pierwszej edycji rozgrywek piłkarskich o mistrzostwo Niemiec. Byli oni potomkami Mazurów, którzy emigrowali z Prus Wschodnich, obaj urodził się jednak w Gelsenkirchen. Z miejscowym FC Schalke 04 zawodnicy sześciokrotnie wygrali mistrzostwo Niemiec i byli niekwestionowanymi gwiazdami klubu i reprezentacji. Rodzice piłkarzy emigrowali z Nidzicy i Ostródy do Zagłębia Ruhry za pracą. I choć ich związki z Polską były raczej słabe, to polska prasa chętnie podkreślała polskie pochodzenie mistrzów Niemiec, a niemieccy tradycjoniści złośliwie nazywali Schalke „klubem polaczków”, tym bardziej, że piłkarzy z polskim pochodzeniem było tam znacznie więcej – Burdowski, Tibulski, Kalwitzki, Jaszek, Badoreck i Zajonz. Kierownictwo klubu Schalke usilnie starało się natomiast dowodzić, że nie są to polscy emigranci,

co w dużej mierze było prawdą⁸. W latach siedemdziesiątych XIX wieku do Cesarstwa Niemieckiego zaczęła napływać ludność z okolic Poznania, Prusów Zachodnich i ze Śląska. Emigranci z Polski współtworzyli Schalke 04 czy Borussię Dortmund, a następnie grali w tych drużynach, jak i innych klubach z Zagłębia Ruhry. W sezonie rozgrywkowym 1937/1938 walczyło 15 klubów z tego regionu, a każdy wystawił co najmniej jednego zawodnika z polskimi korzeniami. Ponadto regularnymi członkami reprezentacji Niemiec byli Ernst Kuzorra, Fritz Szepan, Adolf Urban, Rudolf Gellesch, Stanisław Kobierski, Paul Zieliński i Josef Rodziński⁹.

Do ważnych zawodników niemieckiej piłki o polskim pochodzeniu zalicza się też kilku przedstawicieli pokolenia powojennego. Jednym z nich jest Hans Tilkowski, bramkarz reprezentacji Niemiec w latach sześćdziesiątych i jej legenda, który znany jest od 1966 roku jako „człowiek w bramce Wembley” – na tym turnieju RFN zajęło drugie miejsce, rok wcześniej został wy-

8 B. Lenz, „Gebürtige Polen“ und „deutsche Jungen“, Polnischsprachige Zuwanderer im Ruhrgebietsfußball im Spiegel von deutscher und polnischer Presse der Zwischenkriegszeit, [w:] D. Blecking (red.), Vom Konflikt zur Konkurrenz: Deutsch-polnisch-ukrainische Fußballgeschichte, Göttingen 2014, s. 100-113.

9 D. Blecking, Von Willimowski zu Lewandowski, online: <https://www.bpb.de/gesellschaft/medien-und-sport/bundesliga/192009/polnische-spieler-im-deutschen-elitefussball>, dostęp: 15.10.2021.

Tab. 1. Piłkarze z największą liczbą bramek w Bundeslidze

Lp.	Piłkarz	Lata gry	Klub	Bramki (średnia na mecz)
1	Gerd Müller	1965-1979	FC Bayern Monachium	365 (Ø 0,85)
2	Robert Lewandowski	od 2010	FC Bayern Monachium	312 (Ø 0,80)
3	Klaus Fischer	1968-1988	FC Schalke 04	268 (Ø 0,50)
4	Jupp Heynckes	1965-1978	Borussia Mönchengladbach	220 (Ø 0,60)
5	Manfred Burgsmüller	1969-1990	Borussia Dortmund	213 (Ø 0,48)
6	Claudio Pizarro	1999-2020	Werder Brema	197 (Ø 0,40)
7	Ulf Kirsten	1990-2003	Bayer 04 Leverkusen	181 (Ø 0,52)
8	Stefan Kuntz	1983-1999	1. FC Kaiserslautern	179 (Ø 0,40)
9	Dieter Müller	1973-1986	1. FC Köln	177 (Ø 0,58)
10	Klaus Allofs	1975-1993	1. FC Köln	177 (Ø 0,42)

Źródło: <https://www.kicker.de/bundesliga/torjaeger-historie>

» brany najlepszym piłkarzem Niemiec, a na świecie był postrzegany jako jeden z najlepszych zawodników na swojej pozycji. Tilkowski pochodził z biednej górniczej rodziny z Dortmundu, a jego ojciec Johann był z pochodzenia Polakiem, którego przodkowie przybyli do Niemiec za pracą. Inny gwiazdor niemieckiej piłki nożnej również wywodził się z Zagłębia Ruhry i był to Reinhard „Stan” Libuda. Swoją pseudonim zawdzięczał on efektownemu stylowi gry, który przypominał Stanleya Matthews (pierwszego laureata tytułu najlepszego piłkarza France Football). Grał dla Borussia Dortmund i FC Schalke 04, a w 1970 roku został wybrany do drużyny stulecia reprezentacji Niemiec. Rodzice Libudy pochodzili z Gelsenkirchen i mieli polskie korzenie. Sam Reinhard dostrzegał podobieństwo swojej kariery do Raymonda Kopy (Kopaczewskiego), który także był wielkim piłkarzem i wywodził się z polskiego środowiska górniczego we Francji¹⁰. Choć wymienieni zawodnicy wydają się mieć bardzo słabe związki z Polską, to postrzegani byli przez niemiecką prasę właśnie w kontekście wpływu Polski na niemie-

cki futbol. Piłkarzy o polskim pochodzeniu było niewątpliwie więcej, ale nie każdy tak silnie zaznaczył swoją obecność w historii piłki nożnej. Warto tu też zauważyć, że polskie nazwiska w niemieckiej piłce wywodzą się przede wszystkim z Zagłębia Ruhry – z Gelsenkirchen oraz z Dortmundu, dokąd licznie emigrowali w przeszłości Polacy za pracą. Przez zawitości historyczne trudno przy tym nawet jednoznacznie stwierdzić, czy byli to Polacy, choć z pewnością pochodzili z terytoriów, które dziś należą do Polski i bardzo często posługiwali się też polskim językiem.

ERNEST WILIMOWSKI

Ernest „Ezi” Wilimowski to zdaniem wielu najlepszy polski piłkarz w dziejach, licząc nawet „erę” Roberta Lewandowskiego. Gdyby nie II wojna światowa, być może Wilimowski byłby szerzej znany światu i to on stałby się synonimem globalnej gwiazdy futbolu, a nie Pele czy Maradona – taką opinię przedstawił Roman Kołtoń i Andrzej Gowarzewski, badający historię piłkarza¹¹. Być może nie jest to stwierdzenie

11 Reportaż radiowy o Ernieście Wilimowskim „Jak pijak grał w piłkę” – w materiale wypowiadają się: Sylwia Haarke, Andrzej Gowarzewski,

obiektywne, a wielu ludzi nie może się do niego też stosownie odnieść, bo nigdy nie widzieli Wilimowskiego w akcji i mogą się opierać jedynie na przekazach słownych oraz sugerując się niebywałą bramkostrzelnością zawodnika. Z całą pewnością można jednak stwierdzić, że wojna nie sprzyjała sportowej popularności, a w szczególności Wilimowskiemu, który zmienił barwy narodowe i grał dla III Rzeszy. Wilimowski urodził się w 1916 roku w Katowicach jako Ernst Otto Pradella w czasie istnienia Cesarstwa Niemieckiego i dorastał na mieszanym kulturowo i wielojęzycznym śląskim „pograniczu”. Jego matka, po której piłkarz otrzymał nazwisko, była niemieckojęzyczna, natomiast ojciec nie jest dokładnie znany i prawdopodobnie zginął podczas I wojny światowej. W 1922 roku Katowice trafiły w skład II Rzeczypospolitej Polskiej, a Ernest został obywatelem Polski. Kilka lat później jego matka wyszła za mąż za Romana Wilimowskiego, który usynowił Ernesta i nadał mu swoje nazwisko. Roman Wilimowski był Polakiem osiadłym na Śląsku, zaangażowanym w powstania śląskie. W domu rodzina Ernesta porozumiewała się w gwarze śląskiej, w szkole i publicznie używali języka polskiego, a ze względu na niemieckie poczucie narodowe matki i jej rodziny Wilimowski używał też niemieckiego (przede wszystkim w pierwszych latach życia). Zapewne piłkarz miał pewne poczucie odrębności etnicznej, bo wypowiadając się o swojej narodowości określał siebie przede wszystkim jako „Górnoślązaka”¹². Ernest Wilimowski był wyjątkowo utalentowany motorycznie i grał nie tylko w piłkę nożną, ale też w piłkę ręczną, hokej na lodzie i tenisa stołowego. Co ciekawe, nie przeszkadzała mu w tym anatomiczna aberracja jaką była polidaktylia – dodatkowy palec u prawej stopy (podobne schorzenie miał też słynny zawodnik Realu Madryt – Raul Blanco). Sam Wilimowski w latach kariery zawodniczej żartował, że

Bohdan Tomaszewski, Marian Lubina, Roman Kołtoń, Jerzy Szczygielski.

12 Ł. Respondek, Sławny Ernest Wilimowski bohaterem filmu fabularnego, online: <https://dziennikzachodni.pl/slawny-ernest-wilimowski-bohaterem-filmu-fabularnego/ar/566619>, dostęp: 29.10.2021; B. Snoch, Górnośląski Leksykon Biograficzny. Suplement do wydania drugiego, Muzeum Śląskie, Katowice 2006, s. 123.

jest to źródło jego sukcesu¹³. Podobno miał też krzywe nogi, które stawiał na zewnątrz, przez co jego chód przypominał kaczkę. Ernest nie miał szczególnych warunków fizycznych, miał ok. 170 cm wzrostu, ale nadrabiał to szybkością, zwrotnością, przytomnością umysłu, świetnym dryblingiem i skutecznością strzelecką¹⁴. Grał na pozycji lewego łącznika, czyli pośredniej pozycji między atakiem a pomocą, więc dziś byłby uważany za skrzydłowego, ofensywnego pomocnika¹⁵.

Wilimowski początkowo grał na podwórku i w dzikich drużynach, a następnie w juniorskich klubach. Znalazł się na 17 miejscu w tzw. klubie setników, czyli zestawieniu polskich zawodników, którzy zdobyli w walce o mistrzostwo Polski więcej niż 100 bramek. Należy przy tym zauważyć, że jego kariera w polskich rozgrywkach była niezwykle krótka (6 sezonów, w tym jeden niedokończony), a pod względem średniej liczby bramek na mecz (1,34) zajmuje on wciąż pierwsze miejsce wśród ligowych strzelców¹⁶. Debiut Wilimowskiego w reprezentacji Polski miał miejsce w 1933 roku w meczu towarzyskim z Danią, gdzie Polska przegrała 2:4. Również i w tym przypadku piłkarz pobił jeden ze swoich wielu rekordów, bo w chwili gry miał 17 lat i 332 dni, przez co stał się najmłodszym wtedy reprezentantem Polski. Najmłodszym strzelcem stał się kilka dni później, gdy strzelił gola Szwecji, również w ramach spotkania towarzyskiego. Na pewien czas Wilimowski rozstał się z reprezentacją, bo został z niej usunięty w 1936 za udział w imprezie alkoholowej. Podobno alkohol i kobiety były w tamtym czasie największymi słabościami Wilimowskiego. Alkoholowe ekscesy stały się powodem, dla którego Wilimowski nie pojechał na Igrzyska Olimpijskie w Berlinie, które Polacy zakończyli na czwartym miejscu. Być może nieobecność Wilimow-

13 A. Koliński, Legendy Futbolu: Ruch, volkslista, gra dla Niemiec, czyli Ernest Wilimowski, online: <http://pilkanozna.pl/index.php/Wydarzenia/Swiat/legandy-futbolu-ruch-hajduki-wielkie-volkslista-gra-dla-niemiec-czyli-ernest-wilimowski-11.html>, dostęp: 30.10.2021.

14 W. Kowalski, Grał z orzetkiem na piersi, potem... ze swastyką. Ten piłkarz był gwiazdą polskiego futbolu, ale „ukradli” nam go Niemcy, online: <https://natemat.pl/153725,gral-z-orzelkiem-na-piersi-potem-ze-swastyka-ten-pilkarz-byl-gwiazda-polskiej-pilki-ale-ukradli-nam-go-niemcy>, dostęp: 30.10.2021.

15 M. Deja, Futbol jest wielki: Ernest Wilimowski, online: <https://igol.pl/futbol-jest-wielki-ernest-wilimowski/>, dostęp: 31.10.2021.

16 Z. Rokita, Ernest Wilimowski: największy polski piłkarz czy zdrajca?, online: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/historia/1664472,1,ernest-wilimowski-najwiekszy-polski-pilkarz-czy-zdrajca.read>, dostęp: 31.10.2021.

lidze w meczu z Cracovią, a jego kariera niemal natychmiast eksplodowała. Z Ruchem Wilimowski czterokrotnie zdobywał mistrzostwo Polski (1934, 1935, 1936, 1938), przy czym trzykrotnie sięgał po koronę króla strzelców, z dorobkiem 33 goli już w pierwszym sezonie gry. W 1939 roku Wilimowski ustanowił niepokonywany do dziś rekord ligi pod względem liczby strzelonych bramek – strzelił ich 10 w meczu z Union-Touring Łódź, a mecz zakończył się zwycięstwem 12:1¹⁷. Łącznie dla Ruchu Hajduki Wielkie rozegrał w ekstraklasie 86 meczów, w których strzelił 117 bramek. Znalazł się na 17 miejscu w tzw. klubie setników, czyli zestawieniu polskich zawodników, którzy zdobyli w walce o mistrzostwo Polski więcej niż 100 bramek. Należy przy tym zauważyć, że jego kariera w polskich rozgrywkach była niezwykle krótka (6 sezonów, w tym jeden niedokończony), a pod względem średniej liczby bramek na mecz (1,34) zajmuje on wciąż pierwsze miejsce wśród ligowych strzelców¹⁸. Debiut Wilimowskiego w reprezentacji Polski miał miejsce w 1933 roku w meczu towarzyskim z Danią, gdzie Polska przegrała 2:4. Również i w tym przypadku piłkarz pobił jeden ze swoich wielu rekordów, bo w chwili gry miał 17 lat i 332 dni, przez co stał się najmłodszym wtedy reprezentantem Polski. Najmłodszym strzelcem stał się kilka dni później, gdy strzelił gola Szwecji, również w ramach spotkania towarzyskiego. Na pewien czas Wilimowski rozstał się z reprezentacją, bo został z niej usunięty w 1936 za udział w imprezie alkoholowej. Podobno alkohol i kobiety były w tamtym czasie największymi słabościami Wilimowskiego. Alkoholowe ekscesy stały się powodem, dla którego Wilimowski nie pojechał na Igrzyska Olimpijskie w Berlinie, które Polacy zakończyli na czwartym miejscu. Być może nieobecność Wilimow-

17 A. Gowarzewski, Encyklopedia piłkarska FUJI, kolekcja klubów, tom I: Ruch Chorzów, Wydawnictwo GiA, Katowice 1995, s. 38-42; J. Kurek, Historia Wielkich Hajduków, Rococo, Chorzów 2001, s. 164; P. Czado (red.), Górnoślązacy w polskiej i niemieckiej reprezentacji narodowej w piłce nożnej – wczoraj i dziś. Sport i polityka na Górnym Śląsku w XX wieku, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gliwice-Opole 2006, s. 20-32.

18 Klub 100, online: https://pl.wikipedia.org/wiki/Klub_100, dostęp: 02.11.2021.

skiego kosztowała Polskę złoty medal¹⁹. Wilimowski w końcu jednak wrócił do reprezentacji i strzelił ważną bramkę w meczu z Jugosławią, która przypieczętowała awans do Mistrzostw Świata 1938, które odbywały się we Francji. Tam Wilimowski dał prawdziwy popis swoich umiejętności, strzelając cztery gole Brazylijczykom i wywalczył jeden rzut karny, choć Polska przegrała ostatecznie 5:6 i odpadła tym samym z turnieju, Wilimowski przeszedł do historii, bo nikt dotąd nie strzelił tylu bramek w jednym meczu mistrzostw, a także nikt nie poprawił tego rezultatu przez 56 lat, aż do 1994 roku, gdy w USA Rosjanin Oleg Salenko strzelił Kamerunowi aż 5 bramek. Inny słynny mecz Wilimowskiego dla reprezentacji Polski to zwycięstwo 4:2 z bardzo silnymi wówczas Węgrami, a piłkarz strzelił wtedy 3 gole, odrabiając straty. Występowi Wilimowskiego na MŚ, jak i różnym innym zdarzeniom z jego życia, towarzyszą różne legendy²⁰.

Andrzej Łapicki, polski aktor i pasjonat piłki nożnej, miał okazję oglądać Wilimowskiego na żywo. Przyrównywał on piłkarza do Maradony – sam wygrywał mecze, brał piłkę, przedryblowywał część drużyny przeciwnika i strzelał bramkę. Rzekomo Wilimowski nawet nie musiał strzelać, bo niemalże wchodził z piłką do bramki²¹. Był istnym koszmarem dla obrońców i katem dla bramkarzy, których pokonywał najczęściej w najprostszym z możliwych sposobów – wbijając piłkę z najbliższej odległości, do pustej już bramki. Podobno w takich sytuacjach zatrzymywał się, prezentował szelmowski uśmiech i dopiero po chwili zastanowienia kopnął piłkę, a to doprowadzało przeciwników i ich kibiców do szału²². O klasie Wilimowskiego może świadczyć też fakt, że w 1938 roku trafił na okładkę niemieckiego pisma futbolowego „Kicker”, a przez publicystów był nazywany geniuszem futbolu, a rok przed wybuchem wojny »

19 M. Deja, op. cit.; A. Gowarzewski, Mistrzostwa Polski. Ludzie 1918-1939. 100 lat prawdziwej historii, Wydawnictwo GiA, Katowice 2017, s. 40.

20 P. Bera, op. cit.

21 A. Łapicki, Lider, online: <https://e-teatr.pl/lider-a60586>, dostęp: 30.04.2022.

22 D. Bednarz, Ernest Wilimowski – bohater czy zdrajca?, online: <https://historia.org.pl/2015/08/13/ernest-wilimowski-bohater-czy-zdrajca/>, dostęp: 30.04.2022.

Fot. 1. Ernest Wilimowski

Źródło: <https://naszahistoria.pl/bronil-barw-rzeczypospolitej-i-iii-rzeszy/ar/9175076>

» piłkarz z Katowic był na ustach wszystkich²³. Grę Wilimowskiego bardzo trafnie podsumował Fritz Walter – niemiecki mistrz świata z 1954 roku, który stwierdził, że to był jedyny piłkarz na świecie, który zdobywał więcej bramek, niż miał szans. Zaiste, to co wyróżniało Wilimowskiego to niezwykła skuteczność, przez co do dziś dzierży różne rekordy średniej liczby goli²⁴. Dalsza kariera klubowa i reprezentacyjna Wilimowskiego w Polsce została przerwana przez wybuch II Wojny Światowej. Do tego czasu Wilimowski zdążył rozegrać 22 mecze dla reprezentacji i strzelił w nich 21 bramek. W tym przypadku zajmuje 9 miejsce w klasyfikacji wszechczasów polskich reprezentantów pod względem strzelonych bramek oraz pierwsze miejsce, pod względem średniej goli. Zawodnik w tym czasie dwukrotnie znalazł się w gronie 10 najlepszych sportowców kraju według plebiscytu Przeglądu Sportowego.

Wojna nie oznaczała jednak całkowitego końca kariery sportowej, a jedynie zmianę miejsca gry. Wilimowski mając niemieckie pochodzenie oraz mieszkając na terenach zaanektowanych do III Rzeszy, został wpisany na tzw. folkslistę (listę narodowościową) i w 1940 roku wyjechał do Saksonii. Gdyby się na to nie zgodził trafiłby najprawdopodobniej do więzienia lub obozu koncentracyjnego. Dlatego też piłkarz był namawiany do takiego ruchu przez trenera reprezentacji Polski, a podobnie postąpiło wielu innych polskich reprezentantów (w piętnastoosobowej kadrze występowało aż dziesięciu Ślązaków, wszyscy zagrali później w górnośląskiej Gaulidze). Jednak jedynie Wilimowski otrzymał propozycję gry dla niemieckiej reprezentacji i była to raczej propozycja z tych „nie do odrzucenia”, choć konsekwencji można się tylko domyslać. Do Wilimowskiego zgłosił się trener Sepp Herberger, który obiecał zawodnikowi dobre zarobki i uniknięcie zagrożenia śmierci na froncie. Strategia była prosta – im lepiej Ezi będzie grał, tym większa szansa, że przeżyje wojnę. Tak mu zresztą doradzali przyjaciele z Polski – kariera piłkarska miała być przepustką do życia oraz uniknięcia bratobójczej walki poprzez zwerbowanie do Wehrmachtu

23 W. Kowalski, op. cit.

24 P. Bera, op. cit.; T. Urban, Czarny orzeł, biały orzeł. Piłkarze w trybach polityki, Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice 2012, s. 43–70.

czy Gestapo²⁵. Wielu Polaków uznało go za zdrajcę (choć Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie poparł stanowisko tych, którzy zdecydowali się wpisać na listę narodowościową). Mniej szczęścia mieli piłkarze ze Śląska, którzy nie podpisali folkslisty – część trafiła do Auschwitz i tam zmarła, innych rozstrzelano Gestapo²⁶. Jak napisał Miljenko Jergović o międzywojennych Ślązakach: „Oni, wśród Polaków Niemcy, wśród Niemców Polacy. Kiedy znowu wybuchnie wojna i zmusi ich, by swoją podwójność albo potrójność zredukowali do niepodzielnej jedności, wybierając z rozsądku przynależność do tych, wśród których będą mieli większe szanse przeżycia, Górnoślązacy staną się albo zbrodniarzami, albo męczennikami.”²⁷ Początkowo Ernest dalej grał dla Ruchu, który przemianowano na Bismarckhütter SV 99, po jednym meczu przeniósł się do 1. FC Kattowitz, ale i tam nie zagrał długo miejsca, bo tylko 4 miesiące. Szef klubu, blisko związany z NSDAP, cały czas pamiętał „zdradę” Wilimowskiego jaką był transfer do Ruchu Hajduki Wielkie. Dalej kontynuował piłkarską karierę w PSV Chemnitz (1940–1942), z którym zdobył Puchar Związku Rzeszy w 1941 roku. To właśnie w Polizeisportverein Chemnitz z Saksonii dołączył do struktury policji, choć zapewne jedynie „na papierze”²⁸. Później grał w TSV 1860 Monachium (1942-1943), z którym zdobył Puchar Niemiec w 1942 roku, strzelając w finałowym meczu bramkę Schalke 04 i zostając królem strzelców z 14 golami. Później Wilimowski grał dla LSV Mölders Krakau (1943), 1. FC Kattowitz (1944), Karlsruher FV (1944) i VfB Stuttgart (1944). Dla III Rzeszy Wilimowski rozegrał 8 spotkań i strzelił 13 bramek. Debiut zaliczył w 1941 strzelając dwie bramki Rumunii, w wygranym 4:1 meczu towarzyskim. W tym czasie nie udało mu się uniknąć powołania do Wehrmachtu, przy czym trafił do Luftwaffe stacjonującego w Krakowie,

25 Z. Rokita, op. cit.; T. Urban, op. cit.

26 P. Smoliński, Luftwaffe w Krakowie, Wehrmacht na Legii. Futbol w rękach okupanta, online: <https://sport.tvp.pl/47927591/75-rocznica-zakonczenia-ii-wojny-swiatowej-luftwaffe-w-krakowie-wehrmacht-na-legii-futbol-w-rekach-okupanta>, dostęp: 04.11.2021.

27 Z. Rokita, op. cit.; M. Jergović, Wilimowski, Książkowe Klimaty, Wrocław 2016, s. 56.

28 P. Bera, op. cit.

ale nawet i w wojsku jego głównym zadaniem była gra w piłkę. W 1942 roku jego matka Paulina trafiła do obozu koncentracyjnego Auschwitz za romans z rosyjskim Żydem. Prawdopodobnie ze względu na Wilimowskiego została zwolniona z obozu, za wstawiennictwem asa Luftwaffe, pułkownika Hermanna Grafa, który był przyjacielem Wilimowskiego²⁹. Niemcy były prawdopodobnie jedynym krajem zaangażowanym w wojnę, w którym rozgrywki piłki nożnej nadal się odbywały. Trudno wskazać, aby odbywały się „normalnie”, bo wiele drużyn rozpadło się wskutek powołań do wojska, ale braki łatan na różne sposoby. W rezultacie niektóre drużyny miały charakter profesjonalny, a inne całkowicie amatorski. Kontynuowanie rozgrywek miało wymiar propagandowy, nikt przecież nie zakładał, że pogłoski o kolejnych porażkach na froncie są prawdziwe, skoro w kraju trwają rozgrywki ligowe piłki nożnej. W czasie bitwy pod Stalingradem w Berlinie rozgrywano finał pucharu Niemiec, w którym wystąpili Fritz Szepan, Ernst Kuzorra i Ernest Wilimowski, który zapewnił TSV Monachium zwycięstwo nad Schalke 04. Wraz z coraz gorszą sytuacją na froncie zaczęto odwoływać rozgrywki, czego jednak zaniechano pod wpływem listów od żołnierzy. W połowie 1944 roku odwołano jednak rozgrywki o puchar Niemiec i zawieszono większość Gaulig, ale część regionów kontynuowała grę niektóre kluby grały jeszcze na tydzień przed podpisaniem przez Rzeszę aktu bezwarunkowej kapitulacji³⁰.

Po zakończonej wojnie Ezi nie mógł wrócić do Polski ze względu na duże ryzyko represji (m.in. przymusowe internowanie). Przez polski rząd był uważany za zdrajcę, a inni zawodnicy wpisani na folkslistę i służący w Wehrmachcie, którzy wrócili do kraju, doznawali różnego rodzaju represji. Wiele zależało od kategorii folkslisty – osoby narodowości niemieckiej, działające na rzecz III Rzeszy, nie mogły liczyć na rehabilitację. Udział Wilimowskiego w sportowej propagandzie mógł być tak zakwalifikowany. Klubowy kolega Wilimowskiego z czasów gry w Polsce, Eryk Tatuś, spędził w więzieniu za rzekomą kolaborację z Niemcami kilkanaście miesięcy³¹. De facto Wilimowski nie mógł wrócić do rodzinnych stron, które po-

29 P. Smoliński, op. cit.

30 Ibidem.

31 P. Bera, op. cit.

nownie weszły w skład państwa polskiego, choć jak mówiła jego córka, bardzo chciała przyjechać do Polski i twierdziła, że gdyby nie wojna, to nigdy nie wyjechałby z Katowic. Z czasem podejście władz do folksojczów złagodziło, a propaganda PRL zapomniała o Wilimowskim. Ten zapytany w przyszłości przez Kazimierza Górskiego, dlaczego nie wrócił do kraju, miał odpowiedzieć, że się bał³². Wilimowski zawsze z sentymentem wspominał Górny Śląsk, ale nie wrócił do niego także w czasach pokomunistycznych, choć był zapraszany przez działaczy Ruchu Chorzów na 75-lecie istnienia klubu. Nie zrobił tego jednak ze względu na ciężką chorobę żony i być może również przez niezbyt korzystną atmosferę przyjazdu, do której przyczynił się słynny polski dziennikarz Bohdan Tomaszewski, który nazwał piłkarza zdrajcą³³. Po wojnie Wilimowski grał też dla SG (Kurhessen) Kassel (1946), SG Merseburg (1946), SG Chemnitz-West (1946–1948), SG Babelsberg (1947), TSG Arolsen (1947), Hameln 07 (1948), Olympia Niederrhein (1948), TSV Detmold (1948), BC Augsburg (1948–1949), Racing Straßburg (1949), Offenburger FV (1949–1950), FC Singen 04 (1950–1951), VfR Kaiserslautern (1951–1955) i Kehler FV(1956–1959)³⁴. Niewiele wiadomo o występach Eziego dla większości wymienionych klubów, w niektórych występował jedynie gościnnie, w innych zagrał kilka meczów, co było wynikiem niestabilnej sytuacji w Niemczech i braku regularnych kontraktów w Lyonie i Toronto, pozostał jednak w Niemczech z powodu żony Klary. Gdy w końcu piłka nożna w Niemczech stanęła na nogi, Wilimowski był już za stary, żeby zagrać na mundialu w 1954 roku i selekcjoner wybrał innego zawodnika. Według jego córki było to jednym z największych rozczarowań jej ojca³⁵. W tym samym czasie podejmował różne prace, był m.in. nauczycielem sportu. Najdłużej grał

32 Polskie Radio, Ernest Wilimowski. Decyzja, która zniszczyła legendę, online: <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1836005,Ernest-Wilimowski-decyzja-ktora-zniszczyla-legende>, dostęp: 04.11.2021.

33 W. Kowalski, op. cit.

34 Lista klubów na podstawie: https://de.wikipedia.org/wiki/Ernst_Willimowski, dostęp: 04.11.2021.

35 Z. Rokita, op. cit.; P. Bera, op. cit.

dla VfR Kaiserslautern w ostatnich latach kariery, gdzie dość dokładnie wiadomo, że rozegrał 90 spotkań, strzelając przy tym 70 bramek. Ogólnie w swojej karierze Wilimowski strzelił co najmniej 1076 goli we wszystkich spotkaniach. W tych oficjalnych strzelił 663 gole, co daje mu 15. miejsce na liście strzelców wszechczasów. Jest też najskuteczniejszym strzelcem oficjalnych meczów w jednym sezonie ze 107 golami strzelonymi w 45 meczach (w sezonie 1940-1941 dla Chemnitz)³⁶.

W 1951 roku Wilimowski ożenił się z Klarą Mehne – córką restauratora z Offenburga. Była to jego druga żona, bo wcześniej wziął ślub w 1939 roku z Elżbietą Ławnik. Z Klarą miał czwórkę dzieci – trzy córki i jednego syna. Po zakończeniu kariery osiadł w Karlsruhe, gdzie pracował jako urzędnik, amatorsko grał w piłkę oraz trenował piłkarzy w niższych klasach rozgrywkowych, niekiedy nawet w kilku klubach równolegle. Wilimowski otrzymał propozycję pracy w Niemieckim Związku Piłki Nożnej, ale ją odrzucił. W późniejszym okresie życia prowadził wraz z żoną restaurację. Ernest Wilimowski zmarł 30 sierpnia 1997 roku w Karlsruhe w wieku 81 lat. Niemiecka prasa poświęciła jego śmierci krótką wzmiankę, a pogrzeb był kameralny, nie doczekał się też żadnej reakcji ze strony Polskiego Związku Piłki Nożnej.³⁷

ROBERT LEWANDOWSKI

Robert Lewandowski to szczególna postać nie tylko w Bundeslidze, ale i w całej polskiej piłce nożnej. Już dzisiaj można stwierdzić, że jest to najlepszy piłkarz w historii Polski, a przez wielu jest uważany za najlepszego piłkarza świata w ostatnich latach oraz jednego z najlepszych środkowych napastników w historii. Jednocześnie mimo swojej pozycji w świecie piłki nożnej jego biografia wydaje się być szczególnie malownicza na tle innych piłkarzy. I nadal jeszcze otwarta...

Urodził się 21 sierpnia 1988 w Warszawie a wychowywał się w Lesznie. Swoją karierę sportową w dużej mierze zawdzięcza

36 Rec.Sport.Soccer Statistics Foundation, Prolific Scorers Data, online: <http://www.rsssf.com/players/prolific.html>, dostęp: 05.11.2021.

37 R. Kotłóń, Dwie ojczyzny Wilimowskiego, Tygodnik Wprost 2009, nr 18, s. 90; K. Harke, G. Kachel, Fußball – Sport ohne Grenzen. Die Lebensgeschichte des Fußball-Altinternationalen Ernst Willimowski, Dülmen, Laumann-Verlag 1996.

może rodzicom, którzy również byli profesjonalnymi sportowcami. Jego matka była lekkoatletką i siatkarką pierwszoligowego AZS Warszawa (później była nauczycielką wychowania fizycznego) a ojciec uprawiał judo i grał w piłkę nożną w trzecioligowym Hutniku Warszawa (również był nauczycielem wychowania fizycznego). Również starsza siostra Lewandowskiego należała do kadry narodowej junierek w siatkówce. Był bardzo utalentowany motorycznie, o czym może świadczyć fakt, że był młodzieżowym mistrzem województwa mazowieckiego w biegach przełajowych. Trenował też judo, boks, siatkówkę oraz tenis stołowy³⁸. Pewnym problemem dla rozwoju kariery Lewandowskiego, ale i poważną tragedią osobistą, okazała się przedwczesna śmierć ojca, który zmarł w 2005 roku, gdy piłkarz miał 16 lat. Lewandowski uczęszczał wtedy do LXII Liceum Ogólnokształcącego Mistrzostwa Sportowego im. Generała Broni Władysława Andersa w Warszawie, przez pewien czas uczył się w innej szkole wieczorowo, chcąc poświęcić więcej czasu treningom w Legii Warszawa, ale gdy klub przestał być nim zainteresowany to wrócił do poprzedniej szkoły – grał wtedy dla Znicza Pruszków. Po maturze rozpoczął studia w Wyższej Szkole Edukacja w Sporcie w Warszawie, które ukończył dopiero w 2020 roku, ze względu na dynamicznie rozwijającą się karierę³⁹.

W wieku sześciu lat został zapisany do Varsovi Warszawa, w której występował przez kolejne siedem lat. Początkowo z powodu braku odpowiedniej grupy wiekowej trenował ze starszymi o dwa lata kolegami. W tamtym czasie wyróżniał się niskim wzrostem i niewielką masą ciała, dlatego dostał pseudonim „Bobek”. Z powodu skromnej postury w 2002 nie powołano go po raz kolejny do kadry Mazowsza. Paradoksalnie Lewandowski w późniejszych latach stał się bardzo wysokim zawodnikiem, a jeszcze później bardzo muskularnym. Mając 185 cm wzrostu zalicza się do najwyższych graczy, ma też bardzo atletyczną sylwetkę z minimalną ilością tkanki tłuszczowej i pod tym względem »

38 B. Rymanowski, Gracze, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2016, s. 371-379.

39 Ł. Olkowicz, P. Wołosik, Lewy. Jak został królem, Wydawnictwo Ringier Axel Springer Polska, Warszawa 2016, s. 21-25.

» przypomina najbardziej znanego z pracy nad sobą Cristiano Ronaldo.⁴⁰ Umiejętności Lewandowskiego sprawiły, że gdy miał 15 lat zainteresowała się nim Legia Warszawa. Na początku trafił do IV-ligowej Delfy Warszawa, uważanej za zaplecze Legii. To właśnie w tym okresie zmarł jego ojciec. Grając dla Delfy strzelił w ciągu jednego sezonu cztery bramki i zajął z drużyną piąte miejsce w mazowieckiej IV lidze. Klub został rozwiązany, a Lewandowski przeszedł wtedy do Legii, w której grał w III-ligowych rezerwach – miał wtedy 17 lat. Po jednym sezonie nie przedłużono z nim jednak umowy, a sam Lewandowski poczuł się tym mocno skrzywdzony, a wręcz zrozpaczony – jego kariera stanęła pod znakiem zapytania. Podpisał umowę z trzeciroligowym Zniczem Pruszków i tam zaczął pokazywać swój talent – w ciągu dwóch sezonów strzelił 38 goli w 38 meczach, zostając królem strzelców trzeciej ligi, a po awansie również i drugiej ligi. Jak się miało później okazać Lewandowski stawał się królem strzelców w każdej lidze, w której miał okazję zagrać⁴¹. Po dwóch udanych sezonach w 2008 roku zaczęły o Lewandowskiego zabiegać duże kluby, m.in. Lech Poznań, Wisła Kraków, Cracovia, Jagiellonia Białystok a także Legia Warszawa. Ostatecznie to Lech Poznań pozyskał utalentowanego młodego piłkarza, za którego zapłacić musiał 1,5 mln zł, co było bardzo dużą sumą, biorąc pod uwagę, że Lewandowski pozyskiwany był z II ligi. W Ekstraklasie zadebiutował już w pierwszej kolejce, ale wchodząc z ławki rezerwowych i już wtedy udało mu się strzelić swojego pierwszego gola. Jeszcze w grudniu prasa sportowa uznała go za największe odkrycie 2008 roku, a miesiąc później międzynarodowy serwis imscouting.com umieścił go na liście „10 najbardziej obiecujących piłkarzy” oraz na liście „50 najbardziej obiecujących zawodników do lat 23” sporządzonej przez brytyjski „The Times”⁴².

40 P. Wilkowicz, Nienasycony – Robert Lewandowski, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2018, s. 19, 121, 145.

41 D. Tuzimek, Lewandowski. Jak wygrać marzenia, Wydawnictwo Pustynne Jeże, Gdynia 2021, s. 33.

42 D. Tuzimek, Lewandowski. Wygrane marzenia, Wydawnictwo Egmont, Warszawa 2016, s. 25-27.

W sezonie 2008/2009 zdobył z Lechem Puchar Polski, a następnie Superpuchar Polski, w kolejnym sezonie wywalczył już mistrzostwo Polski, stając się królem strzelców ligi z 18 bramkami na koncie. Łącznie wystąpił w 82 oficjalnych spotkaniach, strzelając w nich 41 bramek i notując 20 asyst. W ostatnim sezonie gry w Poznaniu niemal na każdy jego mecz przyjeżdżali widzownicy Borussii Dortmund, a nawet trener tego zespołu – Jürgen Klopp. Początkowo oferowali za Lewandowskiego 2,5 mln euro, była to jednak zbyt mała oferta jak za taki talent, a zainteresowane piłkarzem wyrażało wiele innych klubów – TSG 1899 Hoffenheim, Blackburn Rovers, Genoa CFC. Ostatecznie Lewandowski trafił jednak do Borussii Dortmund, która zmuszona była zaoferować 4,6 mln euro – wówczas była to dla zespołu z Dortmundu poważna suma⁴³.

Mimo pewnych sukcesów i wielkiego talentu początek gry dla Lewandowskiego można uznać za raczej słaby. Niemieckie media wybrały sobie go za obiekt szyderstw. Dziennik „Bild” przekreślił jego nazwisko na „Lewandoofski”, gdzie „doof” oznacza tyle co „głupek”, a w jednej z telewizji wyemitowano niesmaczny skecz podkreślający nieudolność strzelecką młodego zawodnika. Po trzech latach od tych wydarzeń „Bild” przeproszał Lewandowskiego za swoje słowa, a ówczesną ocenę dziennikarzy można uznać za ich kompromitację, biorąc pod uwagę, że Lewandowski stał się prawdopodobnie najlepszym w historii zawodnikiem Bundesligi, bijąc kolejne jej rekordy⁴⁴.

Krytyka na Lewandowskiego spadła przede wszystkim za kilka niewykorzystanych okazji w różnych meczach, niemniej w pierwszym sezonie udało mu się strzelić 8 goli i zaliczyć 3 asysty w 33 meczach, przy czym tylko w 7 z nich wychodził w podstawowym składzie. W tym samym sezonie udało mu się wywalczyć z klubem mistrzostwo Niemiec, a w Lidze Europy UEFA strzelił też swoją pierwszą bramkę.

43 Ł. Cegliński, Bajka o Robercie Lewandowskim, online: <https://www.sport.pl/celebrities/7,96810,5686861,bajka-o-robercie-lewandowskim.html>, dostęp: 12.03.2022.

44 T. Kądziała, Bundesliga. Szef sportu w „Bildzie” przeprosił Lewandowskiego, online: <https://www.sport.pl/pilka/7,133812,15948933,bundesliga-szef-sportu-w-bildzie-przeprosil-lewandowskiego.html>, dostęp: 30.04.2022.

W kolejnym sezonie Lewandowski był już podstawowym zawodnikiem drużyny, wystąpił też w Lidze Mistrzów i strzelił w niej swoją bramkę. W Bundeslidze udało mu się skompletować pierwszego hat-tricka, których miał mieć w karierze jeszcze wiele. Ligowe rozgrywki ukończył z dorobkiem 22 bramek, zanotował też 4 asysty i zajął trzecie miejsce wśród najlepszych strzelców ligi i stał się też najlepszym snajperem w klubie. W kontekście podejmowanego tematu pracy wyczyn ten jest o tyle znamienity, że Lewandowski pobił polski rekord ustanowiony przez Jana Furtoka, któremu udało się strzelić 20 bramek w sezonie. Ponadto władze ligi uznały Polaka za najlepszego piłkarza roku, a nieprzychylny do niedawna dziennik „Bild” umieścił go w drużynie sezonu. Lewandowski tym razem nie tylko po raz drugi zdobył z Borussią mistrzostwo Bundesligi, ale sięgnął też po trofeum Pucharu Niemiec, strzelając w finałowym meczu hat-tricka Bayernowi Monachium, zostając przy okazji królem strzelców rozgrywek pucharowych (7 bramek). We wszystkich 47 meczach tego sezonu zdobył 30 bramek. W kolejnym sezonie (2012/2013) Lewandowski śrubował kolejne rekordy strzeleckie, klubowe i ogólnoligowe pod względem serii rozegranych meczów z przynajmniej jednym trafieniem. Wtedy też pokazał całemu światu swój potencjał, strzelając w półfinałowym meczu Ligi Mistrzów cztery bramki przeciwko Realowi Madryt (mecz zakończył się wynikiem 4:1). To był także pierwszy w historii hat-trick mający miejsce w półfinale Ligi Mistrzów. Gole Lewandowskiego pozwoliły na awans do finału turnieju, ale tam niestety Borussia przegrała z Bayernem Monachium. Lewandowski został też drugim najlepszym strzelcem rozgrywek, z 10 trafieniami (Cristiano Ronaldo strzelił wtedy 12 goli). Podobne osiągnięcie Lewandowski zanotował w Bundeslidze – z 24 golami był drugi w klasyfikacji strzelców, a tym razem Borussia zdobyła „zaledwie” wicemistrzostwo kraju. Polak w całym sezonie rozegrał 49 meczów w różnych rozgrywkach i strzelił w nich 36 bramek i zanotował 13 asyst⁴⁵. Podsumowując jego występy w Borussii to rozegrał łącznie 187

45 M. Kmita, Historia przez duże „L”, czyli Roberta Lewandowskiego droga na szczyt, online: <https://sportowefakty.wp.pl/pilka-nozna/407866/historia-przez-duze-l-czyli-roberta-lewandowskiego-droga-na-szczyt>, dostęp: 12.03.2022.

meczów, w których strzelił 103 bramki i zanotował 43 asysty⁴⁶.

Wydawało się, że jeśli ktoś może pobić rekord transferowy w Polsce to będzie to właśnie Robert Lewandowski. Pod koniec gry w Borussii jego wartość rynkowa była wyceniana na poziomie 50 milionów euro (a później 90 milionów euro), a Real Madryt był skłonny za niego zapłacić 75 milionów. Tak się jednak nie stało, bo władze Borussii nie chciały odsprzedać wcześniej Polaka, a gdy skończył mu się kontrakt mógł dowolnie wybrać klub, bez konieczności płacenia transferu. Lewandowski postanowił się rozstać z dotychczasowym klubem, trafił do Bayernu Monachium, choć interesowało się nim wiele innych klubów. W późniejszych latach pojawiało się wiele spekulacji transferowych, gdzie Polak był łączone z Chelsea, Manchesterem United, Arsenalem, Juventusem, Paris Saint-Germain, w końcu latem 2022 roku trafił do wielkiej Barcelony⁴⁷.

W pierwszym meczu w Bayernie Lewandowski spotkał się ze swoim wcześniejszym klubem w Superpucharze Niemiec i przegrał ten mecz. W trakcie pierwszego sezonu w Monachium udało mu się natomiast sięgnąć po trzecie już mistrzostwo Niemiec, a w klasyfikacji strzeleckiej zajął drugie miejsce z dorobkiem 17 goli w lidze. W całym sezonie rozegrał 49 spotkań, strzelił 25 bramek i skompletował 13 asyst⁴⁸.

W kolejnym sezonie Lewandowski zapisał się do historii światowego futbolu strzelając 5 bramek w ciągu 9 minut gry, chwilę po wejściu na boisko z ławki rezerwowych, w meczu z VfL Wolfsburg (5:1). Był to najszybszy hat-trick i najszybciej strzelone cztery i pięć bramek w historii Bundesligi (również w lidze włoskiej, hiszpańskiej i angielskiej nikt nigdy nie osiągnął takiego rekordu). Lewandowski stał się też pierwszym piłkarzem, który strzelił taką liczbę goli, rozpoczynając mecz na ławce. Ostatnia z bramek dodatkowo została

46 Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, online: <https://www.transfermarkt.pl/robert-lewandowski/profil/spieler/38253>, dostęp: 12.03.2022.

47 Y. Żółtowska-Darska, Lewy. Chłopak, który zachwycił świat, Burda Publishing, Warszawa 2016, s. 45.

48 Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, op. cit.; B. Rymanowski, op. cit., s. 371-379.

Fot. 2. Robert Lewandowski z Pucharem Ligi Mistrzów

Źródło: <https://www.przegladsportowy.pl/pilka-nozna/ligi-zagraniczne/bundesliga/bundesliga-lukasz-piszczek-w-czolowej-dziesiatce-pilkarzy-z-najwiekszy-liczba-msy716v>

uznana golem sezonu. W tym samym sezonie w Lidze Mistrzów Lewandowski zaliczył kolejnego hat-tricka i stał się najlepszym polskim strzelcem w tych rozgrywkach w historii (wyprzedził Włodzimierza Lubiańskiego z rekordem 31 trafień). Niedługo później piłkarz ustanowił nowy polski rekord występów w Lidze Mistrzów i wyprzedził Jerzego Dudka, który zagrał w niej 47 razy. Lewandowski został zauważony i doceniony na świecie i zajął czwarte miejsce w plebiscycie Złotej Piłki FIFA. Ponownie jednak nie udało mu się wygrać Ligi Mistrzów – znowu odpadł z Bayernem w półfinale i ponownie mógł pocieszyć się jedynie tytułem wicekróla strzelców z 9 trafieniami. Rywalizację zdominował ponownie Cristiano Ronaldo, który zdobył aż 16 goli. Na krajowym podwórku Bayern obronił tytuł mistrza Niemiec, co było czwartym triumfem z rzędu. Lewandowski po raz drugi natomiast został królem strzelców, tym razem osiągając niesamowity wynik 30 trafień, czego w Niemczech nie widziano od 1977 roku. Do tych nagród Polak dotożył jeszcze Puchar Niemiec, tym razem pokonując Borussię Dortmund. Cały sezon Robert Lewandowski zakończył rozgrywając 51 spotkań, strzelając 42 gole i notując 6 asyst. To wtedy stało się jasne, że Polak aspiruje do miana najlepszego piłkarza na świecie – został wybrany do jedenastki Ligi Mistrzów, a magazyn „Ki-

cker” wybrał go najlepszym napastnikiem Bundesligi – do spełnienia brakowało mu już tylko triumfu w Lidze Mistrzów, co miało nadejść już niebawem⁴⁹.

Początek sezonu 2016/2017 Lewandowski zaczął od zdobycia Superpucharu Niemiec, po pokonaniu Borussii Dortmund. W tym sezonie piłkarz poszerzył repertuar swoich umiejętności i zaczął zdobywać bramki bezpośrednio z rzutów wolnych. Wysoka forma strzelecka pozwoliła Lewandowskiemu i Bayernowi po raz kolejny wywalczyć mistrzostwo Niemiec (trzecie z rzędu w przypadku Polaka i piąte w przypadku Bayernu), a choć Lewandowski strzelił aż 30 bramek, to starczyło to jedynie na tytuł wicekróla strzelców (o jedną bramkę wyprzedził go Pierre-Emerick Aubameyang z Borussii). We wszystkich rozgrywkach Lewandowski w 47 meczach Bayernu strzelił 43 gole, poprawiając o jednego gola swój indywidualny rekord. Jego nazwisko ponownie znalazło się w różnych zestawieniach najlepszych drużyn roku, a piłkarze Bundesligi i magazyn „Kicker” wybrali go najlepszym zawodnikiem ligi⁵⁰.

49 P. Wilkowicz, op. cit., s. 101.

50 D. Tuzimek, Lewandowski. Jak wygrać marzenia... op. cit., s. 188; Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, op. cit.

» W kolejnym sezonie Bayern znowu wygrał Superpuchar Niemiec, znowu pokonując Borussię. Polak stał się też najskuteczniejszym zagranicznym strzelcem w historii Bayernu. Prawdopodobnie w tym samym roku Lewandowski poważnie rozważał zmianę klubu, ponieważ rozwiązał swoją współpracę z Cezarym Kucharskim i zatrudnił specjalistę od transferów – Pinhasa Zahaviego. W sezonie 2017/2018 „Lewy” wystąpił łącznie w 48 meczach, strzelając w nich 41 goli i notując 5 asyst. Pozwoliło to zdobyć szóste w karierze mistrzostwo Niemiec i trzeci tytuł króla strzelców (w lidze strzelił 29 goli). Ponownie wysiłki Lewandowskiego w Lidze Mistrzów zakończyły się na półfinale⁵¹.

Sezon 2018/2019 Lewandowski niemal jak co roku rozpoczął meczem o Superpuchar Niemiec, przy czym tym razem zmienił się przeciwnik Bayernu – Polak strzelił hat-tricka Eintrachtowi Frankfurt, stając się pierwszym zawodnikiem w historii, który dokonał tego w walce o to trofeum. Przy okazji zawodnik został też najlepszym strzelcem w historii Superpucharu (łącznie 5 bramek) i był to jego ósmy finał oraz 15-te klubowe trofeum, co sprawiło, że stał się najbardziej utytułowanym polskim piłkarzem w historii. Lewandowski w tym samym czasie strzelał kolejne gole i wyrównał rekord (a niedługo później go pobił) Claudio Pizarro, który ze 197 golami był niegdyś najskuteczniejszym obcokrajowcem w historii Bundesligi. Obecnie tytuł ten posiada wyłącznie Lewandowski i wydaje się być jeszcze przez wiele lat niezagrożony (na zakończenie sezonu 2022 Robert Lewandowski strzelił 312 bramek w Bundeslidze). Polski piłkarz zdobył kolejne mistrzostwo Niemiec, siódme ogółem oraz piąte z rzędu, a także Puchar Niemiec, trzeci własny i drugi z Bayernem. Został też królem strzelców ligi niemieckiej, do czego tym razem wystarczyły „zaledwie” 22 bramki. Łącznie zawodnik wystąpił w 47 meczach i strzelił 40 bramek. Kolejnym niepowodzeniem zakończyła się natomiast Liga Mistrzów – tym razem Bayern odpadł już w 1/8 finału⁵².

Kolejny sezon (2019/2020) rozpoczął się dla Lewandowskiego w udany sposób, strzelił

51 P. Wilkiewicz, op. cit., s. 290-292; Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, op. cit.

52 D. Tuzimek, Lewandowski. Jak wygrać marzenia... op. cit., s. 198; Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, op. cit.

10 goli już w pierwszych sześciu kolejkach (w każdym meczu) – dotychczas nie udało się to nikomu w historii Bundesligi. Później „Lewy” poprawił ten wynik, strzelając gole w dziewięciu meczach z rzędu, pobił też rekord legendy Bayernu – Gerda Müllera, który w pierwszych jedenastu kolejkach Bundesligi zdobył 15 goli. Lewandowski poprawił ten wynik o jedną bramkę. Pod koniec 2019 roku w plebiscycie „Złotej Piłki” Lewandowski zajął 8 miejsce. Choć nie było pewności czy Polak zasłużył na zwycięstwo w tym plebiscycie, to tak odległe miejsce zostało uznane za kontrowersję. Ten sam rok stał się w końcu udany w europejskich pucharach – Lewandowski pobił rekord najszybszej strzelonych czterech bramek w historii rozgrywek – zrobił to w 14 minut i 31 sekund w meczu z Crveną Zvezdą. Z dorobkiem 45 goli stał się naj-

bramkami stał się po raz piąty w karierze królem strzelców tych rozgrywek. W efekcie sezon zakończył jako lider klasyfikacji Europejskiego Złotego Buta. Zdobył łącznie 55 goli i 10 asyst, a to wszystko w 47 występach. We wszystkich rozgrywkach w jakich występował Lewandowski był królem strzelców – również w Lidze Mistrzów, w której strzelił 15 bramek. Po zdobyciu tytułu trofeów, nagród indywidualnych i pobiciu wielu rekordów został wybrany najlepszym piłkarzem Bundesligi i piłkarzem roku w Niemczech. Wydawało się też, że formalnością będzie wybranie go najlepszym piłkarzem świata w plebiscycie „Złotej Piłki”, jednak do tego nie doszło i stało się to wielką kontrowersją w świecie futbolu. Magazyn „France Football” odwołał plebiscyt powołując się na sytuację epidemiczną w Europie, przez

9 Polska piłka nożna jest silnie związana z Niemcami – to w końcu jeden z sąsiadów, choć relacje z tym państwem bywały bardzo trudne. Wojna, zmiany terytorialne i sytuacja polityczna sprawiały, że wielu Polaków grało w niemieckich ligach, a piłkarze o niemieckim pochodzeniu grali z kolei w Polsce. Co ciekawe, piłka nożna zdawała się łagodzić spory i napięcia i choć niejednokrotnie pochodzenie tego czy innego piłkarza mogło być komentowane i wykpiwane, to z reguły każdy utalentowany gracz był uwielbiany przez publiczność.

skuteczniejszym zawodnikiem Bayernu Monachium w Lidze Mistrzów i awansował na piąte miejsce w klasyfikacji wszechczasów strzelców Ligi Mistrzów. Dobra dyspozycja Polaka przełożyła się na finał Ligi Mistrzów, w którym Bayern pokonał Paris Saint-Germain 1:0, a Lewandowski rozegrał całe spotkanie. Tym samym stał się piątym Polakiem w historii, który zdobył puchar Ligi Mistrzów UEFA (wcześniej osiągnęli to Zbigniew Boniek, Józef Młynarczyk, Jerzy Dudek i Tomasz Kuszczak). Do tego tytułu Lewandowski dotożył ósmy w karierze tytuł mistrzowski w Bundeslidze (szósty z rzędu). Piłkarz po raz piąty został królem strzelców Bundesligi – strzelił wtedy swoje rekordowe 34 bramki, ustanawiając tym samym nowy rekord najlepszego strzelca-obcokrajowca w jednym sezonie. „Lewy” zdobył też Puchar Niemiec i z sześcioma

co rzekomo część piłkarzy nie mogła dostatecznie pokazać swoich umiejętności. Lewandowski został natomiast wybrany piłkarzem roku UEFA, piłkarzem roku FIFA oraz zwycięzcą plebiscytu Globe Soccer Awards. Międzynarodowa Federacja Historyków i Statystyków Futbolu z dorobkiem 47 goli w roku kalendarzowym 2020 uznała go za najskuteczniejszego napastnika na świecie i uhonorowała tytułem piłkarza roku 2020 oraz umieściła w najlepszej drużynie dekady⁵³.

Sezon 2020/2021 Lewandowski zaczął od triumfu w Superpucharze Europy UEFA

53 D. Tuzimek, Lewandowski. Jak wygrać marzenia... op. cit., s. 201; Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, online: op. cit.

w meczu z Sevillą. Zdobył też szósty w karierze Superpuchar Niemiec, mierząc się w nim ponownie z Borussią Dortmund. Kolejnym trofeum było Klubowe Mistrzostwo Świata 2020, w którym Bayern uczestniczył jako zwycięzca Ligi Mistrzów UEFA. Lewandowski otrzymał Złotą Piłkę dla najlepszego zawodnika turnieju, a także został wybrany najlepszym zawodnikiem meczu finałowego, w którym Bayern pokonał meksykański zespół Tigres UANL. Lewandowski utrzymując wysoką formę strzelecką w Bundeslidze awansował na pozycję drugiego najlepszego strzelca w historii tej ligi, ustępując jedynie Gerdowi Müllerowi, którego 365 bramek wydaje się wynikiem nie do pobicia. Natomiast polski piłkarz odebrał Müllerowi w tym samym sezonie inny rekord, który też wydawał się niemożliwy do pobicia. Niemiec jako jedyny w jednym sezonie zdobył 40 bramek w lidze, a „Lewy” poprawił ten wynik o jedną bramkę. W całym sezonie Lewandowski wystąpił w 40 meczach we wszystkich rozgrywkach i zdobył 48 goli, notując przy tym 8 asyst, zdobył z Bayernem siódme z rzędu i dziewiąte w swojej karierze mistrzostwo Niemiec, po raz szósty w karierze został królem strzelców Bundesligi oraz jako pierwszy piłkarz w historii dokonał tego czwarty raz z rzędu. Został też wybrany najlepszym piłkarzem Bundesligi, najlepszym zawodnikiem Niemiec (jako pierwszy piłkarz od czasów Michaela Ballacka triumfował w plebiscycie magazynu „Kicker” drugi raz z rzędu i dokonał tego jako pierwszy zagraniczny piłkarz w historii), po raz dziewiąty został wybrany najlepszym polskim piłkarzem w plebiscycie tygodnika „Piłka Nożna”, został też wybrany polskim piłkarzem stulecia w plebiscycie „Sportowiec Stulecia” Przeglądu Sportowego⁵⁴.

Ze względu na indywidualne i niesamowite osiągnięcia strzeleckie w 2021 był wymieniany jako jeden z głównych faworytów do zwycięstwa w plebiscycie „Złotej Piłki”, tym bardziej, że nie został nim uhonorowany w poprzednim roku, choć na to (w opinii całego świata piłkarskiego) bezwzględnie zasłużył. Był wymieniany jako faworyt przez wielu sławnych piłkarzy. Mimo to zajęł dopiero drugie miejsce za Lionelem Messim, co także zostało poczytane za bardzo kontrowersyjne. Niemniej Lewandowski stał się najwyższej sklasyfikowanym Pola-

54 D. Tuzimek, Lewandowski. Jak wygrać marzenia... op. cit., s. 210; Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, online: op. cit.

kiem w historii plebiscytu i trzecim polskim piłkarzem, który znalazł się na „podium” (po Kazimierzu Deynie i Zbigniewie Bońku, którzy wybierani byli na trzecim miejscu). Robert Lewandowski niejako w ramach przeprosin od organizatorów otrzymał na gali nagrodę dla Napastnika Roku, która była przyznana po raz pierwszy w historii plebiscytu. Lewandowski pozostaje nadal aktywnym piłkarzem i rozegrał z sukcesami kolejny sezon w Bundeslidze, zdobywając swój dziesiąty tytuł mistrza Niemiec i po raz siódmy będąc królem strzelców. Od sierpnia 2022 rozpoczyna rozgrywki w La Liga w zespole Barcelony⁵⁵.

Jedyne czego brakuje Lewandowskiemu, i co kilkakrotnie mogło decydować o uznaniu go za najlepszego zawodnika na świecie, jest brak wyraźnych sukcesów reprezentacyjnych. Lewandowski występuje na pozycji środkowego napastnika i cechuje go nadzwyczajna skuteczność w wykończeniu akcji. Jego straty są bardzo precyzyjne, ma świetny instynkt w polu karnym, doskonale kontroluje piłkę, bardzo dobrze gra głową, obiema nogami (choć wiodąca jest prawa) i dysponuje znaczną przewagą fizyczną nad innymi zawodnikami. Bardzo dobrze wykonuje rzuty wolne i jest specjalistą od rzutów karnych. Oprócz umiejętności i predyspozycji Robert Lewandowski jest chwalony przez trenerów za wybitną etykę pracy, profesjonalizm, dyscyplinę, wzorową mentalność, prowadzenie zdrowego stylu życia oraz skrupulatne przestrzeganie diety⁵⁶.

Jego profesjonalizm znajduje swój wyraz również poza treningiem, a jego zachowanie jest godne światowej gwiazdy. Biegłe posługuje się językiem angielskim i niemieckim, dobrze zna też język rosyjski. Poza tym unika skandali, angażuje się w działalność charytatywną, społeczną i dobroczynną, unika kontrowersyjnych kontraktów reklamowych, chroni swoją prywatność, nie wypowiada się też na tematy polityczne. Wyjątkiem było jedynie potępienie inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku⁵⁷.

55 M. Kmita, op. cit.; Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, op. cit.

56 M. Kmita, op. cit.; Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, op. cit.

57 M. Piątek, Robert Lewandowski vs. Cezary Kucharski: kto na kim zarabiał, „Polityka” 23.11.2021; W. Skucha, Wizerunek Roberta Lewandowskiego w wybranych kampaniach

Niezależnie od subiektywnej oceny jego talentu bez problemu można go zaliczyć do najlepszych polskich piłkarzy w historii. Jego osiągnięcia pozwalają oceniać go jako najwybitniejszego zawodnika z Polski. Jednocześnie jest też uważany za jednego z najlepszych lub nawet za najlepszego zawodnika Bundesligi w historii⁵⁸. Zestawienie biografii dwóch najwybitniejszych polskich piłkarzy grających w niemieckich klubach – a więc Wilimowskiego i Lewandowskiego – pokazuje jak wielką rolę w sportowej karierze odgrywa historia, zdarzenia, które dają, bądź odbierają szansę pełnej realizacji swojego wielkiego talentu i wielkich ambicji...

POLSCY PIŁKARZE W BUNDESLIDZE W UJĘCIU HISTORYCZNYM

Dotychczas (na dzień 17.03.2022) w Bundeslidze zagrało 100 Polaków. Pierwszym był obrońca Waldemar Stomiany. W latach 60. był piłkarzem Górnika Zabrze, z którym kilkakrotnie zdobywał mistrzostwo Polski. Później, w 1967 roku, nielegalnie przedostał się do Niemiec i tam pozostał. Był wyróżniającym się piłkarzem, więc przyjęto go do FC Schalke 04 i jeszcze w tym samym roku zadebiutował w Bundeslidze. Później trafił do Arminii Bielefeld. Niestety, nie okazał się być najlepszą wizytówką dla Polaków, bo uwiłkła się w skandal korupcyjny, zawieszono go na dwa lata i nigdy już nie wrócił do najwyższej ligi. Po 14 latach do Bundesligi trafili kolejni Polacy – Joachim Jan Hutka, grający dla Fortuny Düsseldorf oraz Helmut Foreiter, występujący dla SV Darmstadt 98. Ostatnimi Polakami, którzy trafili do Bundesligi byli Tymoteusz Puchacz z Lecha Poznań i Paweł Wszółek z Legii Warszawa – obaj zostali zakontraktowani przez Union Berlin. Obaj po pierwszej rundzie zostali jednak wypożyczeni do innych lig – Puchacz do tureckiego Trabzonspor, a Wszółek z powrotem do Legii. 101 polskim piłkarzem w Bundeslidze najprawdopodobniej zostanie Jakub Kamiński, który został kupiony przez VfL Wolfsburg za 10 milionów euro z Lecha Poznań, jednak zmieni on barwy dopiero po zakończeniu sezonu. Obecnie więc jedynymi Polakami, którzy grają w Bundeslidze są: Bartosz Białek (VfL Wolfsburg), Rafał Gikiewicz (FC »

promocyjno-reklamowych w latach 2011–2018, Kultura – media – teologia 2021, nr 48, s. 366-390.

58 Transfermarkt, Spieler profile: Robert Lewandowski, op. cit.

» Augsburg), Robert Gumny (FC Augsburg). Jeszcze do niedawna liga niemiecka była pierwszą ligą gromadzącą polskich graczy, dziś zajmuje dopiero czwarte miejsce po Serie A (17 Polaków), Premier League (7 Polaków) i Ligue 1 (5 Polaków)⁵⁹. Polacy w Bundeslidze wystąpili łącznie w 6930 meczach, strzelili 1010 goli i zanotowali 603 asysty. Polacy najczęściej występowali w takich klubach, jak: Bayer 04 Leverkusen (11 zawodników), 1. FC Köln, Hamburger SV, VfL Wolfsburg (8 zawodników), 1.FC Kaiserslautern, Eintracht Frankfurt, FC Energie Cottbus (7 zawodników), Borussia Dortmund, Hertha Berlin (6 zawodników), Arminia Bielefeld, VfL Bochum (5 zawodników), 1.FC Nürnberg, FC 08 Homburg, Fortuna Düsseldorf, Hannover 96, Werder Breme (4 zawodników), Borussia Mönchengladbach, FC Augsburg, FC Schalke 04, VfB Stuttgart (3 zawodników), 1.FC Saarbrücken, Bayern Monachium, FC Hansa Rostock, KFC Uerdingen 05, MSV Duisburg, SC Freiburg, Dynamo Drezno, SV Darmstadt 98, TSV 1860 Monachium (2 zawodników). Uwzględniając pozycje piłkarzy na boisku w Niemczech grało 4 bramkarzy, 26 obrońców, 41 pomocników i 27 napastników z Polski⁶⁰. Nie wszyscy polscy zawodnicy grający w Bundeslidze odegrali tam znaczącą rolę. Ale grały też w Niemczech polskie gwiazdy dużego formatu jak: Marek Leśniak, Tomasz Hajto, Jan Furtok, Andrzej Buncol, Andrzej Juskowiak, Krzysztof Nowak, Jacek Krzynówek, Artur Wichniarek, Jakub Błaszczykowski, Łukasz Piszczek, Tomasz Wałdoch. Każdy z nich wyraźnie zapisał się w historii klubów Bundesligi.

ZAKOŃCZENIE

Piłka nożna to najpopularniejszy sport na świecie i nie inaczej jest w Niemczech, gdzie od lat jest to najchętniej obserwowana forma sportowych zmagañ. Początki nie były jednak łatwe, a obserwacja rozwoju tej ligi pokazują jak ważne są kwestie organizacyjne dla poziomu sportowego. W pierwszych dekadach piłki nożnej na ziemiach niemieckich nie istniała jedna, ogólnokrajowa liga, a rozgrywki były po-

dzielone między kilkadziesiąt landów. Dla porównania w 1932 roku w całych Niemczech funkcjonowało 55 lig, podczas gdy w Polsce już od kilkunastu lat istniały wtedy rozgrywki ogólnokrajowe. W dodatku Niemcy nie akceptowali sportu zawodowego. Taki model w naturalny sposób ograniczał przepływ najlepszych zawodników i tworzenie silnych drużyn, co obniżało poziom sportowy rozgrywek. Dopiero w 1963 roku udało się uruchomić pierwszy sezon scentralizowanej i profesjonalnej ligi. Można więc zauważyć, że Bundesliga w gruncie rzeczy jest bardzo młoda. Być może dlatego przez lata niemieckie rozgrywki pozostawały w cieniu Primera Division, Premier League czy Serie A. Niemcy w końcu dysponowali podobnym potencjałem gospodarczym i raczej nie brak im było talentów piłkarskich, wnosząc po sukcesach reprezentacji, a mimo wszystko zagraniczne ligi były znacznie bardziej interesujące i dochodowe.

Polska piłka nożna jest silnie związana z Niemcami – to w końcu jeden z sąsiadów, choć relacje z tym państwem bywały bardzo trudne. Wojna, zmiany terytorialne i sytuacja polityczna sprawiały, że wielu Polaków grało w niemieckich ligach, a piłkarze o niemieckim pochodzeniu grali z kolei w Polsce. Co ciekawe, piłka nożna zdawała się łagodzić spory i napięcia i choć niejednokrotnie pochodzenie tego czy innego piłkarza mogło być komentowane i wykpiwane, to z reguły każdy utalentowany gracz był uwielbiany przez publiczność. W Niemczech Ernst Kuzorra i Fritz Szepan byli darzeni ogromnym szacunkiem i uznaniem, a w Polsce uwielbiano Wilimowskiego i piłkarzy ze Śląska o niemieckim rodowodzie, choć relacje polsko-niemieckie w tamtym okresie były wyjątkowo napięte. Podobnie w czasach współczesnych – przez wiele lat największymi gwiazdami niemieckiej reprezentacji byli Miroslav Klose i Łukas Podolski, którzy podkreślali swoje polskie pochodzenie.

Analizując sylwetki polskich piłkarzy występujących w Bundeslidze można zauważyć pewne prawidłowości, mimo że każdy przypadek można uznać za wyjątkową biografię. Pierwsi piłkarze trafiający do Bundesligi mieli pewien problem z aklimatyzacją – warunki i oczekiwania były zupełnie inne, problemem była bariera językowa, nikt nie stosował taryfy ulgowej ze względu na znane nazwisko i wcześniejsze osiągnięcia, na treningach walczone agresywnie o pierwsze miejsce w składzie, a Polacy byli traktowani dość nieufnie, czasami dając ku temu powody (choć trzeba też

przyznać, że padali ofiarą jawnej dyskryminacji na tle narodowościowym). Z presją nie poradził sobie Mirosław Okoński, który mógłby osiągnąć zdecydowanie więcej, gdyby nie alkohol i hazard. Nienajlepsze wrażenie pozostawił po sobie Tomasz Hajto, który wydaje się być zdegenerowany przez pieniądze i dziś nie jest traktowany jak legenda Schalke, a raczej jako człowiek kompletnie niegodny zaufania. Pośrednią formą jest tu Jan Furtok, który nie roztrwonił zarobionych pieniędzy, żył skromnie i oszczędnie, ale lubił palić papierosy i napić się po meczu, nie przepadał za to za treningiem. Znacznie lepiej radzili sobie tacy piłkarze jak Włodzimierz Smolarek i Andrzej Buncol, którzy rozsądnie korzystali z życia i zarobionych pieniędzy oraz starali się na treningach. Ciekawym przypadkiem jest też Piotr Nowak, który dopiero za granicą dostrzegł potrzebę kształtowania swojej motoryczności, co pozwoliło mu stać się jednym z najlepszych piłkarzy Bundesligi. Wyjątkowymi osobistościami w Bundeslidze byli natomiast Andrzej Juskowiak, Tomasz Wałdoch, Łukasz Piszczek, Jakub Błaszczykowski i Robert Lewandowski. Wydaje się, że idealnie odnaleźli się w lidze niemieckiej, a każdy z nich był (i jest) wielkim profesjonalistą w każdym celu. Od postawy na treningach i boisku, po postawę poza nim. Każdy z wymienionych piłkarzy stał się legendą klubu w którym występował, każdy cieszył się poważaniem w szatni i każdy ciężko trenował. W Bundeslidze zagrała w sumie setka Polaków. W wielu przypadkach ich udział w niemieckiej lidze był nieznaczny i niewidoczny – niektórzy rozegrali kilka spotkań lub nawet tylko jeden mecz. Ale kilku zasługuje na wyróżnienie. Oprócz wyżej już wymienionych i opisanych są to Roman Wójcicki, Waldemar Matysik, Sławomir Chataśkiewicz, Marek Leśniak, Andrzej Rudy, Sławomir Majak, Henryk Bałuszyński, Tomasz Hajto, Krzysztof Nowak, Jacek Krzynówek, Artur Wichniarek i Rafał Gikiewicz. Każdy z nich swoimi dokonaniem wyraźnie zapisał się w historii niemieckich klubów. Nie ulega jednak wątpliwości, że ich obecność w niemieckiej lidze została dostrzeżona i doceniona. Co ciekawe, niektórzy z tych zawodników w Polsce nie wyróżniali się szczególnie, dopiero w Niemczech udało im się rozwinąć skrzydła i pokazać z najlepszej strony. Wydaje się, że Bundesliga jest dobrym miejscem dla rozwoju polskich piłkarzy, jest też dobrym przykładem rozwoju krajowych rozgrywek, z którego Ekstraklasa bez wątpienia może czerpać jak najwięcej. ●

Tab. 2. Polscy piłkarze grający w Bundeslidze

	Imię i nazwisko	Pozycja	Klub	Liczba meczów	Bramki	Asysty
1	Robert Lewandowski	środkowy napastnik	Borussia Dortmund, FC Bayern Monachium	384	312	72
2	Łukasz Piszczek	prawy obrońca	Hertha Berlin, Borussia Dortmund	332	19	49
3	Eugen Polański	defensywny pomocnik	Borussia Mönchengladbach, 1.FSV Mainz 05, TSG 1899 Hoffenheim	254	14	19
4	Tomasz Wałdoch	środkowy obrońca	VfL Bochum, FC Schalke 04	249	18	3
5	Jakub Błaszczykowski	prawoskrzydłowy	Borussia Dortmund, VfL Wolfsburg	235	28	46
6	Artur Wichniarek	środkowy napastnik	Arminia Bielefeld, Hertha Berlin	215	49	20
7	Marek Leśniak	środkowy napastnik	Bayer 04 Leverkusen, SG Wattenscheid 09, TSV 1860 Monachium, KFC Uerdingen 05	213	42	42
8	Tomasz Hajto	środkowy obrońca	MSV Duisburg, FC Schalke 04, 1.FC Nürnberg	201	14	15
9	Tomasz Zdebel	defensywny pomocnik	1.FC Köln, VfL Bochum, Bayer 04 Leverkusen	201	8	6
10	Jan Furtok	środkowy napastnik	Hamburger SV, Eintracht Frankfurt	188	59	30
11	Andrzej Buncol	ofensywny pomocnik	FC 08 Homburg, Bayer 04 Leverkusen, Fortuna Düsseldorf	185	21	16
12	Andrzej Juskowiak	środkowy napastnik	Borussia Mönchengladbach, VfL Wolfsburg, FC Energie Cottbus	184	57	22
13	Jacek Krzynówek	lewy pomocnik	1.FC Nürnberg, Bayer 04 Leverkusen, VfL Wolfsburg, Hannover 96	178	24	32
14	Rudolf Wojtowicz	obrona	Bayer 04 Leverkusen, Bayer 04 Leverkusen, Fortuna Düsseldorf	162	2	1
15	Andrzej Rudy	ofensywny pomocnik	1. FC Köln	134	14	13
16	Dariusz Żuraw	środkowy obrońca	Hannover 96	131	5	2
17	Waldemar Kryger	środkowy obrońca	VfL Wolfsburg	126	1	5
18	Sebastian Boenisch	lewy obrońca	FC Hansa Rostock	124	4	15
19	Piotr Nowak	ofensywny pomocnik	SG Dynamo Dresden, 1.FC Kaiserslautern, TSV 1860 Monachium	116	17	30
20	Sławomir Majak	lewoskrzydłowy	FC Hansa Rostock	108	15	4
21	Janusz Turowski	środkowy napastnik	Eintracht Frankfurt	105	28	6
22	Artur Sobiech	środkowy napastnik	Hannover 96	98	18	3
23	Waldemar Słomiany	środkowy obrońca	FC Schalke 04, Arminia Bielefeld	98	11	3
24	Waldemar Matysik	defensywny pomocnik	Hamburger SV	94	1	3
25	Rafał Gikiewicz	bramkarz	SC Freiburg, 1.FC Union Berlin, FC Augsburg	94	0	0
26	Andrzej Kobylański	lewy pomocnik	1.FC Köln, FC Energie Cottbus	88	8	6
27	Krzysztof Nowak	środkowy pomocnik	VfL Wolfsburg	83	10	14
28	Euzebiusz Smolarek	środkowy napastnik	Borussia Dortmund	81	25	15
29	Adam Matysek	bramkarz	Bayer 04 Leverkusen	78	0	0
30	Mariusz Kukietka	środkowy obrońca	FC Energie Cottbus	71	1	2
31	Jacek Dembiński	prawoskrzydłowy	Hamburger SV	69	11	7
32	Radosław Gilewicz	środkowy napastnik	VfB Stuttgart, Karlsruher SC	69	11	1
33	Janusz Dziwior	środkowy obrońca	1.FC Köln	67	3	8
34	Paweł Olkowski	prawy obrońca	1.FC Köln	65	2	6
35	Michael Bemben	prawy obrońca	FC 08 Homburg	65	0	3

59 Transfermarkt, Ausländer mit den meisten einsätzen: Bundesliga, online: <https://www.transfermarkt.de/bundesliga/topauslaender/wettbewerb/L1/filterNation/135/plus/1>, dostęp: 25.02.2022.

60 Transfermarkt, Ausländer mit den meisten einsätzen: Bundesliga..., op. cit.

36	Zbigniew Kruszyński	pomocnik	1.FC Saarbrücken	64	2	0
37	Włodzimierz Smolarek	lewoskrzydłowy	Eintracht Frankfurt	63	13	1
38	Stefan Majewski	środkowy obrońca	1.FC Kaiserslautern	63	1	1
39	Mirosław Okoński	pomocnik	Hamburger SV	62	15	0
40	Sławomir Peszko	lewoskrzydłowy	1.FC Köln	61	2	14
41	Ryszard Cyroń	środkowy napastnik	Hamburger SV, Fortuna Düsseldorf	61	10	1
42	Roman Wójcicki	środkowy obrońca	FC 08 Homburg	59	8	0
43	Tomasz Kłos	środkowy obrońca	1.FC Kaiserslautern, 1.FC Köln	57	5	1
44	Krzysztof Piątek	środkowy napastnik	Hertha Berlin	56	12	4
45	Henryk Batuszyński	środkowy napastnik	VfL Bochum	56	6	2
46	Marcin Mięciel	środkowy napastnik	Borussia Mönchengladbach, VfL Bochum	55	8	4
47	Marcin Kamiński	środkowy obrońca	VfB Stuttgart, Fortuna Düsseldorf	55	0	1
48	Tomasz Kos	środkowy obrońca	1.FC Nürnberg	53	0	0
49	Radosław Kałużny	defensywny pomocnik	FC Energie Cottbus, Bayer 04 Leverkusen	52	7	5
50	Adam Matuszczyk	defensywny pomocnik	1. FC Köln	52	4	2
51	Jarosław Studzizba	pomocnik	Eintracht Braunschwik	51	9	0
52	Sławomir Chataśkiewicz	środkowy napastnik	FC Hansa Rostock	45	1	6
53	Robert Gumny	prawy obrońca	FC Augsburg	44	1	1
54	Kamil Kosowski	lewy pomocnik	1.FC Kaiserslautern	43	1	4
55	Cezary Tobollik	środkowy napastnik	Eintracht Frankfurt	42	12	0
56	Paweł Wojtała	środkowy obrońca	Hamburger SV, Werder Brema	41	2	2
57	Andrzej Palasz	ofensywny pomocnik	Hannover 96	40	1	2
58	Piotr Reiss	środkowy napastnik	Hertha Berlin, MSV Duisburg	38	6	5
59	Andrzej Iwan	środkowy pomocnik	VfL Bochum	30	2	1
60	Przemysław Tytoń	bramkarz	VfB Stuttgart	30	0	0
61	Andrzej Lesiak	środkowy obrońca	SG Dynamo Dresden	30	2	1
62	Dawid Kownacki	środkowy napastnik	Fortuna Düsseldorf	30	4	0
63	Krzysztof Hetmański	pomocnik	FC 08 Homburg	28	1	2
64	Bartosz Białek	środkowy napastnik	VfL Wolfsburg	25	2	0
65	Janusz Góra	środkowy obrońca	SSV Ulm 1846	25	4	3
66	Helmut Foreiter	środkowy napastnik	SV Darmstadt 98	25	2	0
67	Arkadiusz Milik	środkowy napastnik	Bayer 04 Leverkusen, FC Augsburg	24	2	1
68	Mirosław Spizak	środkowy napastnik	Bayer 04 Leverkusen, SpVgg Unterhaching	23	5	0
69	Dariusz Szubert	ofensywny pomocnik	FC St. Pauli	23	0	6
70	Daniel Bogusz	środkowy obrońca	Arminia Bielefeld	22	0	0
71	Wenanty Fuhl	środkowy obrońca	1.FC Saarbrücken	22	1	0
72	Bartosz Karwan	prawy pomocnik	Hertha Berlin	21	0	1
73	Joachim Hutka	pomocnik	Fortuna Düsseldorf	21	1	0
74	Paweł Kryszatowicz	środkowy napastnik	Eintracht Frankfurt	18	7	5
75	Bartosz Bosacki	środkowy obrońca	1.FC Nürnberg	17	0	1
76	Witold Wawrzczek	środkowy obrońca	FC Energie Cottbus	13	0	1
77	Ariel Borysiuk	defensywny pomocnik	1.FC Kaiserslautern	12	0	0
78	Jarosław Biernat	środkowy pomocnik	Eintracht Frankfurt	12	1	0
79	Piotr Tyszkiewicz	środkowy napastnik	VfL Wolfsburg	12	1	3

80	Tomasz Bandrowski	środkowy pomocnik	FC Energie Cottbus	12	0	0
81	Maciej Murawski	defensywny pomocnik	Arminia Bielefeld	12	0	1
82	Ludovic Obraniak	ofensywny pomocnik	Werder Brema	12	1	1
83	Marek Trejgis	prawoskrzydłowy	Hamburger SV	11	0	0
84	Adam Ledwoń	defensywny pomocnik	Bayer 04 Leverkusen	10	0	1
85	Sebastian Tyrala	środkowy pomocnik	Borussia Dortmund, SpVgg Greuther Fürth	8	0	0
86	Marcin Kobylański	ofensywny pomocnik	Werder Brema	8	0	0
87	Bartosz Kapustka	ofensywny pomocnik	SC Freiburg	7	1	0
88	Jakub Świerczok	środkowy napastnik	1.FC Kaiserslautern	6	0	0
89	Dariusz Adamczuk	defensywny pomocnik	Eintracht Frankfurt	5	0	0
90	Michał Probiez	pomocnik	KFC Uerdingen 05	3	0	0
91	Marcel Lotka	bramkarz	Hertha Berlin	3	0	0
92	Sławomir Wojciechowski	lewy pomocnik	FC Bayern Monachium	3	1	0
93	Marek Saganowski	środkowy napastnik	Hamburger SV	3	0	0
94	Grzegorz Wiek	ofensywny pomocnik	1.FC Kaiserslautern	3	0	0
95	Jakub Wierchowski	bramkarz	Werder Brema	3	0	0
96	Tadeusz Kraft	pomocnik	Borussia Dortmund	3	0	0
97	Michał Janicki	napastnik	VfL Wolfsburg	2	0	0
98	Tomasz Wisio	środkowy obrońca	Arminia Bielefeld	1	0	0
99	Przemysław Trytko	środkowy napastnik	FC Energie Cottbus	1	0	0
100	Łukasz Żałuska	bramkarz	SV Darmstadt 98	1	0	0

Źródło: <https://www.transfermarkt.de/bundesliga/topauslaender/wettbewerb/L1/filterNation/135/plus/1>

Piśmiennictwo (wybrane pozycje):

1. Ablöse und Aspirin. Interview Marek Lesniak, in: Glückauf Polonia. NRW & Polen. Hrsg. R. Prorr. Essen 2012.
2. Balhauff W., Das deutsche Fußballjahr 1991/1992, Von Bundesliga, Auf – und Abstiegen bis DFB-Pokal – Tore, Statistiken, Wissen und Legenden einer besonderen Saison, Berlin 2015.
3. Czado P. (red.), Górnoślązacy w polskiej i niemieckiej reprezentacji narodowej w piłce nożnej – wczoraj i dziś. Sport i polityka na Górnym Śląsku w XX wieku, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gliwice-Opole 2006.
4. DSFS Bundesliga-Chronik 1963/1964. Alle wichtigen Daten der Saison: Tabellen, Ergebnisse, Einsätze, Tore, Platzverweise, Elfmeter, Deutscher Sportclub für Fussballstatistiken e. V. 2017, i kolejne...
5. Ebner A., Als der Krieg den Fußball fraß: Die Geschichte der Gauliga Baden 1933-1945, Verlag Regionalkultur, 2016.
6. Gowarzewski A., Biało-Czerwoni, Wydawnictwo GiA, Katowice 2017.
7. Gowarzewski A., Mistrzostwa Polski. Ludzie 1918-1939. 100 lat prawdziwej historii, Wydawnictwo GiA, Katowice 2017.
8. Hesse U., Tor. Historia niemieckiej piłki nożnej, Kopalnia, Otwock 2014.
9. Hock H., Sobottka M., Neues zu den Anfängen des Fußballs in Deutschland, Sport Zeiten 2017, nr 1.
10. Kołtoń R., Dwie ojczyzny Wilimowskiego, Tygodnik Wprost 2009, nr 18.
11. Kurek J., Historia Wielkich Hajduk, Rococo, Chorzów 2001.
12. Lenz B., „Gebürtige Polen“ und „deutsche Jungen“, Polnischsprachige Zuwanderer im Ruhrgebietsfußball im Spiegel von deutscher und polnischer Presse der Zwischenkriegszeit, [w:] D. Blecking (red.), Vom Konflikt zur Konkurrenz: Deutsch-polnisch-ukrainische Fußballgeschichte, Göttingen 2014.
13. Osses D. (red.), Von Kuzorra bis Özil. Die Geschichte von Fußball und Migration im Ruhrgebiet, Essen 2015.
14. Reng R., Bundesliga. Niezwykła opowieść o niemieckim futbolu, SON, Kraków 2017.
15. Reng R., Spieltage. Die andere Geschichte der Bundesliga, Piper, München 2013.
16. Richter C., The German Football Bundesliga, Birkbeck, Londyn 2014.
17. Tuzimek D., Lewandowski. Jak wygrać marzenia, Wydawnictwo Pustynne Jeże, Gdynia 2021.
18. Tuzimek D., Lewandowski. Wygrane marzenia, Wydawnictwo Egmont, Warszawa 2016.
19. Urban T., Czarny orzeł, biały orzeł. Piłkarze w trybach polityki, Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice 2012.

Z życia nauki

Głównym wydarzeniem w życiu naukowym WSEWS w roku akademickim 2021/2022 była V Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Bezpieczeństwo, zarządzanie, medycyna i kultura fizyczna” o charakterze interdyscyplinarnym, naukowym i praktycznym, która zapewniła specjalistom z różnych obszarów i dyscyplin nauki, kierunków i specjalności dydaktycznych wymianę poglądów na temat bezpieczeństwa w zakresie międzynarodowym, narodowym i lokalnym, zarządzania i jakości, i przede wszystkim, z punktu widzenia programowej specyfiki Uczelni, medycyny i kultury fizycznej. Odbyła się w formie zdalnej z wykorzystaniem aplikacji Microsoft Teams w dniach 11 – 12 kwietnia 2022 r. pod hasłem „Razem z Ukrainą”. Współorganizatorami Konferencji było dziewięć uczelni polskich i sześć uczelni ukraińskich. Rolę gospodarza po raz trzeci z rzędu przyjęła Wyższa Szkoła Edukacja w Sporcie. Uczestnicy Konferencji poszukiwali rozwiązań doskonalących procesy związane

z bezpieczeństwem i zarządzaniem na lądzie, obszarach wodnych i w przestrzeni powietrznej oraz medycyną z udzielaniem pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy i pomocy medycznej, a także kulturą fizyczną, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących motoryki ratowników i sportowców. Przy tym wykazano interakcji między kulturami w sposób horyzontalny i synergiczny jako warunku integracji i harmonijnego współistnienia w Europie Środkowowschodniej. Program konferencji zrealizowano podczas sesji plenarnej i pięciu sesji panelowych pt.: Bezpieczeństwo, Zarządzanie, Medycyna, Kultura fizyczna, Międzykulturowość. Każda z sesji kończyła się dyskusją, podsumowaniem i wnioskami końcowymi. Konferencję otworzyli profesorowie WSEWS Marek Rybiński i Jerzy Telak, wskazując na szczególne jej okoliczności, tj.: wojna w Ukrainie, jubileusz 60-lecia Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, zbliżająca się 30. rocznica powstania Państwowej Straży Pożarnej.

W sesji plenarnej wygłoszono kilkanaście referatów, w tym także te dotyczące zagadnień kultury fizycznej: Andriy Krasnożon, Wychowanie fizyczne i sport jako ważny element rozwoju ducha i intelektu człowieka; Jerzy Telak, Paweł Orłowski, Maciej Furs, Ratownictwo wodne, uwarunkowania formalne; Krzysztof Janik, Bezpieczeństwo na obszarach wodnych jako element bezpieczeństwa wewnętrznego; Zbigniew Wochyński, Zdzisław Kobos, Aktywność psychofizyczna a stres wśród studentów lotnictwa.

W ramach panelów wygłoszono m.in. następujące referaty: M. Furs, Implikacje przepisów prawnych dotyczących ratownictwa wodnego po 2011 r.; J. Telak, F. Orłowski, Szkolenia polskich ratowników wodnych w świetle standardów International Lifesaving of Europe; A. Skrabacz, Ochotnicze Straże Pożarne jako wiodący podmiot ratowniczy na poziomie lokalnym; M. Kazmierczak, Mała gmina, duże kąpieliska – czyli wielkie wyzwania w zakresie bezpieczeństwa na obszarach wodnych na przykładzie Terenów Rekreacyjnych w Jarosławkach; M. Sikora, Zachodniopomorska tarcza kryzysowa – wsparcie dla podmiotów ratowniczych w trakcie pandemii COVID-19.

W panelu kultura fizyczna wygłoszono następujące referaty, w tym także zaprezentowane przez kilkoro wybitnych sportowców – absolwentów i studentów WSEWS: Anita Włodarczyk, Droga do sukcesu; Zofia Klepacka Noceti, Jak połączyć naukę ze sportem? Szymon Ziółkowski, Przygotowanie zawodnika do zawodów rangi mistrzowskiej; Paweł Fajdek, Trening motoryczny w rzucie młotem; Natalia Partyka, Specyfika Igrzysk i Paraigrzysk olimpijskich; Łukasz Rutkowski, Kierunek rozwoju Akademii Rutkowski jako miejsca szkolenia najmłodszych skoczków narciarskich; Marcin Nitschke, Połączenie studiów z uprawianiem sportu na najwyższym poziomie mistrzostwa sportowego; Janusz Samel, Strategia#Warszawa 2030. Cel 2.2: aktywnie spędzamy czas wolny blisko domu; Michał Listkiewicz, Prezentacja dyscypliny TEQball – wprowadzenie do programu kształcenia na poziomie 5 i 6; Robert Szywalski, Koncepcja rozwoju koszykówki w województwie mazowieckim na lata 2021-2025; Justyna Post, Zasady funkcjonowania Szkoły Mistrzostwa Sportowego – doświadczenia, rozwiązania systemowe, plany i możliwości na przyszłość; Dariusz Matyja, Specyfika pracy dziennikarza sportowego na przykładzie radiowca; Adam Romański, Blaski i cienie

pracy komentatora sportowego; Mirosław Pawliński, Perspektywa funkcjonowania Polskiej Federacji Karate do Tsunami w warunkach po pandemii COVID-19; Roman Hoffmann (Prezes Polskiej Federacji Aikido), Aikido filozofią stylu życia; Sławomir Wilk, „Przegląd Sportowy” o wojnie w Ukrainie; Henryk Norkowski, Współpraca uczelni kultury fizycznej ze związkiem sportowym, przykład praktyczny; Krzysztof Jankowski prof. ucz., Współcześni wyczynowcy – arystokraci czy prekariusze? Piotr Zarzycki, Zimowa piesza turystyka górską w kontekście motywów jej podejmowania; Valentyna Todorova, Przygotowanie choreograficzne w technicznych i estetycznych dyscyplinach sportu; Liudmyla Chvertko, Iryna Kyryliuk, Theoretical and practical aspects of insurance protection in the field of physical culture and sports; Karasyevych Serhii, Ruslan Masliuk, Serhii Yashchuk, Physical culture and the system of physical education in higher educational institutions; Agnieszka Modzelewska, Paulina Krzeszlak, Zastosowanie lekcji wychowania fizycznego w zajęciach animacyjnych dla dzieci ukraińskiej szkoły podstawowej „Materynka”; Grzegorz Przybysz, Sprawność fizyczna żołnierzy zawodowych w okresie COVID-19 w świetle przeprowadzonych badań; Jarosław Płusa, Marta Sierputowska, Aktywność fizyczna kobiet w ciąży w dobie COVID-1. Podczas konferencji wygłoszono 104 referaty naukowe. Również w kwietniu (23.04.2022) odbyła się organizowana przez WSEWS, tradycyjnie we Wrocławiu, XV Konferencja Naukowo-Metodyczna Dolnośląskie Forum Oświatowe. Tym razem tematem i hasłem przewodnim Forum było: „Pozytywna uwaga drogą do sukcesu dydaktycznego. W czerwcu 2022 roku odbyła się natomiast w WSEWS piąta już Studencka Konferencja Naukowa. Wygłoszono kilkanaście referatów, będących najczęściej fragmentami lub poszerzonymi podsumowaniami prac magisterskich wykonanych przez studentów WSEWS. Najlepsze z nich drukowane są we fragmentach w niniejszym numerze „EWS”, niektóre planowane są jako wydawnictwa książkowe WSEWS.

W tym samy miesiąc odbyła się też, w Oświęcimiu Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Zarządzanie kryzysowe – ochrona ludności – ratownictwo”, której współorganizatorem była Wyższa Szkoła Edukacja w Sporcie. 22 czerwca, w panelu pt. „Środowiskowe uwarunkowania ratownictwa” na Konferencji wygłoszili referaty Jerzy Telak i Oksana Telak. (SW)

Edukacja Wychowanie Sport, czasopismo specjalistyczne Wyższej Szkoły Edukacja w Sporcie w Warszawie

Wydawca: Wyższa Szkoła Edukacja w Sporcie, 00-992 Warszawa, ul. Jagiellońska 88, tel. + 48 22 676 10 25,
e-mail: rektorat@ews.edu.pl, www.ews.edu.pl

Redaktor naczelny: prof. WSEWS dr Sławomir Wilk **Zespół redakcyjny:** prof. WSEWS Marek Rybiński, prof. WSEWS Maciej Słowak, prof. WSEWS dr Czesława Tukiendorf, prof. WSEWS dr hab. Jerzy Telak

Wydawnicze Kolegium Naukowe: prof. WSEWS dr Jacek Dembiński (przewodniczący), prof. nadzw. dr hab. Marcin Krawczyński (v-ce przewodniczący), prof. nadzw. dr hab. Henryk Norkowski (członek), prof. WSEWS dr hab. Oksana Telak (członek)

ISSN: 2353-8643

Przygotowanie do druku: SUNNY MEDIA, ul. Leszczyńskiego 40A, 02-496 Warszawa, tel. +48 (22) 424 47 57

Żadna część ani całość nie może być reprodukowana bez wcześniejszej zgody wydawcy.

All right reserved; no part of this publication may be reproduced or transmitted in any form without the prior permission of the Publisher.